

ഈ ലോകമാണെന്ന് ആരും അറിയാൻ കഴിയാത്തതും ഉത്തരവാദിയായിത്തീർന്നു. സർവ്വങ്ങളും, രാജ്യത്തുപ്രധാനങ്ങളും ലോകപ്രസിദ്ധങ്ങളുമായ ആ കഥകളാണ് "പഞ്ചതന്ത്രകഥകൾ" എന്ന് പ്രഖ്യാതമായിട്ടുള്ളത്.

ഇതിലെ കഥാപാത്രങ്ങൾ പക്ഷിമൃഗാദികളാണെന്നുള്ളതാണ് ഭൂമിയിന്റെ മറ്റൊരു പ്രത്യേകത. സംസ്കൃതത്തിൽ വിരചിച്ച ഈ ഗ്രന്ഥത്തെ തുളുൽപാടകളായി അവതരിപ്പിച്ച് കൈരളി ചെമ്പ്രമുഖൻ സംഭാവന ചെയ്തിട്ടുള്ളത് മഹാകവി കണ്ണൻ നമ്പ്യാരത്രേ.

അധികവും മൃഗാദികളുടെ കഥയായ 'പഞ്ചതന്ത്ര'ത്തിൽ നിന്ന് ജീവിതോപദേശമായ പലതും പഠിക്കാവുന്നതാണ്. അതാണ് ഈ കഥകളെ ലോകപ്രസിദ്ധങ്ങളാക്കിയിട്ടുള്ളതും. മനുഷ്യരുടെ വിഭിന്ന സ്വഭാവങ്ങൾ, ജീവിത വിജയത്തിന് ആവശ്യമായ നയങ്ങൾ, രാജ്യം ഭരിക്കുന്നവർ അനുസരിക്കേണ്ട തന്ത്രങ്ങൾ എന്നിവയെല്ലാം അവശ്യം അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ട കാര്യങ്ങൾ അനായാസമായും സർവ്വതോമുഖമായും ഈ കഥകളിൽ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു. രാജ്യം ഭരിക്കുന്നവർക്ക് ഇതിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള കാര്യങ്ങൾ അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതു വളരെയുപയോഗപ്രദമാണ്.

"അധീതേ യ ഇദം നിത്യം നിതിശാസ്ത്രം ശ്രദ്ധേണാതിച
ന പരാഭവമാപ്നോതി ശക്താഭപികദാചന"

(ഈ നിതിശാസ്ത്രം പാരായണം ചെയ്യുകയും കേൾക്കുകയും ചെയ്യുന്നവന് ഭരിക്കലും, ദേവേന്ദ്രനിൽ നിന്നുകൂടി, പരാജയം ഏൽക്കുകയില്ല) എന്ന് ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ മൂലകർത്താവുതന്നെ ഇതിന്റെ പ്രയോജനത്തെപ്പറ്റി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വിശിഷ്ട സന്മാർഗ്ഗോപദേശപരമായ ഗുണപാഠങ്ങളുടെ വിളനിലമാണ് ഈ കൊച്ചു ഗ്രന്ഥം. അതുകൊണ്ടുതന്നെ മറ്റൊരാൾ കഥാസമാഹാരങ്ങളെക്കാൾ സമാധാനമായിരിക്കുന്ന ഈ ഭാരതീയ കൃതി ലോകമെട്ടുടനീളം മാനിക്കപ്പെടുന്നുവെന്നുള്ളത് നമുക്കഭിമാനകരമാണ്. എങ്കിലും രാജാവിനും ഇതിന്റെ മാഹാത്മ്യം മനസ്സിലാക്കി നമ്മുടെ യുവതലമുറയ്ക്കു പാരായണം ചെയ്യുന്നുണ്ടോ എന്ന് സംശയമാണ്. അവിടുത്തെ ചിലത് ഉന്നിപ്പറയുക മാത്രം പോരാ. നമ്മുടെ വിദ്യാർത്ഥികൾ ലോകമാകമാനം ഇതിനെ പുണ്യമായും ഹൃദിസ്ഥമാക്കുന്നത് ഏകദേശം പ്രയോജനകരമായിരിക്കുമെന്നുള്ളത് സംശയരഹിതമാണ്.

പഞ്ചതന്ത്രം

കഥാരംഭം

പഞ്ചമരാഗംകൊണ്ടുപാട്ടുകൾപാടുന്നൊരു
പഞ്ചവണ്ണിനിക്കിളിപ്പെൺമണിമാണിക്കുമേ,
പഞ്ചസാരയും, തേനും, പായസം, ഗുളങ്ങരും. ~~ആ~~
പഞ്ചമെന്നിയേതരുന്നുണ്ടു ഞാനെന്തേ ~~ആ~~പാലേ!
പഞ്ചതന്ത്രമാംമഹാനീതിശാസ്ത്രമേ ~~ആ~~പാലേ!
പഞ്ചധാവിലാഗിച്ചു പാട്ടുപാടുകവേണം.
എന്നതുകേട്ടു കിളിപ്പെൺ കിടാവുരചെയ്താൻ
എന്നുടേതുകേൾക്കുന്നൊരു പ്രവരന്മാർ
മന്നിടംതന്നിലവരീശ്വരന്മാരായതും
സന്നതന്മാർക്കുവരംനൽകുവാനാളായതും
അങ്ങനെയുള്ള മഹാബ്രാഹ്മണപ്രസംഗം
എങ്ങുമേലുംകൂടാതിന്നുഞാനുരചെയ്താൻ.
ശ്രീമനു, ബ്രഹ്മസൂതി, ശുക്രനുംവേദവ്യാസൻ
ധീമതാംവരൻവിഷ്ണുഗുപ്തനാം ചാണക്യനും
മാമുനിപരാശരൻമറ്റുള്ളവർ
സാമദാനാദിനീതിശാസ്ത്രകർത്താക്കളല്ലോ.
അജ്ഞനങ്ങളെയെല്ലാമഞ്ജലികൂപ്പിക്കൊണ്ടു
സജ്ജനപ്രസാദത്താൽശാസ്ത്രമൊന്നുരചെയ്താൻ.
ഗ്രന്ഥവിസ്താരേ ഭയമുള്ള ബാലകന്മാർക്കും
അന്തരംഗത്തിൽ ബോധമില്ലാത്തജനങ്ങൾക്കും
ചന്തമോടറിവാനായ് പഞ്ചതന്ത്രാഖ്യം നീതി-
ഗ്രന്ഥതാല്പര്യം കിഞ്ചിൽ ഭാഷയായ് ചൊല്ലിടുന്നേൻ
പാടലാധരിമാർക്കു കേളിസാങ്കേതസ്ഥാനം
പാടലീപുത്രമെന്നൊരുമാംമഹാപുരം.

വാടകൾ കിടങ്ങുകൾ വാടികളുണ്ടാടികൾ
നാടകാഗാരങ്ങളും നഗരസ്ഥാനങ്ങളും
ഹാടകാലയങ്ങളും ഹസ്തിമന്ദിരങ്ങളും
ഘോടകാവാസങ്ങളും ചേടികാശേഹങ്ങളും
മാടവും മഹാമണിമേടകൾ മാങ്ങളും
കൂട്ടുകൾ മണിതോരണശ്രേണികളും
തോടുകൾ നദികളും കൂപങ്ങൾ കുളങ്ങളും
കടാത്തുള്ള കേളിസൗധാദികളും
കോട്ടകൾ നിറഞ്ഞുള്ള കേരവും ക്രമകവും
വീടുകൾ തോടും പാമ്പുസംഭാരങ്ങളും
ശൈവമന്ദിരം വിഷ്ണുക്ഷേത്രവും ഓട്ടാലയും
ദേവതാഗേഹം ബഹുബ്രാഹ്മണാഗാരങ്ങളും
പുഷ്പമുള്ളൊരു മഹാറാജാമന്ദിരം തന്നിൽ
പനയകോപമൻ ഭൂപതിസുദർശനൻ
(വെളിച്ചം വിദ്യാശാലിവിത്തവാൻ വിവേകവാൻ)
കായ്നന്ദൻ പ്രാജ്ഞൻ കാമസന്നിഭാകാരൻ
താമസിക്കാൻ യാത്രാരോസല്ലം ഭിന്നേഭിന്നേ
ഭൂമിദേവന്മാരെക്കൊണ്ടാദരാൽ ചെയ്യിപ്പിച്ചു.
എന്നതിന്മൂലം മഹാഭാഗ്യവാൻ മഹീപാലൻ
നന്ദനന്മാരെ ലഭിച്ചിടനാനെട്ടോപത്തോ
നന്ദനന്മാർക്കുചെറുംവിദ്യയില്ലായ്കമൂലം
മന്ദഭാഗ്യൻത്താനെന്തെ ഓടിച്ച സുദർശനൻ
ചിന്തിച്ചു മനക്കാമ്പിൽവിദ്യയും വിവേകവും
സന്ധിവിഗ്രഹാദിയും നീതിയും വിനീതിയും
സന്തതംഗ്രഹിക്കാതെപത്രരെക്കൊണ്ടുകായ്-
ത്തുള്ള ശരീരികൾക്കെത്രയുംപാരംകഷ്ടം
ഗർഭമുണ്ടാകാത്തുള്ള ഗോപിനെവളർത്തുന്ന-
ദുർഭഗന്മാർക്കുഫലമെന്തഹോ വിചാരിച്ചാൽ?
ഘോരമാംഭോഗംപോലെ ക്രൂരമാംവിഷംപോലെ
ദാരുണൻമഹാപാപി തൻകലം മുടിച്ചീടും
യൌവനം കാമം ദ്രവ്യപ്രാപ്തം മൃത്യുതപവും

ദുർവിധം പതുർവിധം നാശകാരണം നൃണാം,
എന്നതിലനന്തമന്തിനൊന്നുമാത്രമേപോരൂ;
പിന്നെയെന്തിനനാലുമേകനിൽസ്വരൂപിച്ചാൽ.
നമ്മുടെക്കരക്കിപ്പോൾ ധർമ്മബുദ്ധിയുമില്ല
നിമ്ലവിവേകവും നീതിശാസ്ത്രവുമില്ല
മുഹൂർത്തങ്ങളിൽമനസ്സുണ്ണികൾക്കെല്ലാവർക്കും
പാവണ്മയിലുണ്ടുതാനുമെന്തുഞാൻ ചെയ്യേണ്ടുനീ?
ആരുവാനൊരുശാസ്ത്രബ്രാഹ്മണനത്രവന്നു
ചാരുവാം നീതിശാസ്ത്രമിവരെബോധിപ്പിച്ചു
സാരമാംപുനർജന്മമിവർക്കുസമ്പന്നൻ
ധീരനായ്വരാനിന്നിപ്പാരിടംതന്നിലിപ്പോൾ.
ഭൂമിപൻസുദർശനനിങ്ങളെവിചാരിച്ചു
ഭാമിനിമാരോടൊന്നിച്ചാദരാൽമേവുംകാലം
സോമശർമ്മാവെന്നൊരുഭൂമിദേവാഗ്രേസരൻ
(സൗമ്യവാൻവേദപ്രിയൻനീതിശാസ്ത്രാംഭോനിധി
വിശ്രുതൻബൃഹസ്പതിസന്നിഭൻ) തത്രവന്നു
വിശ്രമിച്ചുരചനോടിക്കൂടെ ചൊല്ലിപ്പോ
മനവികേരക്കു ഭവനാദമാസത്തിന്മുമ്പേ
നിന്നുടെസുതന്മാർക്കുനീതിശാസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം
ഒന്നൊഴിയാതെകണ്ടു സാദരംഗ്രഹിപ്പിക്കാ-
മുന്നതന്മാരായവരുത്തമരായുംവരും.
എന്നതുവന്നില്ലെങ്കിലെന്നെനി നിന്റെരാജ്യം-
തന്നിൽനിന്നാട്ടിപ്പറത്താക്കുകേവേണ്ടു നൃപി
എന്നതുകേട്ടു നൃപൻ നിർഭരംപ്രസാദിച്ചു
തന്നുടെതന്മുഖങ്ങളെ വിളിച്ചുടൻ
സാമശർമ്മാഖ്യഭിജശ്രേഷ്ഠൻറസമീപത്തു
സാമസംവിനാപറഞ്ഞാക്കിനാൻ വിദ്യാഭ്യാസേ.
സാമശർമ്മാവും മുദാ രാജനന്ദനന്മാരെ-
ല്ലാമദാനാഭിശ്രീമനീതിശാസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം
സാദരംഗ്രഹിപ്പിപ്പാനാശുതാനാരംഭിച്ചു
ല്ലാമാകഥനമെന്നുള്ളൊരുമാഗ്ഗത്തുടേ.

പഞ്ചതന്ത്രങ്ങളെല്ലാം പാത്ഥിവാർക്കു ധർമ്മം
 അഞ്ചിലും പ്രധാനമായുള്ളതാണു മിത്രഭേദം,
 നല്ലൊരു സുഹൃത്തുക്കളെന്നതു രണ്ടാംതന്ത്രം
 ചൊല്ലുവൻപിന്നെ സന്ധിവിഗ്രഹം മൂന്നാംതന്ത്രം,
 ലബ്ധനാശമെന്നല്ലോ ചൊല്ലുന്നു നാലാംതന്ത്രം,
 സിദ്ധമാമസമ്പ്രേക്ഷ്യകാരിത്വമഞ്ചാംതന്ത്രം.

പ്രഥമതന്ത്രമാം മിത്രഭേദം.

1 സഞ്ജീവകന്റെ യാത്ര.

എങ്കിലും പണ്ടു മഹാസിംഹവ്യവൃഷ്ട്യം
 തങ്ങളിൽപ്പോലും മഹാസ്നേഹമായ് വാഴുംകാലം
 ഏഷണിക്കാരനേകൻ ജംബുകൻ ചെന്നുകൂടി
 ഭൃഷണം പറഞ്ഞവർ തങ്ങളിൽ ഭേദിപ്പിച്ചു
 ധൃഷ്ടനാം ക്രോഷ്ടാവിനെ ജംബുകനെ സംബൊല്ലും
 സുഷ്ടാഭം കേണമെങ്കിലായവൻ കുറുന്നരി.
 ക്രോഷ്ടാവിനേ ശേഷത്തെ വിസ്തരിച്ചു രചെയ്തു
 ക്രോഷ്ടാവിനേ മനുസ്യപനന്ദനന്മാരും ചൊന്നാർ.
 ഉണ്ടു ക്രോഷ്ടാവിനേ മഹിമാത്രപ്രമേണ
 പണ്ടു പണ്ടു ഉള്ളപ്പോൾ ഭക്ഷിണരാജ്യം തന്നിൽ
 വർദ്ധമാനനെന്നൊരു വ്യാപാരി ചെട്ടിശ്രേഷ്ഠൻ
 വർദ്ധിതദ്രവ്യൻ വ്യക്തം തത്ര പണ്ടുണ്ടായിപ്പോൽ.
 വിത്തസമ്പത്തുകൊണ്ടു വിത്തനാഥനെന്നോലും
 ചിത്തത്തിലൊരു ബഹുമാനവുമവനില്ല
 തന്മാനങ്ങൾക്കു ചൊറുസംഖ്യയില്ലെന്നാകിലും
 വർദ്ധനം വ്യാപാരങ്ങൾക്കൊട്ടുമേകുവില്ല.
 അങ്ങനെ വേണത്താനു മത്സരം ഉണ്ടായാലതും
 തങ്ങളേയന്നും ചെയ്തു വർദ്ധിതമാക്കീടേണം.
 മുന്നമേലഭിക്കാത്തുള്ളത്മങ്ങൾ ലഭിക്കേണം
 പിന്നെയും ലഭിച്ചതു സാദരം രക്ഷിക്കേണം
 രക്ഷിതധനം പിന്നെ സ്സന്തതം വർദ്ധിപ്പിച്ചു
 തൽക്ഷണം സല്ലാത്രങ്ങൾക്കു രൂപം ചെയ്തീടേണം
 രക്ഷണം ചെയ്തില്ലെന്നാൽ തൽക്ഷണം നശിച്ചീടും

ലക്ഷണമതിന്നു കർപ്പൂരമെന്നറിഞ്ഞാലും.
 കർപ്പൂരം മുളകുമിട്ടിങ്ങനെ സൂക്ഷിക്കാഞ്ഞാൽ
 ലെല്ലൊഴെന്നറിയാതെന്നാസ്തിയാമെന്നേവേണ്ടു
 പെട്ടിയിൽ ധനം പൂട്ടിക്കെട്ടിയങ്ങിരിക്കയും
 പട്ടിണിയിട്ടുകൊണ്ടുതാനങ്ങു കിടക്കയും
 യജ്ഞികൾക്കല്ലാത്തതു തോന്നുമോ കഷ്ടം കഷ്ടം
 ചെട്ടികൾക്കുതാലുപിതമല്ലെടോ ബാലനന്മാരേ
 അത്മമുണ്ടായാലതുകൊണ്ടു വേറിക്കാഞ്ഞാൽ
 അത്മമുള്ളൊരു മിത്രപ്പാളിയുമൊരുപോലെ.
 ബുദ്ധിമാനായുള്ളൊരു ധനവാൻ പട്ടിയിൽ
 പത്തിലൊന്നത്മികൾക്കു ധനവും ചെയ്തീടേണം.
 സല്ലാഭവ്യയം തന്നെ രക്ഷണം ദ്രവ്യത്തിനെ
 നശിക്കാൻ വിലെല്ലാ വർക്കും ബോധമുണ്ടായിടേണം.
 വട്ടമുള്ളൊരു കളമെങ്കിലും ജലം വന്നു
 കെട്ടിനില്ക്കുമ്പോൾ തീരം പൊട്ടി വന്നൊക്കേ
 ഓവുവച്ചതിൽ കൂടി വാതുവാർത്തിത്തന്നു
 പോകയില്ലതിലുള്ളവെള്ളമെന്നറിയണം.
 എന്നതു പോലെ മഹാബുദ്ധിമാൻ വർദ്ധമാനൻ.
 പിന്നെയും ധനമാർജ്ജിക്കേണമെന്നറച്ചവൻ
 ചാടുമുണ്ടാക്കി ദ്രവ്യമായതിലേറിക്കൊണ്ടു
 നാടുകൾ തോറും ചെന്നു വ്യാപാരം ചെയ്തീടുവാൻ
 നന്ദിപുണ്ടു ധർമ്മപുട്ടിയിലും പട്ടിശ്രേഷ്ഠൻ
 നന്ദനന്മാരെ ദ്രോഹരക്ഷണത്തിന്നുമാക്കി
 നന്ദികൾ സഞ്ജീവകനിങ്ങനെ നാമത്തോടെ
 നന്ദികൾ തന്നിട രണ്ടുണ്ടിഹ മുന്മേൽ തന്നെ.
 നന്ദികളെല്ലാം ചൊന്നാൽ കാളകളെന്നു നൂപ-
 നന്ദനന്മാരേ നിങ്ങൾക്കത്മമുണ്ടായിടേണം.
 മന്ദമെന്നിയേരണ്ടു നന്ദിവിരന്മാരെ യു-
 മൊന്നിച്ചു ശകടത്തിൽ ബന്ധിച്ചതാനുമേറി
 ലോരമാം കാന്താരത്തിൽ പ്പുക്കുടൻ ഗമിക്കുമ്പോൾ
 ഭാരത്തെ വലിച്ചുകൊണ്ടോടുന്ന കൂറന്മാരിൽ

സാരനാം സഞ്ജീവകൻ തന്നെ പൊളുന്നതിൽ
 ക്രൂരമാം പാഷാണം വന്നടിച്ചുകാലുപൊട്ടി
 പെട്ടെന്നു മഹീതലേ വീണപ്പോൾ വർദ്ധമാനൻ
 കെട്ടഴിച്ചങ്ങു വിട്ടുകാട്ടിലങ്ങൊരുദിക്കിൽ
 വെള്ളവും പല്ലും നല്ലീരക്ഷിപ്പാൻ ഭൃത്യന്മാരെ -
 യുള്ളതിൽ നാലു പേരെപ്പാപ്പിച്ചു പതുക്കവേ
 ഒരായ് ചമഞ്ഞൊരു കൂറ്റനെ കൊണ്ടും തന്റെ
 മറ്റുള്ള ഭൃത്യന്മാരെ കൊണ്ടു മശ്ശകത്തെ
 തെറ്റൊന്നു വലുതാക്കി പൂർണ്ണമായിട്ടെപ്പോന്നു -
 പററിയെന്നതേവേ പാരമാധിയും പുണ്ടു
 കാളയെ രക്ഷിപ്പാനാവാൻ കണ്ടെന്നഭയം
 കാനനം കണ്ടു പേടി ചൊക്കവേ മാറിപ്പോന്നു
 പട്ടം പതുപോയെന്നുള്ളൊരു കോപ്തോടുകൂടി
 നല്ലവനെന്നു കൊണ്ടായ വർവീട്ടിൽപ്പുക.
 തിരുവിതാം തിരുതി ദൈവരക്ഷിതം
 സുരസംഭവഹതം വിനശ്യതി
 ജീവത്യനുഗോപി വഴന വിസർജ്ജിതഃ
 കൃതപ്രയത്നോപി ഗൃഹേ ന ജീവതി.

2. പീംഗലന്റെ ശങ്ക.

ജീവശേഷത്തിൻ പ്രഭാവം കൊണ്ടു സഞ്ജീവകൻ
 ജീവിച്ചു പതുക്കവേ പാദവും നേരായ് വന്നു
 വെള്ളവും നല്ലപുല്ലും തണുപ്പുള്ളകാട്ടിൽ
 വെള്ളെടുത്തായുള്ളവൻ വെള്ളിമാലപോലെ
 മുഷ്ണൻ നടന്നങ്ങു മുക്കറയിട്ടുനേരം
 ദിക്കുകൾ മുഴങ്ങുന്നു ജന്തുക്കൾ പേടിക്കുന്നു.
 അക്കാലമൊരുസിംഹം പീംഗലകാഖ്യൻ മഹാ -
 വിക്രമനിഹഘോരൻ വിശ്വവിശ്രുതൻ വീരൻ
 അക്കാട്ടിനധിപതി വക്കാണക്കാരൻ തത്ര
 പൊക്കമേറുന്ന ഗിരിഗന്ധരേ മേവീടുന്നു,
 സ്നാനവുമില്ല തത്പാജ്ഞാനവുമില്ല വിഷ്ണു -

ധ്യാനവുമില്ല വിദ്യഭ്യാസവുമില്ലെന്നാലും
 വിക്രമം കൊണ്ടു വിശ്വം ജയിച്ചു വിപിനത്തിൽ
 പക്രവർത്തിയായ് വന്നു കേസരിപ്രവരന്താൻ
 മസ്തകം കൊണ്ടു മഹാഹസ്തിവീരന്മാരുടെ
 മസ്തകം കുത്തിപ്പിളർന്ന സ്തംഭമാം വണ്ണം
 രക്തവും പാനം ചെയ്തു മുത്തുരത്നങ്ങൾ നവേ
 കോത്തുകൊണ്ടോടിച്ചാടി ധൂത്തുകൊണ്ടു റക്കാരൻ,
 പാർത്തലം തന്നിൽ സിംഹം സിംഹമെന്നതു കേടും
 പാർത്ഥിവന്മാരും കൂടെപ്പേടിച്ച് വിറയ്ക്കുന്നു
 പാർത്ഥിവാത്മജന്മാരേ! നിങ്ങളെ പാധി കേണം
 കീർത്തിയുണ്ടാവാൻ ഭജവിക്രമം തന്നെ മൂലം.
 അങ്ങനെ ഗിരിഗന്ധരത്തിൽ വസിക്കുന്ന
 പീംഗലാഖ്യനും മഹാകേസരിവീരന്താനും
 ഏകദാ ജലം കുടിച്ചീടുവാൻ പുറപ്പെട്ടു
 ലോകവിശ്രുതമായ യമനാതീരേ ചെന്നു
 വെള്ളവും കുടിച്ചു കൊണ്ടുള്ളവം തണുപ്പിച്ചു
 പള്ളയും വീർത്തുമെല്ലെപ്പോവാൻ യമൻ
 പണ്ടു കേട്ടറിവില്ലാത്തുള്ളൊരു ശബ്ദം കേട്ടു
 രണ്ടുപോടിങ്ങു വാങ്ങിക്കിഞ്ചനയെപ്പൊട്ടി
 മുഷ്കരനാകുന്നൊരു കൂറ്റന്റെ കണ്ണുദ്ധാനം
 മുക്കറശബ്ദമെന്നു മർത്ത്യന്മാർ പൊല്ലീടുന്നു.
 കേസരിശ്രേഷ്ഠനതു കേട്ടീട്ടു മില്ലമുന്നും
 കേവലമിടിപോലെ കേട്ടപ്പോൾ യെപ്പൊട്ടി
 തത്രവന്നിതു മഹാമന്ത്രിയാം ക്രോഷാവിന്റെ
 പുത്രന്മാരിരുവരുണ്ടത്രയും സമർത്ഥന്മാർ
 അഗ്രജൻ കരടകൻ സോമൻ ദമനകൻ
 വ്യഗ്രമെന്നിയേ വർത്തങ്ങിലുറച്ചെയ്തു
 സോമൻ ദമനകൻ ചോദിച്ചു പതുക്കവേ
 സാദരം സൂക്ഷിച്ചാലു മഗ്രജ! മഹാത്മാവേ!
 നമ്മുടെ സ്വാമിക്കിപ്പോളെന്തൊരു യമുള്ളിൽ
 ഒർമ്മദം വിട്ടുപാരം ദീനനായ് മേവീടുന്നു.

പൊല്ലിനാനന്തരേനമഗ്രജൻകരകൻ
 വല്ലതമാകട്ടെങ്കിൽകായ്മില്ലതുകൊണ്ടു
 'കായ്മില്ലാതവസ്തുപിന്നിച്ച പ്രവർത്തിച്ചാൽ
 കാരണംകൂടാതുള്ളൊരനന്തംഭവിച്ചീടും'
 പണ്ടൊരുകരങ്ങളൻ പാഴിലുള്ളൊരുംതേത്ത
 പൊണ്ടുടൻതരംകെട്ടു ചത്തതു കേട്ടിട്ടില്ലേ?
 ഞാനതു ജ്യേഷ്ഠ! കേട്ടിട്ടില്ലെന്നുസഹോദരൻ;
 മറ്റൊരാൾക്കുപോലും കേട്ടുകൊരുകെന്നു കരകൻ.

3 മക്കൾ പായം.

വൻപറഞ്ഞുപൻതന്നുടെ നാട്ടിൽ നല്ലോ-
 രമ്പലംകേടുവന്നുകൂടവുംകൂടെവീണ്ടു,
 ആയതുപണിചെയ്വാൻനാശാരിപ്പരിഷകര
 ആയതമ്മഹാമരംകാമരംവച്ചുകാട്ടിൽ
 പൂർവ്വചെയ്തുകൊണ്ടാണികൾപോടിപ്പോടി-
 രണ്ടുകൂടാതെ പാതിപിളന്നുനിർത്തിക്കൊണ്ടു
 കേൾക്കുക കാലമാകയാൽ പണിചെയ്യും-
 തക്ഷകപ്പട്ടം ഗ്രാമത്തിൽ പോയനേരം
 മക്കൾക്കൂട്ടം പലദിക്കീനും ചാടിച്ചാടി-
 തക്കത്തിൽ തത്ര വന്നുനിറഞ്ഞു ദേവാലയം.
 ആയതിലൊരമരഞ്ചാടിതാൻ ചാടിച്ചെന്നു
 അദ്ധ്വാനിരിക്കുന്നദാരുവിൻമുകളേറി
 രണ്ടുഭാഗത്തുംകാലുകത്തി വാൽപൊക്കിക്കരം-
 കൊണ്ടുടൻകുറികുലുകിടവാന്മാരുംഭീച്ചു,
 അന്നേരം മരത്തിന്റെ വിള്ളലിൽകരങ്ങിന്റെ
 അണ്ഡവുമകപ്പെട്ടു പൊണ്ണം ബോധിച്ചീല
 തട്ടിയങ്ങേല്ലിച്ചൊരുകുറിയേൽബലമൊക്കെ
 കാട്ടിയകുരങ്ങച്ചൻകുറിയെവിടുത്തപ്പോൾ
 ദാരുഭാഗങ്ങൾതമ്മിൽചേർന്നിട്ടുകപിയുടെ
 സാരമാമണ്ഡംപൊട്ടിച്ചതഞ്ഞുതാനുംചത്തു.
 'തങ്ങൾക്കുപലമില്ലാത്തുള്ളതു പ്രവർത്തിച്ചാൽ
 ഭാഗമേവതന്നെ സർവ്വംബോധിക്കേണം'

തിരുവൃഥാ തനിക്കാവശ്യമില്ലാത്തതു
 നിർമ്മിതംകേൾക്കേണ്ടെന്നു സഹോദരീ
 കൂടംഭജിച്ചുനാമിട്ടേച്ചു പോന്നിലയോ
 യുദ്ധായാതമാംസമായതുതിന്മാൻപോക
 ന്നതുകേട്ടുപറഞ്ഞീടിനാൻ മനകൻ
 നിതുമഹാമതേ!തന്നുടെരാജസേവ
 രാജനും മോഹിച്ചോ താനിങ്ങനെ വന്നാൽ
 രാജമന്ത്രിയെന്നൊരുപേരോടെന്നടക്കണം?
 തന്നുടെബന്ധുക്കളെ സന്തതം രക്ഷിക്കേണ്ട
 തന്നുടെ ശത്രുക്കളെയൊക്കവേ ശിക്ഷിക്കേണ്ട
 ഉന്നതിവരേണമെന്നാഗ്രഹിച്ചല്ലോ പോക
 മന്നവന്മാരെച്ചെന്നു മാനുഷൻ സേവിക്കുന്നു.
 തന്നുടെജാരത്തെപ്പൂരിക്കേവേണ്ടവെങ്കിൽ
 അന്യവസ്തുക്കൾപലതുണ്ടല്ലോയെളുപ്പത്തിൽ.
 യാതൊരുപുമാനീഹജീവിച്ചുവസിക്കുമ്പോൾ
 ആതുരന്മാരാംബഹുജന്തുക്കൾ ജീവിക്കുന്നു
 അപ്പുമാനത്രേ ഭ്രമേ കേവലം ജീവിച്ചു
 സല്പുമാനവൻതന്നെ സാധുതാനവൻതന്നെ.
 തക്കത്തിൽതന്റെഭക്തിമാത്രമേവേണ്ടവെങ്കിൽ
 പക്കത്തിൽ ചോറ്റംതിന്നു കോയിക്കൽപാക്കേണമോ?
 പൊക്കത്തിൽപറക്കുന്ന പരുത്തും കിളികളും
 ഒക്കവേതന്നെത്തന്നെപോറ്റിരക്ഷിക്കുന്നില്ലേ?
 അക്കണക്കുള്ളജനംചത്താലും ജീവിച്ചാലും
 മിക്കതുമന്വേഷണമാക്കാനുമുണ്ടോ ജ്യേഷ്ഠ!
 ഒക്കവേനിരൂപിച്ചാൽ ഭൂപതിസേവകൊണ്ടു
 തൽക്കലത്രാണത്തന്നെസാധ്യമെന്നറിഞ്ഞാലും
 തന്നുടെബലത്തിനും പൗരഷത്തിനും താഴ്ന്ന
 വന്നുപോകാതെതന്നെവല്ലതുംസാധിക്കണം
 ഭക്തിമാത്രമേയല്ലമാനികൾക്കഭിപ്രായം
 ശക്തികാട്ടേണമെന്നേയേവക്കുതൃപ്തിയുള്ളൂ.
 ഗോക്കടേശവും തിന്നാനാഗ്രഹിച്ചുകുന്നേ

ശ്വാക്കളും തമ്മിൽ തമ്മിൽ കരച്ചും കലഹിച്ചും
തരിമ്പും മാംസമില്ലാത്ത സമീപനല്ലോ -
രിതമ്പുകൾ പോലുള്ള സ്ഥിതിമേൽ പിടിപെട്ടു
കരിമ്പിൻ ചണ്ടി പോലെ കടിച്ചും കൊന്നും തമ്മിൽ
ഉരമ്പി പോലായിക്കൊണ്ടു കക്ഷിപുരണം നാസ്തി
കൊണ്ടു സിംഹങ്ങൾക്കു തന്നെ മുറിയിൽ വരും
തടിച്ചും ക്രാഷുക്കളെ പയിപ്പാൻ മോഹമില്ല
പാലം നന്നാക്കാനുണ്ടാകാൻ മർദ്ദം ചെയ്തു
വെച്ചു കടിച്ചും കടിച്ചു തൃപ്തിപ്പെട്ടു.
എന്നതുകൊണ്ടു സിംഹൻ തന്നെ പലം കാട്ടാ -
തന്ത്രമാകുന്നോരൻ ക്ഷേപിപ്പാൻ ചിതം പോരും.
പട്ടിക്കണ്ടു തളയും കൊണ്ടു പെല്ലു നാളവൻ
കാട്ടു നഗോഷികൾക്കു ചെത്രയും ചിരിയാകും
നൂട്ടുത്തിലോടും പലന്നു പാലങ്ങളു വിറപ്പിക്കും
മുഴുക്കും കത്തിക്കുന്നിത്തുഴിയിൽ പറ്റാത്തതാഴും
പെട്ടെന്നു തൊഴിലാൻ വകയ്ക്കു പുരുഷൻ -
മൊട്ടെടുത്തു തൊഴിലാൻ പാലം പൊട്ടിച്ചു -
ച്ചിങ്ങിനെ പിതൃതികൾ കാട്ടാതെ ക്ഷേപിപ്പാൻ തൻ -
ചങ്ങാതിക്കൊത്തൊട്ടും സംഗതി വരത്തില്ല.
കുംഭിരാജൻ തിന്മാൻ വല്ലതു കൊടുത്തെന്നാൽ
സംരൂപം കൂടാതെ വൻ മേടിച്ചു ക്ഷേപിച്ചിടും
ഗംഭീരവിഭോകനാവാവും ഭയങ്കരം
വമ്പനാം പുരുഷൻ റോവമിങ്ങനെ വേണ്ടു.
‘തന്നെ വിദ്യ കൊണ്ടും തന്നെ ശൈത്യം കൊണ്ടും
തന്നെ രത്നത്തു മിക്കുന്നവൻ ഹാഡന്റൻ.
ശ്വാവിനെപ്പോലെ കിഴിഞ്ഞാശ്രയിച്ചു സ്നാനവൻ
കേവലം കൃമിപ്രായനെ നേതെ ചൊൽവാൻ ഉള്ളു.
വിക്രമം കൊണ്ടും വിജ്ഞാനാദികൾ കൊണ്ടും പത്തു -
ദിക്കുകൾ വെളിച്ചിക്കും കീർത്തിയാവളുത്തോടെ
യാതൊരു പുമാൻ മഹാമാനിയായ ജീവികളെന്ന
നിതിമാനൻ ജീവജീവനെ നന്നാചെയ്യാം.

റുളള മഹാമുഖൻ കൊറ്റി നമാത്രം കൊള്ളും
റുചിഗുണമൊന്നും പറ്റാതെ ജീവിക്കുന്നോൻ
പറ്റാതാവിനുള്ള യൗവനമാകും വൃദ്ധം
പറ്റാതെ ബധിപ്പാനൊരു കോടാലിതന്നേയ്ക്കു
ഉറാനം ബലിയിട്ടു കൊടുക്കേണ്ടു കേൾക്കേണ്ടു
പറ്റാതെ പറ്റാൻ ചെയ്താൽ പിണ്ഡം കൊത്തി -
ത്തിന്നു കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാകനും ജീവിക്കുന്നു
എന്നതു പോലെ മഹാമന്ദനും ജീവിക്കുന്നു.
സ്വപ്നബുദ്ധിയായുള്ള മാനുഷൻ മഹാമന്ദനും
സ്വപ്നാവസ്ഥയെക്കൊണ്ടു തൽക്ഷണം മരിക്കും
അല്ലമാം ജലാധാരം പൂരിപ്പാൻ മഴത്തുള്ളി
സ്വപ്നമുണ്ടായാൽ പോരായതു നിറഞ്ഞിടം.
മുഷികൻ തന്റെ കൊച്ചു കൈകളും ജലം കൊണ്ടു
ശുചിതമാക്കി വാനെത്ര പാനീയം വേണം
‘‘കൃത്യവുമകൃത്യവും ധർമ്മവുമധർമ്മവും
നിത്യവുമനിത്യവും സത്യവുമസത്യവും
ഇത്ഥമുള്ളതിലൊന്നും പെറ്റുമേറ്റാറിടം
മർത്യനും പശുക്കളേതു മേലേയും നാസ്തി.
എപ്പോഴും മഹാമന്ദനും പൊന്നിൻ ഹാരവും
തല്ലരമുറക്കവും മൈഥുനവ്യാപാരവും
ഇപ്പറഞ്ഞതു നാലു മൊക്കെയും പശുക്കൾക്കും
സ്വപ്നബുദ്ധിയോം പുരുഷാധമന്മാർക്കും തുല്യം
എന്നതിലല്ല കൂടും നമ്മുടെ സ്വാമി സിംഹം
എത്രയും മഹാവിരൻ ബുദ്ധിമാൻ വിവേകവാൻ.
അങ്ങനെയുള്ള സിംഹത്തെ സ്വരാത്താൻ മറ്റൊരാൾ
ഇങ്ങനെ വിഷണ്ണനായിട്ടു വാനെത്തുമ്പോൾ?

4. ജംബുകന്മാരുടെ ആമന്ത്രണം.

ചൊല്ലിനാൻ കരടകൻ കാരിയം ക്ലേശിക്കുന്നോ -
രല്ലല്ലോ നീയും ഞാനുമെന്നതുകൊണ്ടു ചെന്നു
അപ്രധാനന്മാരായും നമുക്കീവിചാരം കൊ -

ബലപ്രയോഗമൊരുകാര്യമില്ലെടോ സഹോദര
 ഇത്തരമുരചെയ്തു സോദരൻ മേനകൻ
 സുപ്രധാനത്വം പിന്നെനമുക്കുവരാമല്ലോ
 അപ്രധാനനായുള്ള പുരുഷൻ ക്രമത്താലെ
 സുപ്രധാനനായിട്ടും മറിച്ചും കാണുന്നില്ലേ?
 മറ്റൊരാളുടെ നെറുകയിലൊഴുകുന്നവനാണു
 ഉറ്റൊരാൾക്കൊന്നും മുഖാന്തരംകൊണ്ടും
 മറ്റൊരാൾക്കുവേണ്ടി കൈകൊണ്ടുവെക്കുന്ന
 ചിന്തിച്ചാൽ... ഗുണഭോഷവും താനുണ്ടാക്കും.
 ഉന്നതിവരുത്തുവാനും പരാധീനം
 പിന്നെയങ്ങയോഗതിക്കുതക്കമെല്ലാമാം.
 എത്രയുംകുറഞ്ഞൊരു കല്പമുള്ളതിനെക്കാൾ
 അത്രയും കൂടുതൽ കല്പമുള്ളതിനെക്കാൾ പരമം.
 അത്രയും കൂടുതൽ കല്പമുള്ളതിനെക്കാൾ പരമം.
 മായം കൂടാതെ പൊതുവേണ്ടതാണെന്നു നിൽപ്പു
 തന്നെല്ലെങ്കിൽ തന്നെക്കുറഞ്ഞതിനും
 തന്നെക്കുറഞ്ഞതിനും തന്നെക്കുറഞ്ഞതിനും.
 എന്നതുകേട്ടു തദാ ചോദിച്ചു കരടകൻ
 നിന്നുണ്ടുവരുന്നതിന്നുപ്രായമെന്തെന്നോടോടോ
 എന്തെന്നുവരുന്നതിന്നുപ്രായമെന്തെന്നോടോ
 ഖിന്നതാമുഖത്വവും ഭീതിയും കാണുകതന്നെ.
 ഇങ്ങനെ മേനകൻ ചൊല്ലിനാനിമിത്തം
 എങ്ങനെയറിഞ്ഞുനീയെന്നുപോലകരടകൻ
 എങ്ങനെയറിഞ്ഞുവെന്നുഗ്രജനുമെല്ലാൻ
 ഇങ്ങനെയൊന്നിയതെല്ലാമടിയനുണർത്തിക്കാം.
 ചൊല്ലുന്നവർക്കു കേട്ടുപോകട്ടെ പ്രവർത്തിക്കും.
 തല്ലുപടിച്ചു മരംവലിക്കും ഗജങ്ങളും
 വല്ലഭംകെട്ടിപ്പറത്തേറ്റിയാൽ കഴുതയും
 കല്ലിലും പേറിക്കൊണ്ടു മണ്ടുമെന്നതേവേണ്ടും.
 ചൊല്ലുകയാണെന്നമർത്ത്യന്റെ മനോഹരം
 തെല്ലുമേതോടൊത്തുബോധിക്കും മഹാജനം.

അന്യചിത്താഭിപ്രായം ലഭിച്ചാണല്ലോ മർത്ത്യൻ
 തന്നെയുള്ളിൽ ബുദ്ധിസാരത്തെ വഹിക്കുന്നു.
 ജംബുകൻതന്നെനാമെന്നാകിലും നമുക്കുള്ളിൽ
 ബിംബിതം പ്രഭുവിന്റെ ചിത്തസംക്ഷോഭം ഭ്രമം
 നമ്മുടെ ബുദ്ധിക്കൊണ്ടു നമ്മുടെ തമ്പുരാനെ
 നമ്മുടെ പാട്ടിലാക്കിത്തീർക്കേണമെന്നതന്നെ.
 എന്തെടോ! നമുക്കുണ്ടോരാജസേവാഭിജ്ഞത്വം
 എന്തെടോ! നമുക്കുണ്ടോരാജസേവാധർമ്മത്തെ ഗ്രഹണീ
 പിന്നെ മറ്റൊരു മില്ലെന്നു ഗ്രജൻ പ്രശ്നം.
 മന്ത്രിയായ് വസിപ്പേണ്ടു മന്ത്രിയും സംസാരവും
 മന്ത്രിച്ചു മറ്റുള്ളൊരു ചതിപ്പാൻ പായവും
 കൈക്കൊണ്ടു മേടിപ്പാൻ കണ്ടുവരോടും ചേർന്നു
 വക്കാനും കൂട്ടി ഭവ്യം കൈക്കൊള്ളാൻ വാനും
 കാര്യങ്ങൾ തീരുമ്പോൾ സ്വാധീകരണമേ
 കാണാൻ പാതീലേറും പറ്റുവാൻ
 മറ്റൊരു വിധം നാട്ടിൽ തീരുമ്പോൾ വർത്തമാനം
 മറ്റൊരു വിധം ചെന്നു സ്വാധീകരണമേ
 പാറിലുള്ളൊരാൾക്കും കാര്യമൊക്കുവേ സാധിപ്പിക്ക
 മറ്റുള്ള ജനത്തിന്റെ കൊറ്റങ്ങളുമടക്കം
 കൊറ്റിനുവകയുള്ള സാധുക്കൾക്കൊരു വിധം
 കുറ്റമുണ്ടാക്കി ഭവ്യമൊക്കുവേ ഹരിക്കയും
 ഇത്തരം ദുർമ്മന്ത്രികൾക്കുള്ളൊരു തൊഴിലുകൾ
 കൊത്തൊരു വിധമെങ്കിലായതും നമുക്കുണ്ടു
 പാറീടം തന്നിൽ നല്ല സാമന്ത്രിയുള്ളൊരാൾക്കേതും
 ഭാരമാകുന്ന കാര്യമൊക്കുവേ സാധിപ്പാൻ
 സൈവമാം വണ്ണം മണ്ടിനടക്കും നരന്മാർക്കു
 ഭരമായൊരു ദിക്കുമില്ലെന്നു ബോധിക്കേണം.
 ധന്യരാം വിദ്വാന്മാർക്കു തന്നെക്കുറഞ്ഞതെന്നും
 അന്യന്റെ ദേശമെന്നും ഭേദമില്ലാത്തതും
 എത്രയും പറ്റത്തട്ടിച്ചിട്ടു നപുമാന്മാർക്കും.

ശത്രുവില്ലെന്നു കേട്ടിട്ടില്ലയോ മഹാത്മാവേ!
 ഉപിവാൻ കരകനിന്നിതു മേനകം—
 രോചിതമിദം നിൻറെ സന്നാഹമെന്നാകിലും
 സേവയ്ക്കുള്ളവസരം കാണാതെ തിരുമുൻപി—
 ലാവലാതിക്കുചെന്നാലബദ്ധമാം തിരുമുൻപി—
 ചൊല്ലിനാൻ മേനകനായതു സത്യം തന്നെ
 വല്ലാത്തൊരവസരം ചെല്ലുകിലബദ്ധമാം.
 പട്ടാളത്തോടു ചേർന്നു ചെന്നാൽ
 ആനക്കാരെപ്പോലെയല്ലാത്തവർക്കു തിരിച്ചൊല്ലും.
 ഏകദേശം സന്നിധി സമകാലം
 സേവിച്ചതിൽക്കേണോരിൽ സ്വാമി കൃപയുണ്ടാം.
 വംശശുദ്ധിയുമില്ല ബുദ്ധിയുമില്ല കണ്ടാൽ
 പൂർണ്ണതയല്ലെങ്കിലും വിദ്യയുമാണമില്ല
 തന്നെക്കുള്ളപ്പോഴെന്നെങ്കിലും തിരുമുൻപിൽ
 തക്ക പൂജയ്ക്കു മുക്കിൽ വിരലും തള്ളി നിന്നാൽ
 മനവനം പാപം പക്ഷയായ് വരും ക്രമാൽ
 അന്യസേവകന്മാരിലഗ്രഹണനാമവൻ
 പാർത്ഥിവന്മാരും പരസ്പരം പരസ്പരം പരസ്പരം
 പാർത്ഥസേവിയെപ്പോലും പാട്ടിലാക്കിടും ഭൂമം.
 ഇന്ദ്രനോടൊക്കും സ്വാമി പരസ്പരം പരസ്പരം പരസ്പരം
 നെന്നെല്ലാം സൂതിച്ചുകൊണ്ടു പോഴും പിരിയാതെ
 സന്നിധി പാർക്കുന്നവൻ പാർത്ഥിവനാദിമതൻ
 പിന്നെയെന്തഹോ ബഹു ദുർഗേണെന്നാകിലും
 തന്നെക്കുറിയും നോക്കിപ്പാർക്കുന്നവരുടെ
 തനപംഗിമാരും മുക്കുകൊണ്ടുള്ള ക്രമത്താലെ.
 മുക്കുള്ളവർക്കു തന്നെയും മന്ത്രികസ്ഥിതമായാൽ
 വള്ളിയും പുറപ്പെറ്റിക്കുറുമെന്നറിഞ്ഞാലും.
 ഇന്നതുപ്രയോഗിച്ചാൽ കോപിക്കും മഹീപതി
 ഇന്നതുപ്രയോഗിച്ചാൽ മനവൻ പ്രസാദിക്കും
 എന്നുള്ളവിശേഷങ്ങൾ കണ്ടുകൊണ്ടുപാതിക്കേ
 നിന്ന സേവിച്ചിടണമല്ലോ ചിത്തകാതെ.

എന്നിയേനിരസിച്ചുവെങ്കിലും കൂട്ടാക്കാതെ
 പിന്നെയും പുറപ്പെട്ടു പിന്നാലെ നടക്കേണം.
 ഇങ്ങനെ പലദിനം ചെയ്യുമ്പോൾ പ്രഭുക്കളും
 തന്നെ വശത്തായിത്തീരുമെന്നതേവേണ്ടും.
 പോലീച്ചകൾക്കെന്നെന്നായിത്തീർന്നാൽ
 ഭാവിച്ചു സിംഹാത്തികം പ്രാപിപ്പാനൊരുമ്പട്ടു?
 ഉക്തവാൻ മേനകൻ വല്ലതു മുൻപിൽ
 ഉത്തരം കേൾക്കാമതിന്നുത്തരമല്ലോ തോന്നും.
 ഉത്തരം തന്നിൽനിന്നുത്തരമുണ്ടാവാൻ
 വിത്തിൽനിന്നല്ലോ പിന്നെയൊന്നു തോന്നും.
 കണ്ടതിൽവിതയ്ക്കുന്നെന്നല്ല കരുതുകയെന്നു—
 ലുബ്ധകമതുതന്നെ വിത്തായിത്തീരുന്നല്ലോ
 രണ്ടുവാക്കുവിടേയ്ക്കു ചെന്നുത്തരമുണ്ടാവാൻ
 കണ്ടുകൊള്ളേണം മേനേലുത്തരം ബഹുവിധം.
 ഏതൊരുവസ്തുവെ യ്താലല്ലോ കേൾക്കും കറുപ്പും
 ഏതൊരുവസ്തുവെ യ്താൽ കായ്ക്കും കറുപ്പും
 ആയതുണ്ടും മുമ്പേനിതിയുള്ളവർക്കു
 ആയതിനൊത്തപോലെ കായ്ക്കത്തിൽ പ്രവേശിക്കും.
 ഉത്തമനയമനം മദ്ധ്യമനനീവണ്ണം
 മർത്ത്യന്മാർ മൂന്നു വിധമുണ്ടെന്നു ബോധിക്കേണം.
 എന്നതിലധമന്താൻ വിചാരിച്ചതിൽ യേകൊണ്ടു
 ഞങ്ങളേതുടങ്ങാതെ സ്വസ്ഥനായിരുന്നീടും
 മദ്ധ്യമൻ പിന്നെയൊക്കെയും തുടങ്ങും മുടങ്ങുമ്പോൾ
 ബുദ്ധിയും കെട്ടുപാറും മടങ്ങിയടങ്ങീടും
 ഉത്തമൻ മദ്ധ്യമദ്ധ്യമുടക്കുംവെന്നെങ്കിലും
 സിദ്ധമാവോളം കായ്ക്കും കൈവിടുകയില്ല.
 ഇങ്ങനെയവസരമെന്തെന്നു ഗ്രഹിക്കാതെ
 ചെന്നുപാടുകയുമില്ലെന്നു ബോധിക്ക വേണ്ട.
 ദേവരക്കാപാര്യനാം ഗീഷ്ണുതിതാനെങ്കിലും
 കേവലമവസരം ബോധിക്കാതെ ചെയ്താൽ
 ചെന്നുവെച്ചിടും കാര്യവും വരും തന്റെ

ശ്രാപിതത്തിന്നഹാനിവന്നുപോമസംശയം.
 നല്ലൊക്കുകാലേപെന്നുചൊല്ലുകിലസാരനും.
 വല്ലകാര്യമെന്നാലും സാധിച്ചുപോരാംതാനും.
 ദേശവുംകാലവുംസംചിന്തിയാതൊരുകാര്യം
 ചെയ്തശുദ്ധംതുടങ്ങരുതാത്തബോധമുള്ളവൻ.
 ആശയേപരിപാകമില്ലാതപുമാനോടു
 സ്വാശയാഭിപ്രായത്തെച്ചൊല്ലാരുതൊരുനാളും.
 തെറ്റിപ്പോകുന്നതൊക്കെയുംകേൾപ്പിച്ചാൽസമീഹിതം.
 നിഷ്പലമായൊരുതൂണെന്നതുമെന്നയല്ല
 ചിന്തിയാതുള്ളതൊന്നുമങ്ങമകപ്പെടും.
 എന്തിന്നു മൂഢന്മാരെച്ചെന്നഹോ സേവിക്കുന്നു?
 യാതൊരുഗുണംകൊണ്ടുവൃത്തിസൗഖ്യങ്ങൾവത്രും
 നൽകാതെന്നുകൊണ്ടുമസജനവും പ്രശംസിപ്പൂ?
 അങ്ങനെയുള്ള ഗുണമുണ്ടാവാൻ ക്ലേശിക്കണം.
 എന്തൊക്കെയുംകൂടാതഗുണംരക്ഷിക്കേണം.
 അഗ്രജനോടൊന്നിപ്പോൾ ഭൂമിപാലന്മാരോടും
 സുഗ്രഹന്മാരോടൊന്നിപ്പോൾ പക്ഷമെന്നും.
 ആഗ്രഹമെന്തെന്നതുംരംഭമെന്തെന്നതും
 വ്യഗ്രമെന്നിയേ പാത്തു ബോധിപ്പാനെളുതല്ല.
 സോദരൻചൊന്നിതപ്പോളങ്ങുനൂപറഞ്ഞതു.
 മാദരിക്കേണ്ടുംപരമാർത്ഥമെന്നിരിക്കിലും.
 വകുടൽക്കാരെച്ചെന്നുനില്ക്കുമ്പോൾ ശിവശിവ!
 സകടമിതിലിറങ്ങീടുവാനെന്നതോന്നും.
 ഒട്ടനാളിറങ്ങിയുംമുങ്ങിയുംതിരവന്ന
 തട്ടിയീട്ടലഞ്ഞുമിങ്ങൊട്ടേടംചെന്നുംപോന്നും.
 പെട്ടെന്നുപരിചയിച്ചീടിനാലൊരുവഴി
 കിട്ടമങ്ങതിൽനിന്നിത്രീഡിച്ചുമേവീടുവാൻ
 എന്നതുപോലെ ചെന്നുവന്നുംചെയ്തുന്നിന്ന
 ചൊന്നതുകേട്ടുംകണ്ടുംസൂക്ഷിച്ചുപരീക്ഷിച്ചും
 മന്നവൻതന്റെശീലഭാവവുംപതക്കവേ
 തന്നുള്ളിലാക്കിക്കൊണ്ടാൽ പിന്നെ വൈഷമ്യമില്ല.

അങ്ങനെ വശക്കാക്കുമെന്നൊരു പക്ഷമില്ലാ
 തന്നെ മനക്കായിൽ നിർദ്വയയുണ്ടെന്നാകിൽ
 എന്നതു കേട്ടുമാ ചൊല്ലിനാൻ കരകൻ
 നന്നിതു സഹോദര! നല്ലതു വന്നീടണം.
 നിന്നുടെ മാർഗ്ഗം ശുഭമായതും നിരൂപിച്ചു-
 തൊന്നുമേ ഭംഗംകൂടാതസ്തു തേ ശുഭമതേ!

5. ദമനകന്റെ നീതിസൂക്തം

ജ്യേഷ്ഠനെത്തൊഴുതുകൊണ്ടപ്പോൾ കർമ്മം
 ശ്രേഷ്ഠനും സിംഹമുട്ട സ്ഥാമിയെ പ്രതിപ്പിച്ചു
 ദൂരവേ തന്നെനിന്നു പാണികൾ കീഴ്പ്പിട്ടു
 ച്ചാമ്പേ പതുക്കവേ ചെന്നൊരു ശോഭനരേ
 പിംഗലകന്മുഖമെഴുതി മേനക!
 ഇങ്ങുവന്നാലും പലനാൾ കൂടിക്കാണുന്നില്ലാ.
 എന്തെങ്കിലും നീയും നിന്റെ ജ്യേഷ്ഠനെത്തന്നെ
 സന്താനം സേവിക്കാത്ത സംഗതി കഥിപ്പി
 വമ്പനാമെന്നു കൂടാതെ വമ്പനംചെയ്തു ചൊന്നാൽ:
 തവപാപനിയന്തരക്കൊണ്ടുതുവരേണമോ?
 കൊമ്പനാതെക്കൊന്നു തവച്ചൊർപഴയരി-
 സമ്പാദിച്ചതിനിങ്ങു സാമർത്ഥ്യം പോരായല്ലോ
 എങ്കിലുമാത്യന്തരമുള്ളൊരുടിയെങ്ങും
 നിക്ഷലിനപണ്ണിത്തീർത്ത ചൊരുകൾമോ?
 ഭാക്കുമ്പോളൊരുതരക്കൊണ്ടുപകരമില്ല-
 ന്നാർക്കുമേവരികയില്ലെന്നതു മുണർത്തിക്കും.
 പല്ലകൾകൊണ്ടുപകരമുണ്ടാകും തന്റെ
 പല്ലതരം തേപ്പാൻകൊള്ളാം പല്ലമെന്തിനാൻകൊള്ളാം
 ചെല്ലവേ കണ്ണങ്ങളിലിട്ടുൻ ചെറുകുടിയൻ
 ചെല്ലുപുല്ലുണ്ടാകിലാറിവത്തിനും കൊള്ളാം.
 കാൽ കരം കണ്ണം മൂക്കുമുള്ളൊരുതരക്കൊള്ളാം
 ഏകനെങ്കിലുംകാര്യമില്ലാതെവേദിക്കുമോ?

സാരനാപുരുഷനെപ്പാരമിട്ടിടിച്ചാലും
 സാരശക്തിയെ തൃജിച്ചിടമറില്ല നൂനം
 തീയെരിയുന്നകൊള്ളി കീഴക്കിപ്പിടിച്ചാലും
 തീയുടെജപാല മേല്പോട്ടല്ലാതെ ജപാലിക്കുമോ?
 ജീവജന്തുക്കളെല്ലാമൊന്നുപോലെനുള്ളൊരു
 ഭാവവും ഭവാന്മാർക്കു ചേർച്ചയില്ലറിഞ്ഞാലും.
 തൂങ്ങുകമറയുള്ളൊരിൽ ഭേദമുണ്ടെന്നുള്ളതും
 നല്ലതും ദുഷ്ടതയും കിടന്നിടം സമർത്ഥന്മാർ
 വിത്തു കിടന്നിടം കിടന്നിടം വിതച്ചാലും
 മുത്തമൻകുട്ടി വാലു തന്മാതപത്തെക്കാട്ടും
 ഉത്തമസ്ഥലങ്ങളിൽ ശ്രീകാര്യംവിചാരിപ്പാൻ
 ഉത്തമന്മാരും കായ്ക്കാരെക്കല്പിക്കേണം
 ശുദ്ധഭൂസുരക്ഷേത്രസ്ഥാനങ്ങൾക്കധികാരം
 ബലമുണ്ടാകെട്ടാക്കുന്ന മനവൻ മഹാമുഖൻ
 കങ്കണം കരങ്ങളിൽ കണ്ഡലം കണ്ണുകളിൽ
 കിടന്നിടം കടീതടേ ഹാരങ്ങൾ വക്ഷഃസ്ഥലം
 കിടന്നിടം കിടന്നിടം കിടന്നിടം കിടന്നിടം
 ഭംഗിയിൽചേർത്തുകിലേ ഭൂഷണം ശോഭിച്ചിടം
 കണ്ണത്തിലരഞ്ഞാണം കങ്കണം കണ്ണങ്ങളിൽ
 കൊണ്ടുപോയ്ക്കിട്ടിരിക്കിക്കൊണ്ടു പുറപ്പെട്ടാൽ
 കണ്ടവർ കരംകൊട്ടിക്കൊണ്ടു ചിരിച്ചിടം.
 തണ്ടുതപ്പിയെന്നൊരുനാമവും ലഭിച്ചിടം.
 എത്രയുംനീചന്മാരുംബലമുണ്ടാതിജന്മാർക്കു
 മരുവും പല്ലക്കളും മീപയച്ചിയും നൽകി
 ക്ഷത്രിയബ്രഹ്മാസ്ഥാനേ മന്ത്രിയാക്കിട്ടെന്നൊരു
 രാത്രിപാലരെ പാരംനിന്ദിക്കും മഹാജനം
 തന്നെത്താനറിയാതെ ഭൂഷ്ണപ്രഭുക്കളെല്ലാമുണ്ടു
 വന്ദിച്ചുസേവിക്കുന്ന മാനുഷപ്പുരുഷർക്കു
 ഇന്നിപ്പോളിഹലോകസൗഖ്യമില്ലവർ ചത്താൽ
 ചെന്നൊരുനരകത്തിൽ ചാടുന്നല്ലാതില്ല
 മെച്ചമേ സുവർണ്ണത്തിൽച്ചേക്കേണ്ടും മഹാരത്നം

പിച്ചുള്പ്പുതക്കത്തിൽ ചേർക്കുന്ന പുരുഷനെ
 നജനം തന്നെല്ല ഏജനങ്ങളുംകൂടെ
 തെജിക്കും തത്ത്വവർക്കുംവജ്ജിക്കുമെല്ലാവരും.
 ബുദ്ധിയും വിവേകവും വീര്യവും വ്രഭുക്കളിൽ
 ക്ഷേതിയുള്ളതുകൂടി സ്വാമിയെ നികത്തീടും.
 ശക്തിയില്ലാത്തതുകൂടി നീഷ്ഠമലം ദുഷ്ടം.
 ശക്തിയുണ്ടൊരുത്തനുകേതിയില്ലാത്തതാണെന്നോ?
 ശക്തിയും നല്ലസ്വാമിഭക്തിയും തികഞ്ഞൊരു
 ഭൂതമുണ്ടെന്നുകിലേ വലുപ്പ മഹീപതി
 ശക്തിയുമില്ല സ്വാമിഭക്തിയുമില്ലാത്തതാണെന്നോ?
 ഭക്തി നല്ലിടം നൃപനെത്രയുമവിവേകി.
 ആയവൻ ഭജിക്കുന്നോരോദനമെല്ലാമൊരു
 നായിനകൊടുത്തുകിലായതുപാശായ്ക്കോ
 നായിനചോരനല്ലെന്നായകന്മാരെക്കറി-
 ച്ചായതസ്സഹത്തിനുമായമില്ലാത്തനാളും.
 ആയവന്തിക്കുള്ളകായത്തെച്ചൊണ്ടുതനി
 കാക്കവ മമസ്വാമിക്കുപോഴുംസഹായിക്കും
 ശത്രുവും കടിയും ശത്രുവും വീണപാണി
 കാത്രവും നന്മാരും വാണിയുമിവയെട്ടും
 നജനത്താഴുപന്നാലെത്രയും പ്രകാശിക്കും;
 ഭജനത്താഴുപന്നാലെത്രയുമില്ലെട്ടും.
 അധ്വാനമുള്ളവീരൻ വാളെടുത്തിടക്കുമ്പോൾ
 സമുന്മാരുകണ്ടു കൊണ്ടാടിസ്തുതിച്ചിടും
 അധ്വാനൻ മഹാഭോഷൻ വാളെടുക്കുന്നകണ്ടാൽ
 അപ്പോഴേയല്ലാവരും വാളെടുക്കയേയുള്ളൂ.
 അശ്വപ്രേമഗ്രഹിച്ചവശപത്തിലേറിക്കണ്ടാൽ
 വിശ്വാസികളെല്ലാം വിസ്തയിച്ചിടും ദുഷ്ടം.
 അല്ലാത്തമുഖൻചെന്നുശപത്തിലേറുന്നേരം
 വല്ലാതെപിഴച്ചുപോയെല്ലാതും ഹന്ദിച്ചിടും.
 ഇങ്ങനെതന്നെ പിന്നെയൊന്നും നാലുരണ്ടും
 ഭംഗിക്കുമഭംഗിക്കും പാത്രഭേദമേ മൂലം.

ഞാനാരുകുറന്നിടുന്നതുകൊണ്ട്
 മാനസ നിന്ദാവും സ്വാമിക്കുവേണ്ടാനും
 പത്മനാഭനും പണ്ടു പനിയായിനില്പോ?
 പാവനെന്നുമുനി മാനായിമേവനിലേ?
 ഷഷ്ടിമുഖഭഗവാൻമാടിന്റെവേഷം മുദാ
 വെണ്മയിൽധരിച്ചു തമ്പുരാൻ കേട്ടിട്ടില്ലേ?
 നീ ഗുണഗണമൊക്കെയുമടിയൻ—
 ഷട്ടുനീ ശക്തി യുക്തിയുമെനിക്കുണ്ടു.
 ഭക്തിയില്ലാത്ത ശക്തികൊണ്ടെന്താലം?
 ശക്തിയില്ലാത്തുള്ളൊന്റെ ഭക്തികൊണ്ടെന്താലം?
 സേവകന്മാരിൽ നിന്ദാശീലനും നന്ദരൂപനും
 സ്തേയിപ്പാനാരുമില്ലെന്നുതന്നെകൂടാ
 സ്വസ്ഥഭൃത്യമില്ലാത്തതന്നേരും റൂപ-
 നന്നുപെരുതും പിന്നെ ക്ഷീണമംഗുളപവും.
 ശൃംഗേയം വേദം പ്രായശ്ചര വിപ്രാനാക്കും
 ലോകം പരശിക്കുമില്ല.
 നിത്യവുംസമീപത്തു വിപ്രാനാരില്ലാതായാൽ
 കൃത്യമകൃത്യവും ബോധമില്ലാതായാൽ
 പാത്ഥിവിന്മാർക്കു നീതിജ്ഞാനമില്ലെന്നുവന്നാൽ
 പാത്ഥാലേഖനിക്കുന്നൊരാൾക്കുവേ നശിച്ചിടും.
 എന്നതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞിടുന്നേൻ മമസ്വാമി-
 ക്ഷണതിവരാൻ നല്ലഭൃത്യന്മാർതന്നെവേണം.
 എന്നതുകൂട്ടു മഹാസിംഹവുമുചെയ്തു:-
 നന്നെടോ മനകൾ നിന്നടൈനീതിപാകും
 നമ്മുടെ സമീപന്റെ നന്ദനല്ലാ ഭവൻ
 നമ്മേൽ പരാജയമെന്നും നീ ചെയ്തിടേണം
 ചോദിച്ചു മനകൻ നിന്തിരപടിയിപ്പോൾ
 മോദിച്ചുജലപാനംചെയ്തീനെയുന്നളി
 അംഗസ്സിന്ദ്രപാത്തികേ വാണരുളുമ്പോൾ ബുദ്ധി
 സ്തംഭിച്ചുകണക്കുകൊണ്ടെന്നിതു കിംകാരണം?
 ഉത്തരമുചെയ്തു കേസരിശ്രേഷ്ഠനാനും

സ്വസ്ഥമല്ലെന്റെ മനസ്സിങ്ങനെ തിൻകഷ്ടം!
 നമ്മുവേനം തന്നിലിന്നൊരു ജന്തുവന്നു
 ദുർമ്മദംപുണ്ടു ഞ്ഞു കേൾക്കുന്നിലേ?
 എത്രയുചരികൂറും ഭയം ഓർന്നു കണ്ഠധാരണം
 ശ്രോത്രംസ്രുത്തിൽ പ്പുകുസകുടപ്പെടുത്തുന്നു.
 മറ്റുമിഹാഭയംഭയം വെടിഞ്ഞുതാൻ
 മറ്റൊരു വനാന്തരം പ്രാപിച്ചാൻ ഭാവികുന്നു.
 കണ്ഠശബ്ദത്തെക്കേട്ടാലുഹിക്കാമവനേ
 കണ്ഠശബ്ദം! മഹാവിക്രമി മഹാ-
 രണ്ടുപക്ഷമില്ലെന്നിക്കായ വന്തന്നെക്കേട്ടും
 കണ്ടുകൊണ്ടിവിടത്തിൽ പാർക്കു വെച്ചുവന്നതന്നെ
 എന്നതുകൂട്ടു മുദാ ചൊല്ലിനാൻ മനകൻ:-
 എന്നടൈസ്വാമി വൃഥാ ചാഞ്ചല്യം തുടങ്ങേണ്ട
 ശബ്ദംമറ്റൊരുതെക്കേട്ടുശങ്കിപ്പാനെന്തല്ലാം?
 ശക്തിമാനല്ലോഭവാനെന്തിനുപേടിക്കുന്നു?
 ആരകൾജലംപൊങ്ങി സേതുജ്ഞനും
 ആരകൾക്കുപുക്കൽ മറ്റുവരേദോമിതും
 ഏകാണി പ്രാപിച്ചാൽ സ്തേഹവും നശിച്ചിടും
 ഭീഷണിയാക്കുകൊണ്ടു ഭീതകൾ ഭയപ്പെടും
 കണ്ടാപ്പാളിൽ ബഹുമാനമുണ്ടെന്നു തോന്നി
 ചൊണ്ടരിലുറപ്പുക്കപ്പോൾ പർത്തവുമാരുമര-
 കണ്ടുവരുംമറ്റുംതന്നെ കണ്ടുള്ളത്താനെന്നു
 പണ്ടൊരുജന്തു പറഞ്ഞിങ്ങനെ കേട്ടിട്ടുണ്ടു.
 ചൊല്ലുകോ പുരാവൃത്തമെന്നു കേസരിശ്രേഷ്ഠൻ;
 ചൊല്ലുവാൻ ശ്രമിച്ചാലുമെന്നടൻ മനകൻ.

പണ്ടൊരു കുറന്നരി ഭക്ഷണംകിട്ടാത്തതാൽ
 കണ്ഠിതംപുണ്ടു വിശന്നങ്ങനെ നടക്കുമ്പോൾ
 കുറ്റവിൽപ്രദേശത്തു യുദ്ധഭൃതലം കണ്ടു
 തത്ര സൈന്യങ്ങൾ ചത്തുകിടക്കുന്നതും കണ്ടു.
 ആരുമല്ലാത്തപൊണ്ണച്ചെണ്ടും കണ്ടുനവൻ
 തത്രനിന്നൊരു ശബ്ദം ശ്രവിച്ചു ഭയപ്പെട്ടാൻ

അപ്രകാരങ്ങൾ ചെന്നുപറഞ്ഞു മേനകൻ
 തൽപ്രകവത്തേപ്പാക്കിക്കൊണ്ടുപോന്നു
 നന്ദിരാജനെ സ്വാമി സന്നിധി തന്നിലാക്കി
 നന്ദിപുണ്ടരികത്തു സേവിച്ചുനിന്നിടീനാൻ.
 അന്നതൊട്ടുനൂതനും സ്തോത്രാകലനാരാമത്തിൻ
 നന്ദിയാം സഞ്ജീവകൻ പിംഗലമൃഗേന്ദ്രനും.
 അന്നുരാമഭൃത്യന്മാരിലാസ്ഥയില്ലാതായ് വന്നു
 യന്ത്രമുദ്രാദി നന്ദിസമ്പർക്കമുഖം.
 കാളയും കണ്യയും തുങ്ങനും ഇഹാന്തരേ
 പാളയംപുക്കുവന്നു പാണ്ഡിശ്വരസത്തോടെ
 കേളിസല്ലാപം കൊണ്ടുകേപലം ദിനേദിനേ
 മേളിച്ചു മഹോത്സവപ്രീയയാമവുകാലം
 ഭൃത്യന്മാരമാത്യന്മാർ ചേർച്ചക്കാർ ബന്ധുക്കളും
 നിത്യസേവകന്മാരും പിള്ളരും കാവല്ലാരും
 വർത്തിക്കലഭിക്കാത്തുകൊണ്ടുഹാ കഷ്ടം
 പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം ഉറപ്പിച്ചുവെച്ചു കാലം
 ഏകദാ മേനകൻ ചുവർക്കരകനും
 വ്യാകലംപുണ്ട തമ്മിൽ സംസാരം തുടങ്ങിനാൻ.

ചൊല്ലിനാൻ മേനകൻ നമ്മുടെ സ്വയംഭൂതം
 അല്ലയോ മഹാദോഷമിങ്ങനെ സംഭവിപ്പാൻ?
 തങ്ങൾതാനുണ്ടാക്കുന്ന ദോഷങ്ങൾ മൂന്നുകൂട്ടം
 സംഗതിപരമെന്ന സജ്ജനം ചൊല്ലിക്കേൾപ്പൂ.
 മോഷ്ടമുഖംകൊണ്ടൊരു ജംബുക്കൻ മരിച്ചുപോയ
 ആശ്വാശ്വഭൃതീകൂലം നമുക്കുനാശംവന്നു
 തത്തുവായെന്റെറല്ലം ഭൃതിക്കുനാശംവന്നു;
 താനെന്നദോഷമയമിങ്ങനെ ജനിപ്പിച്ചു.
 എന്നൊരുമതിശ്ശുഷ്ണൻ പണ്ടുതരച്ചെയ്യപോലും
 എന്നതു ഭവാൻ കേട്ടിട്ടില്ലയോ മഹാത്മാവേ!
 ആയതു കൾക്കുണ്ടെന്നെന്തെന്നു ചൊല്ലാൻ;
 പ്രായശോ നിവേദനംചെയ്തിതു സഹോദരൻ.

7- തങ്ങൾക്കുതാനുണ്ടാക്കുന്ന

ദോഷങ്ങൾ

മഹാദോഷമെന്നൊരു സന്യാസിപണ്ടുണ്ടായി
 കേവലം ബ്രഹ്മധ്യാനം ചെയ്തുമേവുന്നകാലം
 പുരവും ബഹുദ്രവ്യമുണ്ടായി നമുക്കിതു
 കട്ട സംഗ്രഹിക്കണമെന്നാകൻ വിചാരിച്ചു
 തന്റെ കപ്പായത്തിൽവെച്ചു-ൻ തുനി
 ഉന്നമുണ്ടാക്കിത്തന്റെറേഹത്തിൽ
 സൈപരമായ് നടക്കുമ്പോളും തിരിയെന്നു
 പേരുമായൊരുവിപ്രൻ സേവിച്ചുകൂടിടീനാൻ:
 സാരാംബഹുദ്രവ്യമിദ്ദേഹം കപ്പായത്തിൽ
 ചേർത്താറിട്ടു ഉന്നിക്കൊണ്ടല്ലോ നടക്കുന്നു
 ഇലനം കരസ്ഥമാക്കിടുന്നതുണ്ടു ഞാനും
 പുണ്യപരമമം കൈക്കലാക്കിയാൻ ദോഷമി
 ളത്തരം വിചാരിച്ചു പാദശുശ്രൂഷ
 വൃദ്ധനാം സന്യാസിയെ വിശ്വസിച്ചു പൂർത്തൻ.
 ശുദ്ധനാശാശ്വഭൃതി നന്നിവനിവൻ കയ്യിൽ
 മലനം സൂക്ഷിപ്പാനായ് കൊടുത്താൻ ദോഷമില്ല
 ഇതുമെങ്ങൊച്ചൊരുവരസരേ ഭീകന ശ്രേഷ്ഠൻ
 സ്തിശ്വനാമവൻ കയ്യിൽ കപ്പായം സമർപ്പിച്ചു
 കാനനനദിതന്നിൽ സ്നാനത്തിന്നെഴുന്നള്ളി
 സ്നാനവുംചെയ്തു ജപിച്ചുങ്ങനെ നില്ക്കുന്നേരം,
 ഉലുതന്മാരും രണ്ടു രണ്ടുമേഷങ്ങൾ പരസ്പരം
 ചുരുക്കത്തരംഭിച്ച് വാഹിനീതീരത്തന്നിൽ.
 ആടുകൾരണ്ടും ബഹുദ്രവ്യ വാങ്ങിക്കൊണ്ടി-
 ഞ്ഞൊടിനവനാകൻ മുട്ടിപ്പിന്നെയും മറിച്ചൊക്കും
 ചിന്തയും വന്നുമുട്ടും തമ്മിലീവണ്ണമുള്ള
 സന്നാഹം ക്രമത്താലങ്ങനെയും മുഴുത്തപ്പോൾ
 ചിന്താമുഖങ്ങളിൽ നിന്നാകൻ ചോരക്കുട്ട

ചിന്നിയും ചിതറിയും ഭൂതലേ പതിക്കുന്നു.
 അന്നേരമൊരുദോഷൻ ജംബുകൻ ചെന്നുകണ്ടു
 നന്നിതു ചോരത്തുള്ളി നമുക്കു പാനംചെയ്യാൻ,
 എന്നവൻവിചാരിച്ചു മേഷങ്ങൾ വാങ്ങുന്നേരം
 ചെന്നുടൻ ചോര നക്കിക്കുടിച്ചു തുടങ്ങിനാൻ.
 പെട്ടെന്നു മേഷങ്ങളും വന്നുമുട്ടുമ്പോൾ മദ്ധ്യേ
 ചെന്നവൻ ചത്തതു ചതുരപിണാൻ.
 അമ്മുനിന്നു നോക്കി ശ്ലോകപാഠത്തെച്ചൊല്ലി:—
 'ജംബുകോ മേഷം തിന്നേതി'താനനന്തരം
 കാഷായം ധരിച്ചു വന്നിടങ്ങുന്നള്ളുന്നേരം
 ആഷാഡഭൂതിയേയും കണ്ടില്ലെന്നതേവേണ്ടു.
 ശേഷമടങ്ങാതപഥം പുരിച്ചു തദാ വയം
 "ആഷാഡഭൂതിനേതി" പ്രസ്ഥാനം ചെയ്യുപിന്നെ
 നാപായം നിറച്ചുള്ള പൊന്നുറപ്പികയല്ലാം
 വെട്ടി വെട്ടി കാണ്ടുപോയാനാഷാഡഭൂതിവിജൻ
 അന്തർവൃത്തിയോടുകൂടി സത്യംസി ചെന്നുതന്നെ
 തന്തുവായനയ്ക്കു വീട്ടിൽ പുകുവാണമളിനാൻ.
 നൂലുറപ്പു നകുട്ടം ചാലിയന്മാരിലൊരു—
 ചാലിയൻ കള്ളംകുടിച്ചങ്ങനെ ചാഞ്ചാട്ടന്നു
 ആയവൻകെട്ടിക്കൊണ്ടു പന്നായ ചാലിയത്തി
 ആയിരംധൂളി ചതുപാദനോളെന്നതോന്നം
 മാരുമാൽകൊണ്ടു ദംസിതമാം മാർഗ്ഗത്തുടേ
 ജാരനെസ്സന്ദർശിച്ചാൻ ഗുഡമായ പോകുന്നേരം
 മദ്യപൻപട്ടുടേ വല്ലഭൻ തന്തുവായൻ
 മദ്ധ്യമാർഗ്ഗത്തിൽ വെച്ചു കണ്ടെത്തിപ്പിടികൂടി
 എങ്ങുപോന്നെപ്പി ധൂളിയെന്നവൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ
 നിങ്ങളെത്തിരഞ്ഞു ഞാൻ വന്നെന്നെന്നവൾ ചൊന്നാൾ.
 ഉള്ളിലെക്കുപടം ഞാൻ ബോധിച്ചു കൊള്ളാംതൊഴിൽ
 കള്ളതരീ നിന്നെത്തുണിൻബന്ധിച്ച മതിയവു.
 ഇങ്ങനെകയർത്തൊരു ചാലിയൻ കയർകൊണ്ടു
 പെണ്ണിനെത്തുണിൻ വരിഞ്ഞെട്ടുപാശ്ചരണിനാൻ.

അന്നാമവനങ്ങു പത്തുപോലുണ്ടുമ്പോൾ
 അടർച്ചകൊണ്ടു ദാസി തത്ര വന്നിതു മുഖം
 തന്തുവായസ്ത്രീയുടെ ബന്ധനമഴിച്ചവൾ
 ബന്ധുവായതിനുടെ മാഹാത്മ്യം കാട്ടീടുവാൻ
 മന്നത്താൻ പാശംകൊണ്ടുബന്ധിച്ചനിന്നമരേറ
 കന്നൽത്താർമിഴിയൊളെ ജാരകൽ നിന്ദോഗിച്ചാൾ.
 കണ്ണനാം തന്തുവായനന്നേരമുണർന്നുടൻ
 മന്നകൾ തുടങ്ങിനാൻ തന്നുകെട്ടുതന്നെ
 തുണിയും കഴിച്ചവൻ രോഷിക്കുന്നേന്നോ
 ചിന്താതന്നെനിന്ന ദൂതിയമവർത്തനം.
 കണ്ടുകൊണ്ടുനോക്കു ദാസിതന്നുടെ മൂക്കു
 കണ്ടിപ്പു കത്തികൊണ്ടു കശുലൻ മഹാജളൻ
 പിന്നെയുംചെന്നുകിടന്നുറക്കംതുടങ്ങിനാൻ.
 അന്നരമവിഷേഷം ചാലിയത്തിയുംവന്നു
 പുത്താടൂട്ടി നിന്റെ വർത്തമാനമെന്നവൾ
 പുത്താടൂ പരയുന്ന നമ്മുടെ വൃത്താന്തം
 പുനെ നീ പാശംകേൾക്കും വേർപെടുത്തയച്ചും
 എന്നതുകേട്ടു പാശമഴിച്ചുവിട്ടാളവൾ.
 പിന്നെയും മുന്നേപ്പോലെതന്നെത്താൻബന്ധിച്ചുകൊ—
 ന്നതസ്സനി തുണുംചേർന്നില്ലെന്നതേരം
 ചാലിയനെന്നതുബോധിച്ചുചൊന്നാളവൾ:—
 കാലിയപ്പോലെതന്നെക്കെട്ടിയിട്ടാരുമില്ല!
 നമ്മുടെനാശാമരമൊഴെച്ചതു പാശംകയ്യും
 മുറുത്തു നിന്റെ പാതിവ്രത്യമോർക്കുന്നിലയോ?
 പുനടകരമാരാം പയസ്സിൽത്തുടങ്ങി ഞാൻ
 മന്നപുരുഷസ്വർഗ്ഗം ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നുള്ളൊരു
 നമ്മുടെനീക്കുകാരണം വൈദ്യപുരംതീർ—
 നമ്മുടെ മുന്നോട്ടുവെച്ച മൂക്കിനെലകിച്ചിട്ടും.
 തുടർച്ചകൂട്ടലോകപാലന്മാർ കേട്ടീടേണം
 മുമ്പേകൂടി പിതൃക്കളുമൊക്കെയെ ശ്രവിക്കണം
 അതുകൊണ്ടു വന്നു മമ ചന്ദ്രനോടൊക്കുമുഖം

മൃക കണ്ടാലും നല്ലൊരൊക്കെ സുത്തെപ്പോലെ
 മുർവനാമവനതുകേട്ടപ്പോൾ വേഗംവന്നു
 മൃകമനുവത്തെയും കണ്ടപ്പോൾ വിസ്മയിച്ചു
 കാൽക്കൽ ചീന പൻ കൂപ്പിച്ചൊല്ലിനാനെന്റെ ഭൃഷി-
 വാക്കുചിന്യാപാരവുമൊക്കെ നീ പൊറുക്കണം
 തീക്കുന്താപാലനന്റെ ചാരിത്ര്യം മാലിപ്പപ്പണ്ണി!
 ചിപ്പിപ്പോ ബാലാ നിന്നെ ഞാൻ വണങ്ങുന്നൻ
 ഇമ്മമിപ്പോഴും കെട്ടിച്ചപാതികേ
 നിശ്ചിതപ്പെട്ട പാർത്തു പണനമേചിടിനാൻ.
 തത്ര സംഭവിച്ചൊരു വാർത്തമനങ്ങളെല്ലാം
 പാർത്തുകൊണ്ടുനങ്ങളെ ഭിക്ഷുവും വസിക്കുന്നു.
 ദാസികതാനുമാപ്പാൾ ഖണ്ഡിതമായുള്ളത
 നാസികാഖണ്ഡത്തെയും കയ്യിൽ വച്ചിരിക്കുന്നു.
 തന്നെപ്പോലെയുള്ളവളുടെ ക്ഷൗരക്കാരൻ
 നീക്കം തന്നെപ്പോലെയുള്ളവളുടെ പെണ്ണി!
 എന്നതു കേട്ടു കേൾക്കുന്നവനായ്ക്കു-
 തത്തോട്ടുകൊടുത്തിതു നാപിതസ്മിയാമവര.
 നാപിതനാമുർവൻ സഞ്ചിയിട്ടാഞ്ഞു പരം
 കോപിച്ചു കരയെടുത്തൊന്നിത്താനകത്തെയും
 അയ്യയ്യ! മാലാകാല നമ്മുടെ ദാത്താവിന്റെ
 കയ്യാലെയുമുക്കുപായി, മൃഗനാമഹാപാപി,
 മുർവയുള്ളതുകൽക്കൊണ്ടുനിത്തവനേന്റെ
 മൃകകണ്ടിച്ചിന്തികണ്ടാലും പശ്ചാത്തപനം-
 ഇങ്ങനെപലരെയും വളിച്ചുകാട്ടിപ്പോൾ
 അംഗനാഭനാമനാളും മുറുപ്പുചി മാർക്കുപ്പട്ടി
 അക്കമകേട്ടു വാൻകല്ലിച്ചു മേന്മ-
 ചിക്കുന്നവനാപിടിപെട്ടിപ്പോലെയും
 നോക്കുകമൃഗം നീയിപ്പപ്പണ്ണിനവമുക്ക
 മൃകഖണ്ഡിപ്പാനെന്തുകാരണം മോത്താലാ
 ആർക്കുമേതാനാത്തുള്ള മുക്കുർമ്മം ചെപ്പുനീക്കൻ

നാക്കുകണ്ടിച്ചു തീയിലെരിച്ചു മതിയറു,
 പെണ്ണിനെദ്രാഹിച്ചവൻ ശുഭാശ്രേ നക്ഷത്രം-
 ഭട്ടണ്ണിക്കൊണ്ടനേകംനാളിങ്ങനെ കിടക്കണം.
 എന്നതുകേട്ടു സന്യാസിശ്വപനതരമെയ്ത:—
 കൊന്നുപോകേണ്ട മൃഗം ഭീതനാക്കുരക്കനെ,
 ദാസിയായവളുടെ അസികപ്പോലെയും
 നാപിതനല്ലമെയ്ത നാക്കല്ലാംബോധിക്കുന്നു
 തന്തുവായിയരംനാരികാരണംമഹാമു-
 തന്തുവായത്താനിതു ചെയ്തതു പാ-
 ശ്ലോകപർവ്വതമൊന്നുചൊല്ലിപ്പോയവൻ വരുത്തിടാം;
 ലോകപവാദത്തിന്നാപിതനീതുകേട്ടാൽ.
 മേയ്യയ്ക്കുംകൊണ്ടൊരു ജംബുവും നശിച്ചുപോ-
 യാഷാഡഭൂതിമൂലം നമുക്കും നാശംവന്നു;
 തന്തുവായന്റെമൂലം ഭൂതിക്കും നാശംവന്നു;
 താത്താണെജ്ജനിപ്പിച്ചോരനത്ഥയമിദം
 ഇത്തരമതരമെയ്ത സന്യാസി ശിവി-
 തപമായ് ഭടന്മാർക്കും ബോധിച്ചുവെക്കുമാലേ.
 ശിഷ്യനാക്കുരക്കനെ രക്ഷിച്ചു സമ്മാനിച്ചു;
 മുക്കുർമ്മംകുറകിയെ ദൂരവെ വിസർജ്ജിച്ചു;
 തന്തുവായിക്കൊരുവൈതൃപ്യംനൽകിവിട്ടു;
 തന്തുവായനെക്കൊണ്ടു പിഴയും ചെയ്തിപ്പിച്ചു,

ജംബുക്കും മേയ്യയ്ക്കേത;
 വയം ചാഷാഡഭൂതിനാ;
 ഭൂതികാ പരകാര്യം;
 ത്രയോ ദോഷാസ്സപ്രയംകൃതം

8. കാളസർപ്പത്തെ വധിപ്പിച്ചു വായസങ്ങൾ

എന്നതുകേട്ടു മുദാ പെണ്ണിനാൻ കരകൻ:—
 നന്നിതുസഹോദര! നീതിഭേദങ്ങളെല്ലാം.

വെള്ളത്തിൽക്കിടക്കുന്ന തങ്ങളെപ്പിടിക്കാതെ
 കള്ളത്തിലൊരുതൊഴിലുണ്ടു വിചാരിച്ചു
 കള്ളന്മാരുടെമുമ്പാകെത്തന്നിർത്തിടേണം.
 താൻതോരേടത്തുനിന്നുസങ്കടം സാധിക്കുക
 ജാതമായവരോടു കൈതവം പ്രയോഗിക്കാം.
 വാമനൻ വ്യാജംപൂണ്ടു മാഞ്ചലിയോടു പണ്ടു
 പാർത്തപ്പോൾ സപർഗ്ഗം മായവൻ വീണ്ടിലയോ?
 മത്സ്യശത്രുക്കൾക്കുശത്രുക്കൾക്കു ചെന്നു
 മത്സരിപ്പതിനാലുപക്ഷകൾ മതിയാമോ?
 മുറുമിന്നപകാരമത്രയും ഞാൻ ചെയ്യാം.
 മരൊന്മജലാശയേ നിങ്ങളെക്കൊണ്ടുചെന്നു
 കുറമെന്നിയേ തത്ര പാർപ്പിക്കുമവിടത്തിൽ
 ചെറുമിദ്രാശനാരെപ്പിടിക്കവേണ്ടതാനും.
 തങ്ങളെ ബകത്തിന്റെ ചൊൽകേട്ടു മത്സ്യങ്ങളും
 തങ്ങളെക്കൊള്ളാമെന്നു പറഞ്ഞുപിരിഞ്ഞിതു.
 അന്നു മത്സ്യങ്ങളിനമോരോരോമത്സ്യങ്ങളെ-
 ചെല്ലന്നടൻകൊണ്ടു കൊണ്ടു മരൊന്മജലാശയേ
 കൊണ്ടുചെന്നമത്സ്യത്തെബുദ്ധിപ്പെടുത്തി മഹാമുഖൻ
 രണ്ടു മൂന്നുമാസങ്ങളിങ്ങനെ കഴിഞ്ഞിതു.
 ഉണ്ടിതിന്നൊരുവ്യാജമെന്നുശങ്കിച്ചു തദോ
 ഞങ്ങളുചെന്നുചെയ്തു കൊക്കിനോടൊരുദിനം.
 ഇന്നു നീ നമ്മെക്കൊണ്ടുപോകേടോ! ബാകാശിശാ
 നന്നുപോലപ്രദേശം നമുക്കു വാണീടുവാൻ.
 എന്നതുകേട്ടു ബകം ചിന്തിച്ചാൻ കുളീരത്തെ-
 ക്കൊന്നുതിന്നതിലുള്ള സാമ്രാജ്യമിന്നറിഞ്ഞിടാം,
 ഇമ്മമെടുവുവനങ്ങനെ കൊത്തിക്കൊണ്ടു
 തത്ര നിന്നാശു വധുസ്ഥാനത്തെ പ്രവേശിച്ചു.
 തൽ പ്രദേശത്തു ബഹുമത്സ്യാസ്ഥിപ്പട്ടംകണ്ടു
 ക്ഷിപ്രമാശയേ ചിന്തിച്ചിടീനാൻ കുളീരേന്ദ്രൻ.
 തൽക്ഷണം മഹാമുഖൻ മത്സ്യത്തെക്കൊണ്ടെന്നിഹ
 ഭക്ഷണംകഴിക്കുകയും ചെയ്തു വിവക്ഷണം?

പുതിൽ ഞാനിവനുടെ സംഹാരം ചെയ്തിടുന്നേൻ;
 കൈമിടലുന്നിടുന്ന സാധിക്കും ദൈവാരൂപം.
 സാധുക്കളിൽത്തന്നെ പ്രാണനെ യുദ്ധേക്ഷിക്കാം;
 സാധുക്കൾക്കുതന്നെയായി മരിച്ചാൽ മോക്ഷം ഫലം.
 യുദ്ധം ചെയ്തില്ലെങ്കിലും മൃത്യു നിശ്ചയമിപ്പോൾ;
 മൃത്യുതൽ രണ്ടുവരും സംശയസ്ഥാനം യുദ്ധം.
 തങ്ങളെ വരംദിക്കിൽ തങ്ങളെ ശക്തിക്കൊക്കും-
 സാധാരം ചെയ്യാമെന്നു സാധുക്കൾ ചൊല്ലിപ്പോ-
 ക്കുകാശിശപരനിങ്ങളെ വിചാരിച്ചു
 കൊക്കിന്റെ കൊക്കിൽനിന്നു കതിർകുടീടിവാൻ.
 വന്നാണു തുടങ്ങി നാനാർക്കു കോപത്തോടേ;
 യിക്കാരും കണ്ടു കൊക്കും കോപിച്ചു യുദ്ധംചെയ്തു.
 കണ്ഠപ്രാപ്തം വെടിത്തുടൻ ഞങ്ങളു തൽബകത്തിന്റെ
 കണ്ഠത്തിൽക്കിടച്ചവനങ്ങനും കൊലചെയ്തു.

ചൊല്ലിയെന്നതുകൊണ്ടു ശത്രുനിഗ്രഹം
 ചെയ്തുകൊണ്ടു മുങ്ങിയതും സാധുക്കൾക്കും.
 പുതിൽ ഞാൻ ചെയ്തുന്നിപ്പോളെന്നു ചോദിച്ചു കുരൻ;
 തന്മധുവം ക്ഷോഷാമുരചെയ്തു നല്ലപദേശം.
 തന്മധുവം നൃപാലയേ ഭൂപന്റെ മഹിഷിയും-
 തന്മധുവിയുടെ വാപിയിൽ കുളിക്കുന്നു.
 തന്മധുവിയുടെ പൊന്നാരഞ്ഞൊണമഴി-
 ചുരുക്കത്തുവെച്ചു മുങ്ങുവാൻ ഭാവിക്കുമ്പോൾ
 തന്മധുവം പറന്നു ചെന്നുതരകടി സൂത്രം
 കൊക്കി നിൻ കൊക്കിലാക്കിക്കൊണ്ടു പോന്നാലുംസഖേ
 കുമ്പള മംഗലിന്റെ തുഞ്ചത്തു തുക്കിക്കൊണ്ടു
 തന്മധുവം വാനനങ്ങാതെ യങ്ങിരുന്നാലും.
 തന്മധുവം വെടി വന്നൊരു പാറമന്മാരത്ര കണ്ടാൽ
 തന്മധുവം കാമ്പമാക്കീടുവാൻ യന്തം ചെയ്തും
 തന്മധുവം തന്മധുവം തന്മധുവം തന്മധുവം
 തന്മധുവം തന്മധുവം തന്മധുവം തന്മധുവം

ഭംഗിപ്പാൻ വരുന്നൊരു സർപ്പത്തെപ്പിന്നിടുകയാൽ
സംശയം കൂടാതെവർ തല്ലി നിഗ്രഹിച്ചിട്ടും,
അങ്ങനെ വന്നാൽ നിന്റെ സങ്കടമെല്ലാം തീരും;
തങ്ങൾക്കു പാമ്പിൻ പക സംഭവിക്കുകയുമില്ല.
കാകനുമവൻ പ്രബോധിപ്പിച്ചൊരുപായത്തെ
വ്യാകുലം കൂടാതെത്തീർത്തു കരുതലാൽ.
അങ്ങനെതന്നെ കൃഷ്ണഭോഗീതൻ വിനാശവും
നശിപ്പിച്ചു നീ, തളുകൊണ്ടു ഞാനുരചെയ്തേൻ.
തല്ലായ്മയും തളുകൊണ്ടു സംഭവിക്കുന്നു
തൽക്കാര്യം പലതുകൊണ്ടു സംഭവിക്കുന്നു.

9. മൃതൻ സിംഹത്തെ സിദ്ധിപുകിച്ചത്

ബുദ്ധിയുണ്ടെങ്കിലവനായതു ബലത്തന്നെ;
ബുദ്ധിയില്ലാത്തവനൊട്ടുമാ ബലമില്ല.
ബുദ്ധിയില്ലാത്തവൻ പണ്ടൊരു സിംഹത്തിനെ-
സ്സീദ്ധിപുകിച്ചത് മൃഗമൻ കേട്ടിട്ടില്ലേ?
മൃതയതുമാത്രം കേട്ടിട്ടില്ലെന്നു കരകൻ;
ഭ്രയസം വദാമി ഞാനെന്നാകൻ ദമനകൻ.
പണ്ടുണ്ടു മരോല്ലാസനെന്നൊരു മഹാസിംഹം
കണ്ടെത്തും മൃഗങ്ങളെയൊക്കെയെ ഭക്ഷിക്കുന്നു.
കുഞ്ഞുപുണ്ടു മൃഗങ്ങളെല്ലാം സ്വരൂപിച്ചു-
കൊണ്ടവർ മൃഗേന്ദ്രനെ പ്രാപിച്ചു ചൊല്ലിടീനാർ.
തമ്പുരാണൊരു കഴിവുണ്ടെങ്കിലടിയങ്ങൾ
തങ്ങൾ തങ്ങളെ രാജ്യത്തിന്നു പൊറുത്തിടാം
ശക്തിയില്ലെന്നു വന്നാലിങ്ങനെ ദുരപാരം
ശക്തിമാൻ തുടങ്ങിയാൽ ദിക്കുകൾ നശിച്ചുപോം.
ഭക്ഷണം ചെയ്തെടുത്തു രാജാക്കൾ പ്രജകളെ
ബ്ദക്ഷണം ചെയ്താൽപ്പരം കഷ്ടമെന്നതേ വേണ്ടൂ
ഇക്കണ്ണം നിന്റേയും കാട്ടുന്ന പ്രജകളെ-

മൃതനെ ചെല്ലാൻ കാലനെന്നിയേ മറന്നുള്ളത്
കാലംതന്നെ ദിനത്തോടു മോരോരോ മൃഗങ്ങളെ-
കൊന്നാൽ ഭുജിച്ചതല്ലെന്നതേ സ്വാമിൻ ഭവാനും.
ഭുജിച്ചിട്ടിയങ്ങൾ തമ്പുരാൻ തിരുമുഖി-
പുനഃനിയേ വരാമെന്നു ഭുജിച്ചാലും.
പക്ഷിഃകന്ത പണ്ടു പാമ്പുകൾ ദിനംതോറും
കൊല്ലാൻ കുമത്താലേ വ്യവസ്ഥവച്ചുപോരും
അങ്ങനെ ചെയ്യാമെന്നു സിംഹവുമുര-
മനലും കലർന്നിങ്ങു പോന്നിതു മൃഗങ്ങളും.
അങ്ങനെയോരോ മൃഗമോരോ വാസരങ്ങളിൽ-
ചെന്നു സിംഹത്തിനു ഭക്ഷണ മേകിടുന്നു.
മൃതമെങ്ങൊരു മാസം ചെന്നപ്പോൾ വിദഗ്ദ്ധനായ്
പുലനാമൊരു ശശത്തിന്നു മഞ്ജുഴം വന്നു.
തന്മുടി മൃത്യുദിനം വന്നിതു മഹാകഷ്ടം!
അപ്പോഴെങ്കിൽ മൃത്യുപ്രാപ്തിയും ദുഃഖമല്ലോ.
ഭുജിക്കണമെന്നതു സങ്കടമെന്തെന്തെന്തെ
മൃതമൃഗമായെന്നുണ്ടാക്കിപ്പിന്നി ഹേന്ദ്രനെ-
കൊല്ലുക തന്നെനല്ല കില്ലതിനിലതെല്ലും;
പുലിമാൻ വിചാരിച്ചാൽ വല്ല കഷ്ടമെന്നാലും
സിദ്ധിപ്പാൻ തടവില്ലെന്നുറക്കുമാർ പറയുന്നു
പണ്ടൊരു വിചാരിച്ചു തത്ര ചെല്ലുവാൻ കാലം
തന്നിച്ചു മനഃമനം നടന്നുചെന്നു മൃതൻ.
മൃത്യുവു ശീലിച്ചൊരു കാലത്തു കാണ്ഡായാൽ
കുട്ടുകൊണ്ടുവശനാം സിംഹവും കേവലിച്ചിതു.
മൃതനാകാൻ നേരം വൈകാൻ സംഗതി ശശാധമാ!
മൃതനായ് വിശപ്പുകൊണ്ടൊരുകാരും ഭുജിക്കുന്നു.
കഷ്ടം കൂപ്പിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു ശശം; കാലം
ചെയ്യാൻ മൃഗം സ്വാമിനേക്കു ഞാനുണർത്തിക്കും.
മൃതൻ സിംഹം മാർഗ്ഗേ വന്നാകൻ നമ്മെത്തിനാ-
നെന്നും മൃതനാകുതീടിനാൻ മഹാപോരാൻ.
മൃതനാകുന്നതല്ലാതെ കാട്ടിൽക്കൂടെ

മരൊരുവഴി വളച്ചിങ്ങിര വിഭാകാണ്ടൻ.
 കുറമില്ലിയനെന്നേർത്തു രക്ഷിച്ചിടണം;
 കുറകാരന്റെ പിഴ സ്വാമികൾ സഹിച്ചിടും.
 തറ സിംഹങ്ങൾ വന്നു വമ്പുകൾ കാട്ടുന്നതു-
 മാറവാൻ സ്വാമിയല്ലാത്തുള്ള മഹീതലേ?
 എങ്ങേടോ ധർമ്മവൽ നമ്മുടെവനേ പരാൻ
 തന്റെ വേഗാൽ സംഹരിക്കുന്നുണ്ടു ഞാൻ.
 തൽക്ഷണം ഹൃദയത്തെ കൊല്ലാതെ നമുക്കിനി-
 ബ്ദേക്ഷണം കരുതേവെന്നു ഭോഷൻ?
 ജ്ഞാനെ സിംഹങ്ങൾ ഹൃദയം കേട്ടു ശശ-
 മിങ്ങോട്ടേക്കുയുന്നള്ളു മെന്നവൻ വഴികാട്ടി.
 എത്രയും കണ്ടുള്ളൊരു കൂപത്തിൽ തീരെ ചെന്നു
 തത്ര നിന്നുരചെയ്തു തൃക്കുഞ്ച പാർത്തുളേണം.
 കൂപത്തിന്മീതേ ചെന്നു നോക്കിയാൽ സിംഹത്തിന്റെ
 കൂപത്തെക്കീഴേ കാണാം സ്വാമിയെപ്പോലെ തന്നെ.
 എന്തെല്ലാം സിംഹം കോപിച്ചു കൂപത്തിന്റെ
 സന്നിധിയിൽ കാണു കീഴ്ത്തോട്ടു നോക്കിടീനാൻ.
 തന്നുടെ പ്രതിരൂപംപോലെ കൂപത്തിൽക്കണ്ടു
 തന്നുടെ പ്രതിരൂപം സിംഹമെന്നേർത്തു മൂലൻ
 ഉററത്തിൽ സിംഹനാദം ചെയ്തപ്പോൾ കിണറിനും
 മരൊരുവിക്കാണ്ടു മഹാ സിംഹനാദത്തെക്കേട്ടു.
 എന്നുടെ ശബ്ദം പോലെ നീകൂടെ തുളങ്ങിയാൽ
 നിന്നുടെ ശരീരത്തെ ബ്ദേക്ഷിക്കുന്നുണ്ടു ഞാൻ
 എന്നവൻ പറഞ്ഞപ്പോളങ്ങനെ തന്നെ കൂപ-
 തന്നിൽ നിന്നുടൻ പ്രതിശബ്ദവുമുണ്ടായ്തന്നെ.
 കൊല്ലുന്നുണ്ടു ഞാൻ നിന്നെയെന്നവൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ
 കൊല്ലുന്നുണ്ടു ഞാൻ നിന്നെയെന്നിങ്ങും കേൾപ്പാറായി.
 ക്രൂരനാകിയ സിംഹം കണ്ടുകൂപത്തിനുള്ളിൽ-
 സ്തംഭം കുതിച്ചു ചാടിയിനാൻ മഹാജ്വലൻ.
 ഉള്ളത്തിൽ മദമേറും മൂലനാഥവൻ കൂപേ
 വെള്ളത്തിൽ മുങ്ങിപ്പൊങ്ങി കൈകാലും കഴുത്തുറോട്

പഞ്ചതന്ത്രം കുടിച്ചാതു പള്ളയും വീർത്തു പൊട്ടി-
 പഞ്ചതന്ത്രം പീളർന്നവൻ ചത്തുപോയെന്നു വേണ്ടു.

10. ദമനകന്റെ ഹിതം.

വൃദ്ധനാകിയശശം ബുദ്ധി കൈശലംകൊണ്ടു
 കൂട്ടം സംഹാരം ചെയ്തു ബുദ്ധി മാഹാത്മ്യ മിടും;
 ഏതെന്നു സഖേ! കായ്തസിലയേ ഭവം-
 ന്നുകൂടാർ ചെൽകുന്നുകതവാൻ കരടകൻ
 വന്ദിപിംഗലകന്മാർ മേളിച്ചു വന്ദിപ്പാ-
 കൂടും തന്നിൽച്ചെന്നു വന്ദിച്ചു മേനകൻ.
 ദൈവാക്കടിയൻ ഗുഡമയുണർത്തിപ്പാ-
 ത്തന്നിനവസരമുണ്ടാമോ? മഹാമതേ!
 എന്നുകേട്ടു സിംഹം മരൊരു ഗുഹതന്നിൽ-
 ചെന്നുനിന്നു ചെയ്തു വന്നാലും മേനകാ!
 നിന്നുടെ ഹിതമെല്ലാമെന്നോടു കഥിക്കു നീ-
 മെന്നതു കേട്ടു ചൊന്നാൻ ഗുഡമയ് മേ-
 നവനാടിയനിലുള്ളൊരു സ്നേഹം കൊണ്ടു
 കമ്പമുണ്ടായിലല്ലിയെന്നൊരു ശങ്കമൂലം
 സാമ്പ്രതപരാധം പേടിച്ചുങ്ങുണർത്തിപ്പാൻ
 സംശയിക്കുന്നു തഥാ വിപ്രാനാർ കഥിക്കുന്നു.
 കാട്ടുണ്ടു വിചാരിപ്പാൻ കാര്യക്കാരനോക്കി-
 കല്ലിക്കാത്തവൻ വന്നു കായ്തുള്ളിയിച്ചാൽ
 തന്മഹാർക്ക തങ്കൽ മുന്നമേയുള്ള സ്നേഹം
 പിന്നെയ് വരും തന്റെ ഏറ്റുമാർത്ഥ്യത്തെക്കൊണ്ടു
 സാദാമു ചെയ്തു പിംഗലകനും തദം.-
 സാദാ സ്നേഹം നിങ്കലുണ്ടെന്നിങ്ങേടോ സഖേ!
 എന്നു നീയും ചെയ്യാൻ ഭാവിച്ചു മേനകാ!
 തന്നും കൂടാതെ ചൊൽകു നീ മടിയതേ.
 മേനകൻ മേനകൻ നമ്മുടെ സഞ്ജീവകൻ
 തന്നെക്കല്ലും മഹാലുബ്ധനെനറിയേണം.

അംഗനമാരെക്കണ്ടാലാശയില്ലാതെ കണ്ടും,
തങ്ങളെ ദ്രവ്യത്തിൽ താൽപയ്യമില്ലാതെയും,
തങ്ങളെ ഗുഹങ്ങളിൽ സ്സമ്പത്തുള്ളവർ രാജ-
പുംഗവന്മാരെ സ്സേവിച്ചിട്ടുവാൻ പുറപ്പെടും.
ശക്തിയുമില്ല ഗുഹേ ഭക്ഷിക്കുമില്ലാത്തവൻ
ഭക്ഷിയും ഭാവിയ്ക്കുകൊണ്ടുപൊഴും പ്രഭുക്കളെ
തൃപ്തിപ്പെടുത്തി പിലർ കായ്ക്കുമെന്നായിട്ടും
നിത്യരായ്ക്കു പിലർ കായ്ക്കാരായിട്ടും
പഞ്ചമമുതലായ്ക്കു വകയാക്കും-
നന്ദനും മനുഷ്യരെക്കണ്ടാത്ത ഫലം വിഭോ-
കല്ലുകളില്ലാത്ത കാമ്പന കിളിർക്കുന്ന
പല്ലുകളിവൻ തിന്ന കാമ്പനം വെളിവാക്കും-
നല്ലാതെത്താരു കായ്ക്കും ചിത്തിപ്പാനിവൻ പോരും;
വല്ലാത്ത വൃഷഭത്തെ സ്സേവിപ്പാനെന്നു മൂലം?
പുറപ്പെടുകയും ചെയ്യാനിടയെന്നെന്നാകിലും
പുറപ്പെട്ടാൽ സ്സേവനം പാരമ്യമെന്നിരിക്കട്ടേ!
യാതൊരു ജന്മത്തിന്നു യാതൊരു ജനം പ്രിയം
ജാതിഹീനനാകിലും ഭൃഷ്ടശീലനെന്നാകിലും;
ആയവനവൻ പ്രിയൻ ഭവുന്നെന്നാലും തന്റെ
കായത്തെയുപേക്ഷിപ്പാനാർക്കാനും തോന്നിട്ടുമോ?
ചെല്ലിനാൻ മേനകനാരുടെ ദോഷമിതെ-
ന്നുള്ളതു വിചാരിച്ചാൽ സ്വാമിതാനുപേക്ഷിക്കും.
മറ്റുള്ള ഭൃത്യന്മാരെക്കൊണ്ടു യുപേക്ഷിച്ചു
മുറുമുറു വൃഷഭത്തെപ്പോലെന്ന സ്വാമി തന്റെ
കുറുമുറുള്ള രാജ്യം ഹരിപ്പാൻ മോഹിക്കുമി-
ക്കുറുനിൽ കുറുമുറുവാനെന്തുപോലവകാശം?
പുത്രനെന്നാലു മുറുമുറുതെന്നാലും സ്വാമി-
ക്കെത്രയും പ്രിയനവെന്നിഹ വരുണേരും
ധാത്രിയിലുള്ള സമ്പത്തൊക്കെയേ തനിക്കാകും
ഗാത്രം മാത്രമേ പിന്നെ സ്വാമിക്കു ശേഷിച്ചിട്ടു.
സമജനാചാരങ്ങളെ തൃജിച്ചു സദാകാലം

ജനനാചാരങ്ങളെ സ്വീകരിക്കുന്നപുരാൻ
സ്വയംവർദ്ധനയ്ക്കു വരുണേരതു ശത്രുക്കളെ
സ്വയംവർദ്ധനയിൽച്ചേർന്നു സ്വാമിയെ ദ്രോഹിച്ചിട്ടും,
ജനനാചാരം ശ്രോത്രപ്രിയമല്ലെന്നവരികിലും
ജനനാചാരമെങ്കിൽ ഗുണമായുള്ളവരുകൾക്കു
ചെല്ലുന്നതുള്ള യാതൊരുഗുണവായേ
തല്ലാത്തസമ്പത്തുകളെപ്പോഴേ വർദ്ധിച്ചിട്ടും
പ്രഭുക്കളോടുമൊന്നു തൃജിച്ചു വൃഥാ മര-
ത്തലുള്ളവർക്കധികാരത്തെക്കൊടുക്കുന്ന
ഭക്തിപ്രഭുവിന്റെ രാജ്യം ഹരിപ്പാക്കുന്നതി-
ലേപം മറ്റൊന്നില്ലെന്നെന്നു കൊള്ളുന്നവൻ
മറ്റൊന്നു തൃശാധിപൻ നീയിവനായെന്നെ
ജനനായിക്കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നിവിടത്തിൽ
നിന്നെ ചെല്ലിപ്പിച്ചു തങ്ങളിൽ വിശ്വാസവും
നിന്നെ ചെല്ലിപ്പിച്ചു നീയതു മറന്നിതോ?
തങ്ങളെയുള്ള വേനിക്കൊന്നെ വിരോധിച്ചാൽ
പുത്തെന്നമുള്ള സമ്മതമായിട്ടേണ്ടൂ?
ചെല്ലിനാൻ മേനകനിയുടേപ്പോലെന്നെന്ന
മേല്ലാമ മൂന്നുഗ്രഹിച്ചില ഞാൻ മഹാമതേ!
ഭൃത്യന്മാരെക്കു ബഹുസല്ലാതം ചെയ്യാകിലും
സമജനസ്വാഭാവമുണ്ടാകയില്ലറിഞ്ഞാലും.
പുത്താതപ്പിച്ചു പി-പ്പിച്ചിങ്ങു നേടിച്ചാലും
പുത്തനാംശാധിന്റെ വാൽവളഞ്ഞനിൽപ്പുദ്രവം
ഭൃത്യന്മാരെക്കു സ്തുതിച്ചു നന്നാക്കുവാ-
നാട്ടാമടയല്ലതല്ല നല്ലൊരുവിചാരിതാ-
ട്ടാപ്പാഴ്മയുള്ളകൊണ്ടുകേവനനച്ചാലും
സമമലം പുറപ്പെട്ടിപ്പിട്ടുമോ വിഷദ്രുമം?
പഞ്ചസാരയും തേനും ചേർത്തങ്ങുകഴിച്ചിട്ടു
കിഷ്കന്ദകാലം പരിപാലിച്ചു കളിർപ്പിച്ചു
മറ്റൊന്നും ക്ഷീരംകൊണ്ടുനന്നു വളർത്താലും
പിപ്പിന്റെകയ്പു ശമിച്ചിട്ടുമോ? ചിത്തിച്ചാലും.

തങ്ങളെ യജമാനനാപത്തുവരാതെ ക...
 ഞങ്ങളെ രക്ഷിക്കേണമെന്നുള്ള കൂറുകാരൻ
 ഇങ്ങൊട്ടു ചോരിച്ചിലെന്നാകിലും ശുഭാശുഭം
 അങ്ങൊട്ടു പറഞ്ഞറിയിക്കണം കൂടെക്കൂടെ.
 ത്യാജ്യനാമവനെങ്കിലായാൻ ചോരിച്ചാലും
 യോജ്യമായതു പറഞ്ഞീടരുതെന്നു ശാസ്ത്രം.
 നരകം രക്ഷിക്കുന്നമനുഷ്യരല്ലോ ബന്ധു;
 സകലം നരകത്തിന്നു നരകത്തിന്നു കർമ്മം;
 ഭർത്തൃശുശ്രൂഷയല്ലോ മേവന്നോളല്ലോ നാരി;
 സത്തുക്കൾ ബന്ധുവായിക്കുന്നവനല്ലോ വിദഗ്ദ്ധൻ.
 ദുർമ്മദം ജനിപ്പിച്ചില്ലെങ്കിലേ ശ്രീയായുള്ള;
 ദുർമ്മോഹമില്ലാത്തവനെങ്കിലേ സുഖിയായു;
 എങ്ങുമേതെവില്ലെന്നാകിലേ മന്ത്രംനല്ലു;
 തിങ്ങിനവിഷയ ഭ്രാന്തില്ലെന്നു പുമാൻനല്ലു.
 നങ്ങളെ ഹിതംപറഞ്ഞാലുമെൻ സ്വാമിക്കിപ്പോരും
 പുറംസ്വഹൃത്തിനു ഭംഗമുണ്ടാകുന്നില്ല.
 അത്യയമിതുണ്ടു മേൽവരുനേരം പിന്നെ
 ദുത്യഭോഷമെന്നതേ, സംഭവിക്കയുമുള്ള
 സ്ത്രീകളിൽ കാമംകൊണ്ടും മദ്യപാനാദികൊണ്ടും
 ലോകനിന്ദിതനായി സ്വച്ഛന്ദം പ്രവർത്തിച്ചും
 അന്തർത്തിയെപ്പോലെ മരിക്കുംമഹീപതി.
 തെൽത്തവന്നകപ്പെടും ബുദ്ധിമുട്ടുന്നനേരം
 ദുത്യഭോഷമെന്നുതബോധിപ്പൂ റൂപന്തരൻ
 ദുത്യഭോഷമെന്നതു ചിന്തിക്കപോലുമില്ല.

പിംഗലനരചെയ്യാനെന്തൊരു കുറുംചൊല്ലി-
 പ്പംഗവപ്രവരനെ വേർപെടുത്തയയ്ക്കേണ്ടൂ?
 ചൊല്ലിനാൻ മരുകൻ വേർപെടുത്തുമൊലും
 പല്ലന്തിവരം നമുക്കായതു ചിന്തിക്കേണം.
 നരമിക്കുറൻ മഹാദുർമ്മദൻ കയറ്റുപോയി
 കൊറുതപ്രബലനെച്ചെന്നു സേവിച്ചു പട-

പ്രഥമതന്ത്രം ദിക്കല്ലാം നഷ്ടമാക്കീടും ശാൻ
 പത്തുപത്തു കളുലൻ കയർക്കുമ്പോൾ
 മനസ്സാലും നമുക്കെന്നത്രേ തോന്നീടുന്നു
 പത്തുപത്തു പിന്നെസ്സേഹവും ചെടിഞ്ഞീടും
 പത്തുപത്തുചെയ്യാനെന്തിവൻ ചെയ്യും നമ്മെ-
 പത്തുപത്തുപിന്നിൻപോരുമോ മനക!
 മനകൻ മനകൻ ദുസ്സപരോധികളുടെ
 മനകൻ മനകൻ ശീലമെന്നറിയാതെ,
 മനകൻ നാൽ തരംകെട്ടുപോമിഹ മ-
 മനകൻ നമുക്കൊട്ടുമെന്നായില്ല
 മനകൻ മനകൻ കൊണ്ടു പാർപ്പിക്കയി-
 മനകൻ ചിതംവരാ വാശ്ശവെന്നെന്നാകിലും.
 മനകൻ മനകൻ പനമു മനവി സർപ്പിണി-
 മനകൻ നാശംവന്നുവെന്നു ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ടു.
 മനകൻ സ്വാമിക്കിപ്പോരും കോരക്കണമെങ്കിൽച്ചൊല്ലാം
 മനകൻ പേരും തമിലുണ്ടായ നേരംപോക്കു.

ന യസ്യ ചേഷ്ടിതം വിദ്യുൽ
 ന കലം ന പരക്രമം
 ന യസ്യ വിശ്വഃ സൽപ്രാജ്ഞാ
 അതി ചേൽ ശ്രീയമാന്തനഃ

II പ്രണയബദ്ധരായ മുട്ടയും പേനും

പണ്ടൊരു പാർത്ഥീവന്റെ പള്ളിമെത്തമേൽക്കുടി
 പണ്ടൊരു പേനയായി മനവി സർപ്പിണി-
 പട്ടമെത്തമേലവരവാഴുമ്പോൾ വന്നെന്നൊരു
 പട്ടമെത്തമേത്തു വൈവയോഗത്താലപ്പോൾ
 പണ്ടൊരു പാവുന്നിതു മുട്ടയ്ക്കുള്ള

ഭംഗിവാക്കുകൾതാനുരോരോന്നങ്ങരചെയ്തു.
അന്തിവന്നട്ടക്കമ്പോളബുജംകൂമ്പുമെന്നു
ചിന്തിപ്പാൻ ബുദ്ധിയില്ലാത്തജ്ഞാതവണ്ടിൻകൂട്ടം
അന്ധതകൊണ്ടു രാത്ര പങ്കജോദരംതന്നിൽ
ബന്ധനംപ്രാപിക്കുന്നതെന്തൊരുക്ഷൗടം സഖേ
എന്തിനിവരുമെന്നു മേല്പോട്ടുവിചാരിപ്പാൻ
ജന്തുക്കൾക്കറിവല്ലാ തെല്ലമെന്നതേവേണ്ടു
അന്തിക്കുവിടരുന്ന പിച്ചകപ്പവും പിന്നെ-
പ്പിച്ചകപ്പവും മുഖം കൈതപ്പവും
പങ്കജങ്ങളും മരം സന്ധ്യപുഷ്പങ്ങളും-
ശ്ലോകകൂടാതെ കേൾക്കുവാനുണ്ടു ഭംഗങ്ങളും
മത്തവാരണത്തിന്റെ ഗണ്യത്തിൽ മജ്ജല-
മേററുണ്ടെന്നുരോഹിമുച്ചാക്കവേ കൂട്ടിച്ചെന്നു;
തത്ര മേവുസ്വപനം കർണ്ണപന്ദരാരവംകൊണ്ടു
ചത്തുപോകല്ലാതൊരുമൊരുമില്ലാതെ
എന്നതുപോലെ വലന്മാരുടെമുമ്പിൽചെന്നു-
വെണ്ടെപ്പൊണങ്ങുകയും ഹംനിയുണ്ടാകും ദൃഡം
ദുഷ്ടഗോമായുവുമാത്രാപാക്കുന്നാരൊക്കെക്കൂടി-
യൊട്ടകത്തിനെക്കൊലചെയ്തു കേട്ടിട്ടില്ലേ?
അക്കഥമാത്രം കേട്ടിട്ടില്ലെന്നു ദമനകൻ;
കേൾക്കുന്നീയെന്നു വൃഷഭോത്തമൻ സഞ്ജീവകൻ.

13 ഒട്ടകം ആപത്തിൽ

കാനനേ മരേല്ലടന്നെന്നപേരോട്ടകൂടെ
മനശാലിയൊമൊരുസിംഹംതാനുണ്ടായിപോകു-
കാകനും ഗോമായുവും വ്യാഘ്രവുമിവർമൂന്നും-
കായ്ക്കൊരുമവന്നുണ്ടായി സമത്വംനാർ
പ്രാബ്ധരാവർവാനസഞ്ചരിക്കുമ്പോൾനല്ലൊ-
രൊട്ടകം വരുന്നതു കണ്ടവർ മോദിച്ചിതു:-
ഏങ്ങുനവരുന്നതാനേതുജാതിയിലുള്ളൂ?
ഇങ്ങനെ നല്ലൊന്നും കാരണമെന്തു സഖേ

പാഞ്ഞിതു വാണിക്കൊരന്മാർക്കു
മുഷ്ടക്കണ്ണോരൊട്ടകം ഞാനാകുന്നു.
പരിപൂരിയലഞ്ഞ കൂട്ടക്കാരെ
നോളിച്ചു വങ്കാട്ടിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നു.
മോളുകേട്ടപ്പോൾ ഹിതാഹിതം
തൊഴിക്കി സ്വാമിയെക്കാണിപ്പിച്ചു.
കഥനകനെനൊരു പേരുനൽകി,
മരിക്കിക്കൊണ്ടു മേളിച്ചുമേവുകാലം
ആനാർക്കും തനിക്കും ചിലവിന്നും
കൂറങ്ങളെക്കൊന്നുകൊണ്ടുനീട്ടി
കലയ്ക്കുകൊണ്ടു നമുക്കു പരമാർത്ഥം;
ആനാർക്കും കൊണ്ടു പുരീക്കേണം.
നീച്ചുന്നേ കാൽക്കൊരുമുടവു തെ-
ന്നുവേ വനേ സഞ്ചാരമെളിതല്ല;
കൂട്ടങ്ങളെല്ലാം ഭക്ഷണമില്ലാത്താൽ
കുടിയും കെട്ടുംകൊന്നു കിടക്കുന്നു.
ഗോമായുവും കൈക്കൊണ്ടവർമൂന്നും
കൂട്ടമേറ്റു മന്ത്രാപംഗവന്മാരെ
കുടിയുപോലെ ഭക്ഷിയും ചെയ്തുകൊള്ളാം
മോല്ലാൻ കല്പിച്ചുരുന്നതരം
സഞ്ജീവന്മാർ കാവനങ്ങളിൽ നീളെ-
തീരത്തൊട്ടുമേ ലഭിയൊത്തു
കൊണ്ടൊട്ടകം ഗ്രഹിയൊതെ
വിചാരിച്ചുവായസമുരചെയ്തു:-
കഥനകനെനുള്ള രൂപത്തെക്കൊ-
ലായ്ക്കുക കായ്ക്കു നമുക്കെന്നങ്ങു വിചാരിപ്പിൻ;
മോളാസംവേണ്ട കാനനേ പെരുത്തൊരു
കൂട്ടമേറ്റു ഭജിച്ചുകിലേ തചിയുള്ള.
മോളാസംവേണ്ട കാനനേ പെരുത്തൊരു
കൂട്ടമേറ്റു ഭജിച്ചുകിലേ തചിയുള്ള.
മോളാസംവേണ്ട കാനനേ പെരുത്തൊരു
കൂട്ടമേറ്റു ഭജിച്ചുകിലേ തചിയുള്ള.

നാമിതേദം വധിക്കയെന്നുള്ളതു ചിതംവരാ;
 എങ്കിൽ നാം ചാകേയുള്ളവനെ കാകനും ചൊന്നാ-
 നെന്നതുകേട്ടു പറഞ്ഞിടീനുംരിതുവതം:
 പട്ടിണികിടക്കുന്ന സ്വാമിയെക്കൊണ്ടുതന്നെ-
 യൊട്ടകത്തിന്റെവധം സമ്മതിപ്പിക്കുവേണം;
 എത്രയും വിശക്കുമ്പോൾ പൊറുമാതാവുതന്നെ
 പുത്രനെക്കൊന്നു തന്റെ പ്രാണനെ രക്ഷിക്കുന്നു.
 മുട്ടുമ്പോൾ സർപ്പസംഗ്രാമം താൻ പ്രസവിച്ചുള്ളൊരു
 മുട്ടുവെട്ടിപ്പോയിക്കിട്ടാതെ ഭക്ഷിക്കുന്നു.
 തന്നുടെ ജാതകം രക്ഷിപ്പാൻ ശരീരികൾ
 ക്ഷിണമേ ചൊയ്ക്കുമ്പോഴവന്നില്ലെടൊകയ്ക്കുക്കാരോ
 “ക്ഷുത്തു വധിക്കുന്നേരം കാരുണ്യമില്ലാതാകും
 സത്തുകൾക്കുപോലും, മിജ്ജയ്ക്കു വേറെക്കൊന്നുപിന്നെ?”
 ഇത്തരം വിചാരിച്ചു ജീവനുമാരുമിച്ഛ
 സതപഃമെന്തും മഹാസിംഹത്തെക്കുറ്റിപ്പിന്നാർ
 കാകനങ്ങുണർത്തിച്ചു ഭക്ഷണദ്രവ്യങ്ങളി-
 ലേകമെന്നാലും ലഭിച്ചില്ലഹോ കാന്താരത്തിൽ;
 എത്രപായമെന്നതു ചോദിച്ചു മരോൽക്കടൻ;
 ജന്തുഹിംസയല്ലതേ പിന്നെയെന്തെന്നു കാകൻ;
 ഭക്ഷിപ്പാനെന്തു വക കണ്ടു നീയെന്നു സിംഹം;
 ഭക്ഷിപ്പാൻ കഥനക ധപംസനമെന്നു കാകൻ;
 സിംഹവും ചെവിപൊത്തിക്കൊണ്ടുതാനരചെയ്തു:-
 സാഹസം ശിവശിവ ചെയ്യരുതെന്നാലും;
 അന്നഭാനവും പിന്നെശ്ശാഭാനം ഭൂമിഭാനം
 തന്നുടെഭവാനമിത്തരം ഭാനങ്ങളിൽ
 ഉത്തമമേഭവാനംവ്രതം മഹത്തരം;
 തത്തഥാ മയം കൃതമെന്തെന്നു മോചിക്കേണ്ടു;
 അശ്വമേധാഭീയോഗം ചെയ്തുള്ളഹലത്തെക്കൊൾ
 ആശ്രിതംഭവാനമിത്ത പുണ്യമേദന്നു നൂനം.
 എന്നതു കേട്ടു കാകൻ ചൊല്ലിനാനിതു സത്യം-
 തന്നെക്കുടിച്ചുമാരു ശാസ്ത്രമുണ്ടടിയനും;

പ്രാണമെന്തെന്നു ചോദിച്ചു കലത്തെ രക്ഷിക്കണം;
 കലമെന്നു കലം തൃജിതം ഗ്രാമസുധാത്മം;
 പ്രാണമെന്തെന്നു ചോദിച്ചു മാരാമരക്ഷണം ചെമ്പ്രാൻ;
 പ്രാണമെന്നിയെണ്ടു വാഗ്ഗതുമടിയങ്ങൾ
 പ്രാണമെന്നാത്മമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടുവരാം;
 കേട്ടുകൊണ്ടതന്നെ ഭക്ഷിപ്പാനനുവാദം
 ചെട്ടെന്നു നൽകുതനിമുള്ള കശലമുണ്ടാം;
 എന്തു കേട്ടിട്ടൊന്നും മിണ്ടാതെന്നിന്നു സിംഹം;
 തനിമു മനമനുവാദമെന്നവർ വച്ചു.
 ദൂതൻ കൂടിച്ചെന്നു വന്ദിച്ചു നിന്നാരവർ;
 മുട്ടു കാകൻ ചൊന്നാനെന്നെ ഹിംസിക്ക സ്വാമിൻ!
 തന്നുടെ ശരീരത്തിലൊത്തുള്ള മരംസം ഭോഷി
 തന്നെഹിംസിക്കയില്ലെന്നുശതവാൻ മരോല്ലടൻ;
 ഏതെ ഹിംസിക്കുമെന്നു ഗോമായു പറഞ്ഞപ്പോൾ
 തന്നെക്കൊന്നു സിംഹമുരവെയ്തു;
 തന്നെപരക്കൊൾ മരംസമേന്തയുണ്ടെന്നിരിക്കെന്ന-
 തന്നെ ഭക്ഷണമിന്നാചെയ്താലും തമ്പുരാനേ!
 ഏതും വൃശ്ചംചെന്നു കേൾപ്പിച്ചു വാക്യത്തിനു-
 ഏതും മാനുഷ്യാല ചൊല്ലിനാൻ മരോല്ലടൻ.
 തന്നെ നിഗ്രഹിക്കയില്ലെന്നൊരു വിശ്വാസത്താൽ
 ചൊന്നുചെയ്താനെന്നെക്കൊൽകെന്നു കഥനകൻ.
 വൃശ്ചവും ഗോമായുവുമായതു കേട്ടുനേരം
 തന്നെക്കൊട്ടകത്തിനെപ്പിളന്നുകൊന്നിടിനാർ
 തന്നെയും മന്ത്രികളുണ്ടുതെ ബുദ്ധിമതിക്കായി-
 തന്നെയെപ്പറ്റു മുന്നമിങ്ങനെ കേട്ടിട്ടുണ്ടു.
 തന്നെപ്രേപണ്ഡിതഃക്ഷുദ്രഃസംവത്സരോപജീവിനഃ
 കളി മുതലുമുതും വാ ഉഷ്ണേ കാകാദേവോ യഥാ”
 തന്നെക്കൊണ്ടുചൊന്നെൻ ശുദ്ധരാം സാധുജനം
 തന്നെയൊരിൽച്ചേർന്നിൽ ഭൂഷണമകുപ്പടും;
 തന്നെയും പറഞ്ഞിതു സാധുവാരം സഞ്ജീവകൻ:-
 തന്നെയൊന്നുപിച്ഛിച്ചുവന്തഹായത്തം.

ടിട്ടിഭരണഘടനാജിന്നു ഞാൻ പ്രസവിച്ചു
കുട്ടികളുണ്ടായതമീറനെന്നവുണ്ടകിഞ്ചിൽ.

എന്തൊരു ഭീഷണിയെയാണ് നമ്മുടെ പ്രവാചകനായ നമ്മുടെ മുമ്പാകെ ചൊല്ലുന്നത്, പക്ഷി വാരിധിയിലേ പെറുക്കുകയെന്നതല്ല; വാരിധിയിൽനിന്നു നമ്മുടെ മുന്നിലുണ്ടാകും;

ഉക്തവാൻ തളക്കേഴി സാഗരം ഏതെ സ്വർത്തൻ
ശക്തിനാശിപ്പിച്ചു ബാലേ! ശങ്കയെന്തിനു പാഴിൽ?
ടിട്ടിടി ചെന്നൊളപ്പുരാശിയും നീയും തമ്മി-
ലൊട്ടുതേക്കുകയില്ലെന്നൊരു മോഹം നാഥാ!
തന്നെത്താനാകയെന്നുള്ളതു വൈഷമ്യമായ്
വന്നപോയതുലമാപത്തുവേച്ചിടം;

തന്നെക്കുറിച്ച് വിചാരമുണ്ടെന്നു കിമനത്വമുണ്ടെന്നു
 വന്നുപോകുമില്ല വൈഷമ്യമെങ്ങുമില്ല.
 ചൊല്ലിനാനതുനേരം ദിട്ടിമൻ മഹാധീരൻ;—
 വല്ലഭേ വരിക നീ വാക്കുകൾ കേൾക്കേവേണ്ട;
 ബന്ധക്കൾ പറയുന്ന സൽഗുണം ശ്രദ്ധിക്കാത്ത
 ജന്മക്കൾ മൃഗത്വം കൊണ്ടുന്ധരാശ്ചരിച്ചിടും;
 ബന്ധവാക്യത്തെ ശ്രവിക്കാത്ത കൊണ്ടൊരാളിടൂർമ്മം.
 ബന്ധമെന്നിയെ വീണ്ടു ചത്തുപോയല്ലോ മൂന്നം.

എങ്ങനെയെന്നവരും; കേട്ടാലുണ്ടെന്നു കാണ-
നത്തൊരു ദിക്കിലൊരു വാപിയിൽ മേവീടുന്ന
കുളുപം കംബുഗ്രീവമെന്നുപേർ സരസ്സിന്റെ
കുളുത്തിൽസ്സുവിച്ചുമേവീടിനാൻ മഹാഭാഗ്യൻ;
സങ്കടേ സഹായിപ്പാൻ മന്ത്രികൾ രണ്ടുണ്ടുപോൽ
സങ്കടൻ വികടനം രജേഹംസന്മാരവർ;
വഷ്ടമില്ലാത്തുകൊണ്ടു ഖിന്നാരമീവർ തമ്മിൽ
കർഷസന്താപംകൊണ്ടുതാനത്താരതരവയ്ക്കു
മറെറൊരു സരസ്സികൽപ്പോക നാമമേദോ! വെള്ളം
ധരദകയില്ലാത്തുള്ള വാപികൾ പലതുണ്ടു
നമ്മുടെ കംബുഗ്രീവകർമ്മത്തോടിരിയിച്ചു:—

യതിവരുത്തിക്കൊണ്ടുള്ള പോകേണന്നാൻ;
 എന്ന കൂർമ്മത്തോടു ചെന്നിവർ ധരിപ്പിച്ചു;
 അർദ്ധപോഷണദിക്ഷിൽ താൻകൂടിപ്പോന്നിട്ടുവാൻ
 അർദ്ധചിറകു പന്നപോകമേല്ലോ;
 അന്നു നമ്മളെ-കൊണ്ടുപോകുന്നു നിങ്ങൾ!
 അന്നു ചെന്നതുപോലെ കേൾക്കുമെന്നാകിൽനിന്നു
 അർദ്ധപോഷണത്തോടു ചെന്നുണ്ടെന്നു ഹംസങ്ങളും;
 അന്നു ചെന്നുതന്നിന്ന പാർത്തിടേണ-
 അന്നു ചെന്നുതന്നു കൂർമ്മവുമുചെയ്തു.
 അന്നു കോലം കൊത്തിക്കൊണ്ടെന്നു ചൊന്നാൻ;
 അന്നു കോലിന്തേൽ കടിച്ചുതുങ്ങിക്കൊൾക
 അന്നു കോലത്തേൾ രണ്ടുപേരുമായി പുതുക്കവേ
 അന്നു കോലിന്റെ പന്നഗമിച്ചിടും;
 അന്നു കോലം ദോഷമെന്നായിപ്പോയാൽ
 അന്നു കാട്ടുമേ സഖേ! കല്ലുപ കംബുഗീവ!
 അന്നു കോലംകൂർമ്മം കോലിന്തേൽ കടിച്ചുടൻ
 അന്നു കോലത്തേൾ കൊണ്ടു പന്നിതു.
 അന്നു കോലത്തേൾ നേരത്തോളം ചെല്ലുന്നേരം
 അന്നു കോലത്തേൾ താഴ്ന്നുവന്നുകൂടി;
 അന്നു കോലം മേന്മത്തേക്കുതന്നെത്താഴ്ന്നു കൂട്ടം പരം
 അന്നു കോലം ഗമിക്കുന്നു പണ്ടെങ്ങും കണ്ടിട്ടില്ല;
 അന്നു പലർകൂടിക്കൈകൊട്ടിച്ചിരിച്ചപ്പോൾ
 അന്നു കോലംഹരമുണ്ടായി മഹീതലേ;
 അന്നു കോലംകൂട്ട ഭയപ്പെട്ടൊരു കഥമാ-
 അന്നു കോലം വായുപിളന്നുയ്യോയെന്നു ചൊന്നാൻ.
 അന്നു കോലം കടിവിട്ടു കല്ലുപം കീഴ്പോട്ടേക്കു
 അന്നു കോലം പതിച്ചിതു ചൊൽക്കീഴില്ലായ്കമുഖം
 അന്നു കോലംഹംസം ചെന്നതു കൂട്ടക്കൊത്ത
 അന്നു കോലം പിളർന്നെന്നവൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ
 അന്നു കോലം കടിവിട്ടുപോയയോഭാഗേ
 അന്നു കോലം കോലം ചെന്നുതന്നെത്താഴ്ന്നു

കൈക്കൊണ്ടു ഞെക്കിക്കൊന്നു കണ്ടിച്ചു കലത്തിലി-
 ട്റാകവേ പാകംചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നവേണ്ടു-
 എന്നതുകൊണ്ടുചൊന്നേൻ ബന്ധുക്കൾ കനിവോടെ
 ചൊന്നതുകൂട്ടിക്കൊണ്ടെയിങ്ങനെ വിനാശവും.
 ചിന്തയുമുരചെയ്തു ടിട്ടിടം മേ പിയേ
 നിന്നെ ഞാനിന്ദ്രിയം പരഞ്ഞുപോയിപ്പിക്കാം.
 പണ്ടു നീ ഗതവിധംതാവെന്നങ്ങൊരു മേന്മയും,
 രണ്ടു നീ ഗതവിധംതാവെന്നങ്ങൊരു മേന്മയും,
 യതവിഷ്ണുനെന്നൊരു മൂന്നാമൻ മഹാമത്സ്യം-
 മതുതമിവരുടെ വൃത്താന്തം കേട്ടിടണം.
 നല്ലൊരു വാപിതനിൽ മൂവരുമൊരുമിച്ചു
 അല്ലൽകൂടാതെ തത്ര സുഖിച്ചുമേവംകാലം,
 ഓശനാർവന്നു വലവീശുവാൻ പുറപ്പെട്ടു
 ഓശനാർവർത്തനിൽ പ്പറഞ്ഞു പതുക്കേവേ
 ഇസ്സരസ്സികൾ വെള്ളമേറാമിളക്കും, നല്ല-
 മൽസ്യങ്ങളനേകമുണ്ടത്ര നാമിറങ്ങുക
 ആനവർ പറഞ്ഞതു കേട്ടുകൊണ്ടുനാഗതൻ
 മായമെന്നിയേ മാറുണ്ടുപേരോടും ചൊന്നാൻ.
 പോകനും വൈകീടാതെ മരൊരു നടാകത്തിൽ;
 ശോകമൊന്നകപ്പെട്ടമത്ര നാം പാർത്തിടുകിൽ
 ഉല്ലന്നമതി പറഞ്ഞീടിനാൻ വരുമെന്നു
 കല്പിച്ചുയേപ്പെടുന്നതിന്നു പാഴിൽത്തന്നെ
 ആപത്തുവന്നാലുടൻ ചിന്തിക്കുമെന്നേ വേണ്ടൂ;
 ആപത്തിന്നവകാശമില്ലപ്പോൾ നമുക്കെങ്ങോ!
 ദുർഘടം വരുന്നേരമുറക്കുമ്പിലുപദേശം
 തക്കത്തിൽ തോന്നുന്നവർക്കെങ്ങുമേതടവില്ല.
 യതവിഷ്ണുനെന്നുള്ളമത്സ്യത്തിനുള്ളിൽ ഭയ-
 മുതവിച്ചില്ലതെല്ലാം മേവിതാനനങ്ങാതെ.
 മുറുമിങ്ങനാഗതൻ പേടിച്ചു പുറപ്പെട്ടു
 മരൊരു ജലാശയം പ്രാപിച്ചു മേവിനാൻ
 പിറേറന്നാൻ പുലർക്കാലേ ഓശനാർ വാപിതനിൽ

വലയിട്ടു മീൻപിടി തുടന്നപ്പോൾ
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 വായും പിളർന്നു കിടന്നിതു
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതുവലവീശൻ
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു ഓശനാർഗമിപ്പോളും
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു സംഭവിച്ചുപോയോ,
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു തല്ലിക്കൊന്നു
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു തല്ലിക്കൊണ്ടുപോയാർ
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു ശമിപ്പിച്ചു-
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു മരവല്ലയോസംക്ഷി
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു പ്രസവിച്ചു;
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു വീണശേഷം
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു വേരലച്ചതിൽത്തുട-
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു കൊണ്ടുപോയാൻ
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു ചെന്നറിയിച്ചു
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു വല്ലഭേ! വേ-
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു വരവിധി തന്നിൽനിന്നു
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു വരുത്തുവാൻ
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു പക്ഷിസംഘത്തെ ചല്ലാമവ-
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു വരുത്തി സ്വരൂപിച്ചു
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു പുറപ്പെട്ടു
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു വസിക്കുന്ന ദിക്കിൽ,
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു കാര്യവൃത്തത്തിച്ചു
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു താർക്ക്യംചെയ്താമുദാ-
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു ഭഗവാനോ-
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു വരിച്ചുനിന്നീടിനാൻ
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു വിളിച്ചുത്തരം ചെയ്തു
 മേന്മയും ചത്തുപോയെന്നങ്ങാതെ-
 ചിന്തിച്ചുപോന്നിതു മുട്ടുകൾ കൊടുത്താലും

വൈരമാമന്യകാരം ശമിക്കയില്ല ദൃശം.
 സാരമാംസമാംകൊണ്ടു ശമിച്ചു മെന്നകു;
 മന്ത്രിരാജൻറെ മകൻ ഞാനെന്നു മരിച്ചു നീ
 മന്ത്രിച്ചു മമ സപാമിക്കാപത്തു വലിച്ചിട്ടാൽ
 മന്ത്രിനിന്നിങ്ങിനെത്തു ചിന്തിച്ചാൽ ഫലംവരം;
 ദന്തിവൈരിയും വൃഷ്ടശ്രേഷ്ഠനമിവർത്തിൽ
 സന്ധിപ്പാനുപായത്തെച്ചിന്തിക്കു സഹോദര!
 സന്ധിയെന്നുള്ള നീതി സർവദാമനോഹരം
 തങ്ങളിൽക്കുടിപ്പിടിച്ചുവാൻ പലരുണ്ടാം;
 തങ്ങളിൽപ്പറഞ്ഞുവേക്കുന്നവർ പാരം തുച്ഛം
 ഭിന്നിക്കും ജനങ്ങളെച്ചേക്കുന്ന പുരുഷനും
 സന്നിക്കു ചികിത്സിച്ചു ശമിപ്പിച്ചവർത്തനം
 തന്നുടെ സാർത്ഥ്യത്തെക്കൊണ്ടേക്കെങ്കിൽത്തമ്മിൽ—
 ബുദ്ധിനന്ദം സന്നിക്കാരുണ്ടെന്ന ഫലംവരം
 മറ്റുള്ള സ്ഥാനങ്ങളിലാവിധം വിചാമ്പനാം
 മറ്റുള്ള മൃഗന്മാരുമേതുമേ ഭേദംനാസ്തി;
 നീചമർഗ്ഗത്തിൽച്ചെന്നു ചാടുന്ന പ്രഭുക്കളും
 നീരാഴുളള കൂപ പതിക്കും പശുക്കളും
 മേല്പോട്ടു കരേറുവാനെയും പരാധീനം;
 കീഴ്പ്പെട്ടുപ്പിറ്റിപ്പിറ്റിനെത്രയുമെളുപ്പമം
 ചൊല്ലേടോ! മെന്നക! നീതന്നെ മുന്നം ശ്രമി-
 ച്ചില്ലയോ സഞ്ജീവകക്കുളയെക്കൊണ്ടുവന്നു
 സൽഗുണൻ മമസപാമി കാളുവുന്നതിൽപ്പിന്നെ
 നീഗുണൻ നിരീശ്വരനായ്വന്നു മഹാകഷ്ടം!
 മന്നവൻ ഗുണവാണെന്നുകിലും ദുർമ്മന്ത്രികൾ
 വന്നുചേരമ്പോളാക്കും വേണ്ടതായ്വരും വാപൻ;
 നല്ല ഉള്ളിൽജ്ജലം നീർമ്മലമെന്നുകിലും
 നക്രമുണ്ടെന്നു കേട്ടാലാരാനമിറങ്ങുമോ?
 ഗോപിതമാകുംദിക്കിലെല്ലൊഴുമധിവാസം
 ഭൂപതിലുവരന്മാർക്കൊട്ടു മേ ഗുണമല്ല
 നല്ലജനങ്ങളെമദ്ധ്യേ സർവതം വസിക്കേണം;

...കൊണ്ടുളളസമ്പർക്കം നൃജിക്കണം.
 ...ജഗന്നുരുളൊരു സചിവന്മാർ
 ...സുഖസ്ഥിതന്മാരാരാൽ മഹാസുഖം.
 ...പിടിക്കയും മാനസേ കപടവും
 ...കുന്മാർ കേവലം വിഷംതന്നേ.
 ...പിടിച്ചുപോരും ചിന്തിച്ചുമേവും ഭവാനർ
 ...മനസ്സെന്തവന്നീടും മെന്നകം.
 ...പിടിക്കുകണ്ടുള്ളൊരു സഹാർദ്ദവും
 ...പിടിക്കുകണ്ടുള്ളൊരു ഗർമ്മങ്ങളും
 ...പിടിച്ചുകൊണ്ടുണ്ടാക്കും ധനങ്ങളും
 ...പിടിച്ചുളള സാധുസല്ലാഭങ്ങളും
 ...പിടിച്ചുളള സുഖിച്ചിരുന്നുള്ള വിദ്യാഭ്യാസവും
 ...പിടിച്ചുളള കാമിനീസംസർഗ്ഗവും
 ...പിടിച്ചുളള പുരുഷന്മാരെത്രയുമധമന്മാർ;
 ...പിടിച്ചുളളവരെന്ന ബോധിക്കു ഭവാനർ.
 ...പിടിച്ചുളള മന്നക നിന്നുടെ പിതാവിന്റെ
 ...പിടിച്ചുളള പമിക്കാം നിന്നുടെശീലംകണ്ടാൽ.
 ...പിടിച്ചുളള സ്വഭാവവും പുത്രന്റെ സ്വഭാവവും
 ...പിടിച്ചുളള പറയുന്നതു പരമാത്മം.
 ...പിടിച്ചുളളകുന്ന കായ്ക്കുടക്കും മുളളുണ്ടല്ലോ!
 ...പിടിച്ചുളളവാനാഗങ്ങളും താതകൽനിന്നുണ്ടായി.
 ...പിടിച്ചുളള വിശ്വാപാദശത്തെ ഞാൻ ചെയ്തിട്ടുനീ!
 ...പിടിച്ചുളള നിന്നക്കൊരുനേർവഴി കാണുന്നില്ല;
 ...പിടിച്ചുളളയുലം കല്ലിൽവെച്ചു
 ...പിടിച്ചുളള ചെറുതോഴ് പൊട്ടുകേയുളള ദൃശം.
 ...പിടിച്ചുളള സുപിമുഖിപക്ഷിതാൻ കുരങ്ങിനു
 ...പിടിച്ചുളള തനിക്കുനാശംവന്നു.
 ...പിടിച്ചുളള മന്നകൻ ചോദിച്ചു മെന്നകു;—
 ...പിടിച്ചുളള നീ കേൾക്കുന്നതൊക്കെയും കരടകൻ.

16 സുചിമുഖിയുടെ അപായം

...ചോശിതത്തെസ്സഹിയായ്ത്തു

ചോദിച്ചു താനെന്തെങ്കിലും വേദിച്ചവസിക്കണം? വേദത്തിന്റെയും ബകം ഞങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടു; ഞങ്ങളെപ്പോലെയും ചൊല്ലിയാൽ മത്സ്യങ്ങളെ കൊണ്ടുപോയിരി നിത്യം വസിക്കും ചൊത്തിൽനിന്നു പനഗം പാർക്കുന്നത സൂഷിരത്താഴ്ചമൊക്കെ ചിന്നിയിട്ടെല്ലാ വേരൻ സ്വസ്ഥനായിരുന്നാലും അന്നേരം നക്ഷത്രവും മത്സ്യവൃന്ദത്തെക്കൊല്ലാം, തിന്നതിന്നഹിന്ദേയത്തിങ്കലും ചെന്നുകേൾ പനഗത്തെയും പുത്രന്മാരെക്കൊല്ലാം കീറി കൊന്നൊടുക്കിപ്പോകുന്നത് തന്നെക്കൊണ്ടും തീരം എന്നതു കേട്ടു ബകം ബന്ധുവാരം കളിമേന്മൻ ചൊന്നതുപോലെചെയ്തു പനഗം നശിച്ചിട്ടു, പിന്നെ വന്മരത്തിന്മേൽ കൂടിനൊക്കണ്ട കീറി ചെന്നുകൊക്കുകയുടെ വാഗ്ദത്തത്തൊടുക്കിനാൽ. എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേനിക്കൊന്ന പ്രയോഗിച്ചാൽ എന്തെന്നി നീയും ഞാനും ജീവിക്കയില്ലാ ദൃഢം. ഇത്തരം പറയുന്ന താതനെപ്പിടിച്ചവൻ സ്വതരം മരത്തിന്റെ കേട്രപോരം തന്നിൽ കൊണ്ടുപോയൊളിപ്പിച്ചു തിരിച്ചു പോന്നിടീനാൽ. കണ്ടു ഭാസ്തരനാക്കുന്നതുമതുനരം. ള്ളുബുദ്ധിയും ധർമ്മബുദ്ധിയും ബന്ധുക്കളും ശിഷ്യന്മാരും ജനങ്ങളും രാജസേവകന്മാരും പക്ഷവാദികളുമാര്യന്മാരോടൊക്കെയെന്നു വൃക്ഷമൃഗത്തിൽ ചൊല്ലേനിക്കൊന്ന കൂടി കൈവിരൽ മുക്കാനുള്ള ചൊവ്വമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു കൈതവം നേരം തിരിച്ചിട്ടുവേർ വെച്ചും തീയും വട്ടത്തരകൂട്ടിക്കൊണ്ടു ചൊല്ലിച്ചു സചവിന്മാർ:—

[illegible]

അന്നേരം കാണാം നിന്റെ നന്മനൻ വരുന്നതും;
അന്യായം പറഞ്ഞതിനുള്ളൊരു ഹേമചിന്താപാ
തന്ത്രവാൻ കല്പിക്കുന്ന ദ്രവ്യങ്ങളൊക്കെത്തിരു-
മുഖിൽ പശ്ചേന്ദ്രിതമെന്നവരെയെല്ലാം.
ആയതു കേട്ടു വന്ദിക്കാമിരം തുലാമിത-
സ്വാമവൻ കയ്യിൽ കൊടുത്തല്ലിപ്പോരുന്നതും-
മായവൻ സുതനേയും കൊണ്ടന്നു ദാനം ചെയ്യാൻ.

19. പിംഗലകൻ പശ്ചാത്താപത്തിൽ

ആയതു കേട്ടു ശഠനാഭരാജ ശഠ്യം വേണം-
കേകദാ പറഞ്ഞതു മോസ്സിൽ കടക്കാരേ
ലോകത്തിൽനിന്നും പറയുന്നതു പാടിത്തന്നെ.
കല്പപോൽ നിന്റെ പിതാമഹന്റെ മേനകാ
നല്ലതുമാകാത്തതുമൊന്നും നീയറിയാമോ?
ശുദ്ധബുദ്ധികൾ പിന്നെപ്പോലെയുള്ള ഇണയെല്ലാം
ബുദ്ധിയിലാക്കിക്കൊണ്ടു സഞ്ചരിച്ചിട്ടും സന്ദ
മയനൻ മഹിതമല്ല ദുർഗ്ഗന്ധം സുഗന്ധവും
മാത്ര തൻവശമയാക്കിക്കൊണ്ടല്ലോ ചരിക്കുന്നു?
നാമിനി ചൈവകീടാതെ പോകുകയോ മേനകാ!
സ്വാമിയും വൃഷഭവും തങ്ങളിൽ സമരത്തിൽ.
സ്വാമിക്കോ പരാജയം കാളയ്ക്കോ പരാജയം-
നാമിപ്പോളുള്ളതെന്നു ബോധിച്ചു ചതിയാവൂ.
തുടങ്ങനെ പറഞ്ഞവരങ്ങു ചെല്ലുന്നതേരം
തിങ്ങിനവ്യാഴവും ചൂണ്ടുടൻ മോദാസിംഹം
മിത്രമാണു ജീവകാരുണ്യമെന്നു വധിക്കുകൊ-
ണ്ടെന്നതും പശ്ചാത്താപം മാനസം വേിക്കയാൽ
വക്ത്രവും താഴ്ന്നിരുന്തൻ കാൽ ചാർത്ത് നമ്പരകൊണ്ടു
ധാത്രിയിൽ വരപ്പുകൊണ്ടുണ്ടെന്നു ജീവിക്കുന്നു.
തങ്ങളാൽ വരലിപ്പിച്ചൊട്ടൊരു ജനങ്ങളെ-
തങ്ങളെ ക്ഷയിപ്പിച്ചാണൊട്ടൊരു മോഹം പോരാ.

താനെന്നു വിചാരിക്കുമെങ്കിലും നട്ടുണ്ടാക്കി-
താനെന്നു പിന്നെപ്പോലിക്കുന്നതെന്നതും കയ്യും
എന്നല്ലാം വിചാരിച്ചുവസിക്കും സിംഹത്തിനെ-
ച്ചെന്നു വരിച്ചു മന്ത്രിപുത്രന്മാരിരുപരും
മേനവാൻ മേനകൻ കണ്ണിതം വേണ്ട സ്വാമിൻ!
മുഴുതമീവിധമെന്നു ഞങ്ങൾക്കു തോന്നിട്ടുന്നു.
താനെന്നൊല്ലും തന്റെ ഭ്രാതാക്കളെന്നാകിലും
മാതുലനെന്നാകിലും ബന്ധുക്കളെന്നാകിലും
വിഗ്രഹം മെല്ലെൻ വന്നു പിണങ്ങുന്നവർക്കുള്ള
നിഗ്രഹം മെല്ലെതന്നെ മന്നാ നാർക്കുവരും.
ആമാരും ഭ്രാന്തനായ ഇങ്ങനെ തൃപ്തിപ്പെട്ടിരിക്കും;
നീയെന്നും ഭ്രാന്തനായ നാരിയെ യുദ്ധത്തിലേക്കും;
ധർമ്മത്തെ ധർമ്മം സിദ്ധിക്കുന്ന പുത്രനെക്കളഞ്ഞിടാം;
ദുഷ്ടന്മാർക്കും ഇങ്ങനെ മന്ത്രിയെ വെടിഞ്ഞിടാം;
മാതൃപം വിനാ പകൽ കാണുന്ന ശരണമെന്നും
താനെപ്പോലെയും വളർന്നിട്ടെന്നു കൃശംഗിയും
താമസിച്ചിട്ടൊന്നുപോലും കണ്ടാൽ നല്ല
കാമനേപ്പോലുള്ളതുമുണ്ടെന്നും പുരുഷനും
പാരിയെല്ലവുണ്ടല്ലോ മോഹിക്കും നരേന്ദ്രനും
ദാരിദ്ര്യം മുഴുത്തുള്ള സജ്ജനങ്ങളും കഥം;
മേനവന്മാരിൽപ്പേർന്നതിൽക്കുന്ന ദുർമ്മന്ത്രിയു-
മെന്നിവ നമുക്കു ശല്യമെന്നു മനക്കൊമ്പിൽ.
എന്നതുകൊണ്ടു മോദാഭൂതനും വൃഷഭത്തെ-
ക്കൊന്നതുകൊണ്ടു കെല്ലംകൊണ്ടും നമുക്കില്ല
കൃത്യവും മനക്കൊമ്പിൽക്കൊണ്ടു മില്ലയ്ക്കും
വൈരവും വധങ്ങളും കൈകൾ വെട്ടേണ്ടതും
ദൂഷണം മോദുള്ളതു മോഷ്ടം കളുത്തുന്ന
ദൂഷണം ദൂപാലനം കൊന്നിവ കേളിട്ടുന്നു.
സത്യമെന്നുതോന്നും വ്യാജമെന്നുതോന്നും
കൃത്യമെന്നുതോന്നും മകൃത്യമെന്നും തോന്നും
മോദമെന്നുതോന്നും മോന്നും മരണമെന്നുതോന്നും

ലാഭമുണ്ടെന്നുതോന്നും മേയതമുണ്ടെന്നും തോന്നും.
 മനവന്മാർക്കും വേശ്യാസ്ത്രീകൾക്കുമൊരപോലെ
 തന്നെക്കൊവം തനിക്കുതന്നെയും പാകമു കാണാം.
 തമ്പുരാനിതുകൊണ്ടു സംഭ്രമമൊട്ടും പേണ്ട;
 കമ്പവും വേണ്ടാ മനസ്സാപവും വേണ്ടാ വിഭോ!
 സംഭ്രാന്താനന്ദം സദാ സ്വപ്നമൃതംതന്നെ
 സ്വപ്നമൃതമൃതമിരിക്കാണത്ര വാണമുള്ളേനം.
 ഇങ്ങനെ മോഹകൻ ചൊല്ലിനാനമുരുന്ന
 ഭംഗിയിൽ കർക്കശൻ തന്നെത്തന്നെയും.
 ചിംഗലകനം സ്നേഹമെത്രയും പ്രസാദിച്ചു
 മംഗലപർവ്വതീപ്പിച്ച് ചോദിനാൻ ശുഭം ശുഭം!
 മിത്രമേകം എന്ന പ്രഥമതന്ത്രം സമാപ്തം

ദ്രിതീയതന്ത്രം.

മിത്രലാഭം.

1. കർക്കശൻ തന്റെ മൃതലായവരുടെബന്ധുത്വം

പഞ്ചവർണ്ണ കുളിച്ചെണ്ണ കിടന്നപ്പോൾ ശുഭം
 പഞ്ചതന്ത്രം മഹാശാസ്ത്രം മാനാഹരം
 തന്നെക്കൊരും സാമുദായത്തോടും
 കൊണ്ടുപോയി വർണ്ണിച്ചുകൊണ്ടു കേൾക്കേ! ശാരികേ!
 സേനാശർമ്മാശ്വനാം ഭൂമിദേവോത്തമൻ
 ഭൂമിപാലായജനാശ്വനം ചൊല്ലിനാൻ:—
 ആദിൽ സുഹൃല്ലാഭംനേക്കൂ തന്ത്രവു —
 മേകൽനിന്നുകർണ്ണനം ചെയ്തു ബാലമേ
 വിത്തമിപ്പെട്ടുകീലും വിദ്യയിപ്പെട്ടുകീലും

ചിത്തത്തിലന്യോന്യബന്ധുത്വമുള്ളാരു
 സമുത്തരങ്ങൾക്കുതന്നെ സമസ്തകാര്യങ്ങളും.
 വസ്തുഭേദം ജാതിഭേദവുമില്ലേങ്ങോ!
 കഷ്ടകൃഷ്ണാദി ജന്തുക്കൾക്കു തങ്ങളി-
 ലേകാന്തബന്ധുത്വമുണ്ടാക കാതണം,
 ശോകസന്തപ്തസാദിസങ്കടം ചെർവിട്ടു
 സാകമെല്ലാവരും സാധു മേവീടിനാൻ.
 അശ്വമേ കേൾക്കുന്നമെന്നു ഭൂപാലന്റെ
 മക്കൾ ചോദിച്ചു; പറഞ്ഞു മഹീസുന്ദരൻ.
 ചൊല്ലാറുണ്ടു മിഹിളാരുവ്യഗ്രഹാങ്കണേ
 പൊക്കത്തിൽ നിൽക്കും മഹാമരത്തിലൊരു
 വായസഭ്രമുഷ്ടൻ വാഴിക്കുന്നു തന്നുടെ
 ജായയും മക്കളുമൊക്കെയും കൂടേവ.
 ലാഘുപതനത്തെ പേരായ കിടന്നു മുദാ
 ലാഘുതമുദിച്ചു സ്വയം വിളങ്ങും ചിന്ത,
 ശരവരമതവില്ലം ധരിച്ചൊരുവേടന്റെ
 വരവമരക്കുഴപ്പിച്ചു ചിന്തിച്ചതാൻ,
 ഇവനൊരു മഹാപാപി ഭൂഷ്ടശീലൻ ശാൻ
 ശീവശിവി മുഗ്ദ്ധനാളെക്കൊന്നുതിന്നുന്നവൻ
 പറവകൾ പറക്കുന്ന ദിക്കിലും ചെന്നിവിൻ
 പലവകയില്ല കഷ്ടമിടക്കമുണ്ട്.
 ഇവന്റെ സമാനംമോരുന്നറിവോളം
 ഇവിടെതന്നിഹയായാപ്പാർക്കുമുള്ളു വയം.
 ഇതി നേസി കരകനം ചിന്തചെയ്തിടിനാൻ.
 ക്ഷിതിയിലഥ പാടനം ചെന്നുപറീടിനാൻ.
 വലയുമേ കൊണ്ടുവന്നാകവേ കാതന്ന
 നലക്കൊടുപതുക്കിയെ കെട്ടിപ്പറക്കവേ
 അടിയിലരിയും അല്ലമാകെ വിതച്ചതാൻ
 വടിവൊട്ടു മോഹമെന്തെന്ത നിന്നീടിനാൻ.
 വലയിലടിപ്പെട്ടു ചിത്രഗ്രീവനെനുള്ള
 വലിക്കൊരുകപോതവും തന്നുടെ കൂട്ടനും.

വീരവാഴ കിരാനും അപ്പിറക്കളെ
തരമാഴ പിടിച്ചുതിന്നുവിയേത്തുവിയ,
വലയിലകപ്പെട്ടൊരു മാപ്പിനുള്ളതരം
വലയുടമ കൊണ്ടുമാല്ലൊട്ടുചെന്നിങ്ങമേ.
വനമാരനു കണ്ണതും പക്ഷാപുരുഷരോമേൽ
വലയുടമ കൊണ്ടുപോയെന്നു മോശയെടുത്താൻ?
ഒരു ദിശിയിലൊക്കവേ തഴയ്ക്കുവീഴി-
തളുകതരി പേ-നും താഴേ നന്നിതു.
ഘലുപതനകാലുവാം കകനും പിന്നാലെ
ഘലുതരമുടൻ പറഞ്ഞുതിന്നതങ്ങനെ,
അതുസമയമന്തിയുമാച്ചിതു; വേദനും
അതുവഴി നടന്നുടൻ വീഴ പുഷ്പി നാൻ.
കനീവൊഴ കപോതരാജൻ പറഞ്ഞിടിനാ-
നിനിയൊരുപദേശമിങ്ങുണ്ടാടി കൂട്ടം;
മമ സഖി ഹിരണ്യനെനങ്ങളൊരുമുയികുടി;
മമതയുമവനുണ്ടു കണ്ടുകൊള്ളാമിനി;
വലയിൽ വലയുന്ന നാം തളയലാൻമാവൻ
വലയിതു കടിച്ചുവണ്ണിക്കൊരു മുയികൻ.
എലിയൊഴു നമുക്കു ബന്ധുരപുരുഷാകയാൽ
ഘലമിതുചോന്മാർക്കു കണ്ടുകൊള്ളാമുടൻ.
ഇതി ബന്ധ പണ്ടെ ചിത്രഗ്രീവപക്ഷിയും
ഹിതജനവുമൊക്കവേ തളയ ചെന്നിടിനാൻ.
വിവിധപതനങ്ങളെക്കണ്ടും പടിച്ചുടൻ
വിവരമ ഹിരണ്യനമ്പൊഴു പുഷ്പിനാൻ.
നലൊഴ കപോതവും ചെന്നു ചിലമുഖ
എലിവാങ്ങെയും വീളിച്ചിടിനാൻ മെല്ലേവേ.
വെളിയിലമ വന്നുടൻ മുയികാഗ്രേസരൻ
തെളിവാഴ പണ്ടെ ചിത്രഗ്രീവനോടവൻ:-
പ്രിയസഖ്യ ചോന്മാർക്കിതെത്തൊരപത്തൊരോ
നയഗുണനിയേ സംഖ്യ ചൊൽക്കൊട്ടേ സതപം.
വീരവാഴ കപോതവും ചൊല്ലിനാൻ മുയികാ

“വിധിവിഹിതമേവനും ഘംഘിച്ചു കൂട്ടമോ?”
“ഇവനിതു ഭവിക്കേണമിന്നകാലം വേണ-
മവശത ഭവിക്കേണമത്ഥനാശം വേണം;
ഇതി വിധി വിധിച്ചതി പ്രാണികൾക്കൊക്കെയും
ഹിതാഹിതമെങ്കിലും ഘംഘ്യതല്ലേതുമേ”
തദനു ചഹിരണ്യനും തത്പമൊരു ചിവാൻ;
തവ വചനമെത്രയും സത്യമല്ലോ സഖേ!
അനവരതമംബരേ നിന്നു ദൂരസ്ഥമം
അവനിയിലെ വൃന്താന്തമൊക്കെ ഗ്രഹിച്ചവൻ
പട്ടതരവിദേശനാം ഗുഹ്യനും പാശത്തിൽ
അകിപെട്ടമൊരിക്കലെന്നോത്തുകൊൾകു ചോൻ.
വലിയകൊലയാനയും ചോലാസർപ്പങ്ങളും
ബലികളുവരെങ്കിലും മാനുഷന്മാരും
വചനമതു കേൾക്കയും തല്ലുകൾ കൊൾകയും
അവരുടെ നിയോഗേന നിന്നു കൂത്താടിയും
ശിവാ! ശിവാ! തരംകെട്ടുന്നില്ലയോ പിന്നെയും-
ന്തരിലൊരു ശതശതമുൽക്കർഷകില്ലാത്ത നാം?
സകലഭവനങ്ങളിൽ പ്രൊഡനമോവരം
പ്രകൃതമുൾത്തിടനും ന്യായം ചന്ദ്രനും
ഒരു ദശയ ലക്കമോ രാഹുവകുത്രാന്തരം
വീരവാഴ പതിച്ചുഴന്നിടുന്നതില്ലാമോ?
സഖില നിധിവാരിതനുള്ളിലുള്ളിൽച്ചെന്നും
സുഖളിത സുഖപുണ്ടു സന്തതം മവുന്ന
വലിയജലജന്തുവുണ്ടുള്ളും വന്നിങ്ങു
വലകളിലകപ്പെട്ടു ചാകുന്നതില്ലയോ?
സകലശിരീമേവുന്ന സാവജന്തുക്കളും
സപടി വിഷയനമോ ചെന്നു ചാടിദൂതം
സതതചി വെറു ഭൃഷ്ടിചിക്ഷം ദൂഡം;
സുഖമസുഖമെന്നതോന്നാനും നിഷ്ഠലം.

(വൃത്തഭേദം)

ഇതഥ പരഞ്ച ഹിരണ്യക മൂഷികൻ
 ബലനായുള്ള ചിത്രഗ്രീവപക്ഷിതൻ-
 പാശം കടിച്ചു മുറിച്ചു സഖിയുടെ
 ക്ലേശംകളഞ്ഞു മറയ്ക്കുമപ്പിറ-
 സ്സംഘത്തിനുള്ളതാ ബന്ധനംബന്ധിച്ചു
 സങ്കടംതീർത്തു സുഖിച്ചു മേവീടിനാൻ,
 മാടപ്പിറക്കുക നാഥൻ കപോതവും
 കൂടെത്തുടങ്ങുന്ന പക്ഷിപ്പുരുത്തും
 അന്നത്തെ രാത്രിയിൽത്തന്നെ വസിച്ചുകൊ-
 ണ്ണപാനാദികഴിച്ചു യഥാസുഖം,
 ഗാത്രവും ചൊല്ലിപ്പിറച്ചൊര പന്തരം
 തന്നെ വൃത്താന്തങ്ങൾ കാണ്കയാൽ ക്രമം
 എത്രയുംപരം പ്രസാദിച്ചു മൂഷികം
 മിത്രമാക്കീടുവാൻ ക്ഷീർച്ച ചൊല്ലിനാൻ;
 ഭോ! ഭോ! ഹിരണ്യക! വിസ്തരം വിസ്തരം
 ശോഭനം തദ്ഭവാൻ മൂഷികാഗ്രേസരൻ;
 നിന്നോടു കൂടെസ്സവിതപം ലഭിക്കണം-
 മെന്നാണു മോഹം നമുക്കിതു ചെയ്ത നീ.
 എന്നതു കേട്ടു പരഞ്ച ഹിരണ്യകൻ:
 നിന്നെ ഞാനാദരണീയനായിലോ സാഖ!
 ചൊന്നാൻ പരനകൻ കാനകനാണു ഞാൻ
 എന്നാൽ ചിതം വരത്തില്ലെന്നു മൂഷികൻ
 തങ്ങളിൽച്ചേരുവാൻ സംഗതിയില്ലാതെ-
 നിങ്ങളും ഞങ്ങളും തമ്മിലൊന്നിക്കൂടാം
 ഭാഷയാക്കു നിങ്ങളും ഭോജനം ഞങ്ങളും;
 ദാർത്താൽ സവിതപമുണ്ടാകുമോ വായസാ!
 മൂഷികന്മാരെ ബുദ്ധിപ്പെടുത്തുന്ന കാക്കയ്ക്കു
 മൂഷികന്മാരിൽക്കൊന്നിനു ജനിക്കുമോ?
 കാകൻ പറഞ്ഞിതു നിന്നെബുദ്ധിപ്പെട്ടി-

നകനാണെന്നു കേൾന്നു ചൊല്ലിയവൻ.
 പക്ഷിപ്പിറക്കിയെ കണ്ടിച്ചു നിന്നെന്നി-
 പ്പക്ഷിവാകുന്ന ഞാൻ കേൾക്കുമോ സഖേ!
 തങ്ങളിലൊക്കെ കയറ്റിവെന്നാകിലും
 തങ്ങളിലേതും ഹലിക്കയില്ലാ ദൃഢം.
 പുഷ്പാലയ സമീപത്തു കാട്ടിനാൽ
 മുട്ടുപിടിക്കുമോ സാഗരവാരിയിൽ
 ക്ഷീണനായുള്ള ചിത്രഗ്രീവപക്ഷിയെ
 തുണയും ചെയ്തു കോഞ്ഞച്ചുതിപ്പി-
 ന്നാണു ഞങ്ങളായുള്ള ഞങ്ങൾ ചിന്തിക്കുമോ?
 നാണമില്ലാത്തവനാണല്ല നിർണ്ണയം.
 മൂഷികൻ ചൊല്ലിനാൻ ചാപല്യമെന്നുള്ള-
 ചോദ്യം കേൾക്കു അതിദിക്കാമെങ്കിലുണ്ടുഭോ.
 ചാപല്യമുള്ളവൻ ബന്ധുവായാൽ ഭവ-
 സംഹല്യമില്ല വിനാശവും നിർണ്ണയം.
 ശക്യമല്ലാത്തതുകൊണ്ടും പ്രയത്നേന
 ശക്യമാക്കീടുവാൻ മോഹം വൃഥാഹവം,
 വെള്ളമില്ലാട്ടിക്കിൽ വള്ളം നെടക്കുമോ?
 വെള്ളത്തിലോട്ടുമോ ചാടും രഥങ്ങളും?
 ദുർജ്ജനം വന്നുനിറഞ്ഞു ഭൂമണ്ഡലേ;
 സജ്ജനം പാശം ചുരുങ്ങിച്ചു മഞ്ഞിതു;
 എന്തെന്നുമേതെന്നുമാരെന്നുമില്ലാത്ത
 ജന്തുക്കൾ ബന്ധുക്കളായാൽ ശരീരികര-
 കളായുള്ള സൗഖ്യം മഹാമൃഗാരുഢപ-
 സിന്ധുതോയത്തിൽക്കിടക്കയെന്നേ സഖേ!
 പണ്ടുള്ള ശബ്ദമീ ബന്ധുവെന്നുള്ളൊരു
 മനോഹരംകൊണ്ടു കെട്ടിച്ചുചെപ്പിതു.
 ഭാഷാമയത്തിന്നതുമെന്നായതെ-
 തരംകൊമ്പിലൊക്കുന്ന മാനുഷൻ മുർല്ലഭം
 സർവ്വനൈവകിലും മൂന്നും കനിക്കപ-
 കാമങ്ങൾക്കെല്ലാം കേൾക്കുമെന്നാകിലും

വീരനെന്നാകിലും വിദ്യാവിശേഷേണ,
 ധീരനെന്നാകിലും നല്ലപുരുഷനെ-
 കണ്ടാൽ മനുഷ്യർക്കു ഞാനിപ്പരുഷനെ-
 പ്പണ്ടു കണ്ടിട്ടില്ലെന്നഭാവം സഖേ!
 വേണ്ടതന്തരിന്നൊരുത്തൻ തുടങ്ങിയൊരു
 രണ്ടാമനായിപ്പറപ്പെട്ടും മറവൻ.
 അന്നവും പാലും കൊടുത്തു തന്നടി-
 തന്നിൽക്കിടത്തി ലാളിക്കും മനുഷ്യനെ-
 തന്നെ കടിച്ചുകൊന്നിടുകെന്നല്ലാതെ
 പന്നഗത്തിന്നൊരുസംസാരമില്ലേടോ
 എന്നതുപോലിന്നൊരുത്തനൊരുത്തനോ-
 ടാനുനൂന മറ്റാർദ്ദമില്ല ഭൂമണ്ഡലേ,
 സ്നേഹമില്ലാത്തതു പെണ്ണിന്നു തന്നെക്കു
 ദേഹത്തിലർദ്ധം പക്ഷത്തുകൊടുക്കിലും,
 തെല്ലുപോലും വശത്താകയില്ലെന്നല്ല
 കൊല്ലുവാൻകൂടെ ശ്രമിച്ചവനും വരും.
 മൃത്യുവിരുദ്ധരായുള്ളവർ തങ്ങളിൽ-
 ചേർത്താലുമായവർ ചേരുകില്ലാ ദുര്യം.
 പുച്ഛയോടിജ്ജനം കൂടിക്കനാർ ചെന്നു
 ചേർച്ചയ്ക്കു ഭാവിക്കു നന്നായ്ക്കുന്നതോ
 അങ്ങോട്ടുപട്ടതി ചെയ്തതില്ലെങ്കിലും-
 മിങ്ങോട്ടുപട്ടുവായിപ്പിടുന്നു ഭുജനം.
 വ്യംഭ്രമത്തെയാറൊന്നുപറവിച്ചോ ചെന്നു
 ശീശ്രംകടിച്ചുകൊല്ലുന്നു പശുക്കളെ;
 എന്നതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു ഞാൻ വായസ!
 നന്നല്ല നാംതമ്മിലുള്ള സമ്മേളനം
 വായസം ചൊല്ലിനാൻ വാക്കിനു ഹന്ത തേ
 മായസംബന്ധമില്ലേതും മഹാമതേ
 സാധോ! ഹിരണ്യക! സഖ്യം കാരണമേ
 സാധിക്കയില്ലെങ്കിലെന്തിനുകീവീരം?
 പ്രായോപവേശന കേവലം നമ്മുടെ

പ്രായോപവേശനം ചെയ്യുന്നതുണ്ടു ഞാൻ
 ചോദവും ലോഹവും തങ്ങളിൽച്ചേരുന്നവൻ
 ലോഹമുണ്ടെങ്കിൽ ദ്രവിപ്പിച്ചു ചേർക്കണം
 പ്രകൃതിശാലിയെ സ്വാധീനമാക്കുവാൻ
 കേടും മാധുര്യമോടു കൊടുക്കണം
 ചിത്തംകൊടുത്തും ഭയപ്പെടുത്തും മൂഢ-
 മൃത്യുനെ സ്വാധീനമാക്കും പശുക്കളേ
 സാധുക്കൾ തങ്ങളിൽച്ചേരുന്നവനേകദാ
 സന്ദർശനത്താലുമേ വേണ്ട മൂഷികം!
 അർക്കം ചെറുക്കുപിളർക്കാമിടം പുനഃ-
 സംഘടിപ്പിച്ചാൻമറ്റൊരുത്തനും സഖേ!
 പൊൻകടം ചെറുക്കുവാൻ ചെറുപ്പായതു
 സംഘടിപ്പിച്ചാൻ പരാധീനമില്ലേടോ
 ഭുജനാശ്ലേഷവും സജ്ജനാശ്ലേഷവും-
 ഹിച്ഛുന്നപോലെ ഭവിക്കും ഹിരണ്യക!
 എന്നതുകൊണ്ടു വേട്ടുഗ്നനോടോ
 വന്നിതുനമ്മുടെ സംബന്ധമുത്തമം.
 ചൊന്നാൻ ഹിരണ്യകൻ നന്നെപ്പോ വായസം!
 തിടന്നാടു സംഗമം ഭംഗമില്ലേതുതേ.
 അപകാരം മിത്രലക്ഷണം പ്രായേണ;
 അപകാരം ശത്രുലക്ഷണം കേവലം.
 ആഭീവനാന്തം ഭവിക്കേണമേ പിണ്ഡം-
 ഭാജിയംനിന്നോടു സഖ്യം നമുക്കുണ്ടോ!
 ഭുജനം നഖത്തോടു മാംസം കണക്കീനെ-
 വൃദ്ധം തദാ കാകമൂഷികസ്നേഹവും.
 അനപാന്നാദിചെയ്തിട്ടുവാൻ മൂഷികൻ-
 തന്നെ ചൊത്തിന്നകത്തു പക്ഷിഭീനാൻ.
 അങ്ങിപ്പു കാകൻ കടുവാഭൂമിയിൽ-
 അങ്ങിപ്പു മാംസം ഭൂമിപ്പുവന്നിടിനാൻ.
 കാകൻ പറഞ്ഞു ഹിരണ്യനോടേകദാ-
 ചെറുകുറുത്തു ഞാനെടോ! മറ്റൊന്നുകുന്നതേ.

* തത്ര പുഡാകർണ്ണസന്യാസിതന്ത്രം
 മിത്രമയുള്ള ബ്രഹ്മസംഹിതമാദരാൽ
 തത്ര വസിച്ചു പരാണങ്ങൾവായിച്ചു
 മിത്രസന്യാസിതരേക്കുറപ്പിക്കുമതരേ;
 മുഷികന്മാരെബ്ബ്ജെപ്പട്ടത്താനുള്ള
 ഭീഷണിവാദ്യംമുഴക്കി പുഡാകർണ്ണൻ.
 ആയതു കേട്ടു ചോദിച്ചു ബ്രഹ്മസംഹിത-
 മാതൃതന്ത്രിപ്പോൾ തുടങ്ങി യോഗീശ്വര!-
 കെല്ലം പരാണശ്രവണമസിദ്ധഗ്രഹ-
 മില്ല ചോരണനരോന്മാനന്ദം സഞ്ചി-
 ജപ്തമില്ലാത്തുകൊണ്ടെല്ലാട്! വല്ലഭക-
 ണ്ണമപ്പുറപ്പട്ടത്താനിതനാലെലി വന്നു.
 ഭീഷണയ്ക്കുവെച്ചിരിക്കുന്ന ചോരാക്കുവേ-
 ഭക്ഷിക്കുമായതുകൊണ്ടിതു ചെയ്തു ഞാൻ
 ഭോജിതംകേട്ടു ബ്രഹ്മസംഹിതയെ:—
 മുഷികന്മാരെതകുട്ടമോ ഏകമോ?
 ഏകനയുള്ളു സമൃദ്ധമില്ലാ സഞ്ചി-
 ഏകനകിൽ തന്റെ ഭീഷണനഷ്ടം
 ഒന്നുതന്നെ കായ്മമെന്നുവരികയി-
 ല്ലന്നുപ്രായാജനമുണ്ടല്ലോ. ദൃഡം.
 എളി പകരംകൊടുത്തു തന്നിങ്ങോട്ടു
 ചെളി ചേടിക്കുന്ന ശാസ്യലിമാതാവി-
 നന്യമായിട്ടൊരുകാരണമുണ്ടെന്നു
 ധന്യനാ വല്ലഭനാരുത്തൻ പറഞ്ഞിതു
 എങ്ങനെ സംഗതിയെന്നു പുഡാകർണ്ണ-
 നെകിലാ കേട്ടുകൊൾകുന്നു ബ്രഹ്മസംഹിത.

* സംസ്കൃതത്തിൽ അവന്റെ പേർ തന്ത്രപുഡൻ എന്നു-
 ണ്. ഇരുപക്ഷം തക്കമുണ്ടായപ്പോൾ മാത്രമേത്തന്നെ
 നരകപ്രാപ്തിയുണ്ടെന്നു് ഒരുവൻ പറഞ്ഞു.

“നരകമേ മതിമണ്ണു പേൽ പശുരോഹിത്യ സമാധര;
 വർഷം യാവൽ കിടന്നേയ്യ മാചിത്യാ ദിനതയം.”

3 അന്യമായിട്ടൊരു കാരണം

സ്രീ എളിപ്പൊട്ടത്തു് എളിപ്പൊട്ടത്തു്

ഞാനൊരു വിദ്വാൻ മന്ദിര ചെമ്പൻ
 സ്തോത്രംചെയ്തു വസിക്കും ദണ്ഡത്തേ,
 ചൊന്നാൻ ഗുഹസംഗർഗ്ഗമിന്നിയാടിക്കഴിപ്പട്ടു
 വന്നാലുമെന്നുണ്ടുവെണ്ണ നമുക്കുടേ
 നാളെക്കുമെത്തവാറുട്ടുവാണെന്നുര-
 മണ്ടാളെ ക്ഷണിച്ചുപൊലുന്ന ഞാനിന്നെടോ!
 എളിപ്പൊട്ടത്തു് ഭോജ്യഭിസംഭാരത്ത-
 ഉള്ളും വഴിപോലെ സംഭരിച്ചീടുക.
 ചൊല്ലിനാളപ്പോൾ ഗുഹിനിയും നമുക്കുട-
 യില്ലത്തൊരുവസ്തുവില്ല സംഭാരങ്ങൾ.
 കോപംകൾന്നുചൊന്നാൻ ദ്രീകൻ നിന്നാടി
 ലോഭം ചിത്തമല്ല പോ-ീ വിവരക്കുടേ
 മാനന കൃത്യം കഴിക്കണമല്ലാതെ-
 യിന്നെയ്യ നാളെയ്യ മാറനാളെയ്യന്നും
 അങ്ങനെ സംഭരിക്കുന്നമണ്ണു മാ-
 ലെങ്ങനെ കർമ്മമെന്നൊരാറിഞ്ഞിതോ!
 പണ്ടൊരുകാട്ടുളന്നസ്രുവും ലാപവും-
 കൊണ്ടുപറപ്പെട്ടു കടപുഷ്ടിനാൻ
 മാനിനെശ്ശസ്രം പ്രയോഗിച്ചുകൊന്നാടിൻ
 താനേ ചുമന്നു നട്ടന്നുപോകുംവിധമു,
 വമ്പനായുള്ളൊരുപന്നിയെക്കണ്ട ന-
 ല്ലന്നു പ്രയോഗിച്ചുനേരപ്പന്നിയും
 വേടനെച്ചൊഴിക്കുകയെന്നു ശൂതാൻ
 കൂടെപ്പതിച്ചു മരിച്ചു വീണീ-നാൻ
 ദംഷ്ട്രിക്കുന്നന്നു നാമത്തെമരിച്ചൊരു
 ശ്രോഷ്ഠംവെച്ചു പ്രവിടേക്കു വന്നിതു
 ഇന്നെയ്യ ഭക്ഷണം വേടന്റെ വിഗ്രഹം

പൊന്നും സരോജാകരത്തെ തൃജിച്ചിട്ടു
 മന്നിടുന്നതിലെ പക്ഷജപ്പൊയ്ക്കയിൽ
 തന്നെ സുഖിച്ചു വസിക്കുന്നതില്ലായ്കോ?
 മന്ദതവും മഹാവ്യായിയും സർവദാ
 സുന്ദരിമാരുമായുള്ള സംസർഗ്ഗവും
 ജനദ്രുമീ സ്നേഹമെന്നുള്ളതും മഹാ-
 ഭർത്താഹികൾക്കേ ഭവിച്ചു ഹിരണ്യകാ-
 ഉത്സാഹവും നല്ലവിദ്യയും ബോധവും
 സത്സംഗമങ്ങളും സല്ലർജ്ജയർമ്മവും,
 ഇങ്ങനെയുള്ള ഗുണങ്ങൾ തികഞ്ഞവ-
 ക്കെങ്ങുമേ ചെന്നുവെല്ലേലില്ലേതുമേ.
 തന്നുടെ ദിക്കെന്നു മന്യദിക്കെന്നുമി-
 ലുന്യരും നിങ്ങൾക്കു ഭേദമില്ലാ ദുഃഖം.
 എന്നതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു ഞാൻ മുഷികാ-
 നന്നിഹ നമ്മോടുകൂടെ നിവാസവും.
 മോലത്തണലിലിരുന്നു സുഖിക്കയും
 ശാകാദിസസ്യങ്ങൾകൊണ്ടു മോദിക്കയും
 യൗവനമുള്ളൊരു നാരിയോടൊന്നിച്ചു
 നിർവചനമീനം വിനോദിച്ചിരിക്കയും
 അല്ലകാലംകൊണ്ടു നാസ്തിയാമൊട്ടും വി-
 കല്പമില്ലെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകു ഭവാനും,
 കൗകൻ പറഞ്ഞിതു സത്യം കഥിപ്പതി-
 നേകൻ ഭവാനേവ കൂർമ്മാധുഡാമണേ!
 സത്തുക്കൾക്കുപറ്റു വന്നാൽ നികത്തുവാൻ
 സത്തുക്കൾതന്നെ സമർത്ഥരൊക്കു ദുഃഖം.
 ആനക്കുഴിയിൽ നിന്നാനയെക്കേറുവാ-
 നാനയല്ലാതെ കണ്ടുകൊണ്ടുകൊമോ?
 കണ്ടുള്ള കായലും തോടുംതോടപ്പിച്ചു-
 കൊണ്ടു നടക്കുന്ന മത്സ്യാദിജന്തുക്കൾ
 വേണ്ടും മധുവുള്ള പുഷ്പങ്ങളിൽച്ചെന്നു
 വണ്ടും മധുരസമുണ്ടു മേവീടുന്നു.

രാജഹം സങ്ങളും രാജീവവൃന്ദത്തി-
 ലാജീവനാന്തം വസിക്കുന്നു മന്ദരാ!
 എന്നതുപോലെ ഹിരണ്യൻ തവാന്തികേ-
 വനം വസിക്കുന്നു ഞാനുമവ്വണ്ണമേ.

4. ഘോരപാശത്തിൽ പതിപ്പാൻ എന്തു കാരണം?

ഇതഥം പറഞ്ഞങ്ങിരിക്കും ദശാന്തരേ
 പാപകാസ്യത്തെ ബാധിച്ചപ്പോൾ മൃഗം
 ചിത്രാംഗനെന്നു പേരായവൻ വേഗേന
 തത്രാഗമിച്ചോരുനേരത്തു മന്ദരൻ
 സ്വാഗതം ചോദിച്ചു സല്ലാരവും ചെയ്തു
 വേഗത്തോ രോജനം നൽകിപ്പറഞ്ഞിതു:—
 എങ്ങുന്നു താനത്ര വന്നു മഹാമതി!
 ഞങ്ങളുടെ ദിക്കിനെത്തുടരാക്കീടുവാൻ?
 പാടവമോടെ പറഞ്ഞു ചിത്രാംഗനും:—
 വേടനെപ്പേടിച്ചു മഞ്ചീവരന്നു ഞാൻ;
 പ്രാശരാം നിങ്ങളെക്കണ്ടാനരം നമു-
 കാടലെല്ലാമിന്നു തീർന്നു കൂർമ്മേശപര!
 ഞാൻ ചൊല്ലിനാനിട്ടിരിക്കു തന്നുടെ
 കലിമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകു ഭവാനും.
 കന്നിനും ദുഃഖമില്ലെന്നോടുകൂടിയാ-
 ലിന്നതുടങ്ങി മൽപ്രാണമുഖൻ ഭവാനും.
 ആഖുവുവരൻ ഹിരണ്യനിദ്രാഹവും
 കകപ്രവീരനും രണ്ടുപേർ മുന്നമേ
 ആഗമിച്ചിതു മിത്രഭാവമായി
 ചിത്രാംഗനാകും ഭവാനും തഥാവിധൻ.
 മന്യസുഹൃല്ലാഭസമ്പത്തിനെതൊഴി-
 ള്ളനൃസമ്പത്തു സമ്പത്തായ" വരുന്നതോ?
 ആഗതരേ വനേ ഭക്ഷണാത്ഥം മദോ

ചിത്രംഗസാരംഗമെങ്ങു പോയിടിനാൻ
മദ്ധ്യംഗനകാലം കഴിഞ്ഞൊന്നേത്തരം
മന്ദരനാരംഗം ഹിരണ്യനം കാകനം
എന്തേ വരഞ്ഞു ചിത്രംഗനെന്തിങ്ങനെ
സ്വപ്നേ വിചാരിച്ചു വേദിച്ചു മേവിനാൻ.
കാകൻ മൃഗത്തെത്തിരഞ്ഞു പുറപ്പെട്ടു,
വേഗംവന്നാത്തതേ ചെന്നു നോക്കുംവിധം
വേദൻ കെണിവെച്ചു ചർമ്മപാശേ ചെന്നു
മാടിശ്ശരീരവും കെട്ടുപെട്ടങ്ങനെ
തത്ര കിടക്കുന്ന ചിത്രംഗനെ കണ്ടു
സത്യാസശോകേന ചോദിച്ചു വായസം:—
ഘോരപാശത്തിൽ പ്പിരിപ്പിരിക്കുന്നതൊരു
കാരണം സാരംഗ വീരമുഡാമണേ!
കാരണം പിന്നെക്കഥിക്കാം ഹിരണ്യനേ—
പ്പാരത്തെ കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടു പോന്നിടുക
യുത്തരം ചിത്രംഗഭാഷിതം കേട്ടുണ്ടു
സത്വരം കൊണ്ടുനും മൂഷികാധീശനെ
മൂഷികാധീശനും ചോദിച്ചു; തന്നുടെ
വേഷമെന്തിങ്ങനെ ബലമയീടുവാൻ?
ചിത്രംഗനും പറഞ്ഞുടിന്നുനപന്ന—
മിത്ര വോളെന്റെ പാശം മുറിച്ചാലും
അത്യന്തവൈരിയാം വേദൻ വരുംമുൻപേ
നിത്യമല്ലാത്തു മേഹവും കൊണ്ടുനും
അങ്ങൊരു ദിക്കിനു മറുപുറക്കുവേ
സംഗതിയൊക്കെപ്പറഞ്ഞുകൊള്ളാം സഖേ!
പ്രശസ്തനായുള്ള ഞാനന്തികേ നീല്ലവേ
വേദനെപ്പേടിക്കരുതെന്നും മൂഷികൻ;
എങ്കിൽ ശ്രവിച്ചാലുമെന്നു ചിത്രംഗനും
ശങ്കാവിഹീനം പറഞ്ഞു മൂടേടിനാൻ:—
ആരമാസം പൂക്കു ബാലനായുള്ളനാൾ
കൂറുള്ളമാതാവു വേർവിട്ടിരിക്കവേ,

വേദൻ വരുന്നതു കണ്ടുമെപ്പട്ടു
കൂടെയുള്ള മൃഗങ്ങളെങ്ങും മണിനാൻ.
മാടുവാൻ കൂടാഞ്ഞുപ്രേമമെന്നത്തൊ
വേദൻ പിടിച്ചുണ്ടു കൊണ്ടുപോയിടിനാൻ
കേട്ടവരുത്താതെ കൊണ്ടുചെന്നാദരാൽ
നാടുവാഴിക്കുവാൻ കാഴ്ചവെച്ചിടിനാൻ.
ആടും പശുക്കളും രാത്രയ്ക്കു വസിക്കുന്ന
കൂട തുറന്നതിലാക്കിനാൻനവൻ.
പുല്ലും ജലവും നമുക്കു നൽകിപ്പോ
തെല്ലും മുഷിക്കാതെ നമ്മെ വളർത്തിതു.
എങ്കിലും രാത്രയ്ക്കു ശയിക്കുന്നതേത്തു
മേലുൾബുധകേട്ടു സത്യജ്ഞാനി ഞാൻ
താനേ മനോരഥം ചിന്തിച്ചു ചൊല്ലിനേൻ:—
ഞാനേവമെന്തൊരു പാർക്കേണ്ടു? ദൈവമേ!
കാനനേ വൃഷ്ടി ചൊരിയുന്നതേത്തു
ഞാനനേക മൃഗങ്ങളുടനിലൊന്നിച്ചു—
കൂടിക്കളിക്കയും ചാടിമേളിക്കയും
ഓടിത്തിരിക്കയും തേടിനടക്കയും
എന്നുള്ള ലീലാവിധിയെക്കൊണ്ടു നമു—
ക്കെന്നുവാൻ സംഗതി കൂടുനു? ദൈവമേ!
എന്നു ഞാൻ താനേ പറഞ്ഞതു ഭൂപാല—
മന്ദനൻ കേട്ടിങ്ങെഴുന്നള്ളിനിന്നടൻ
നാലുഭാഗം നോക്കിയാക്കയും കണ്ടില;
സ്വാലസാരംഗം മനുഷ്യരെപ്പോലൊരു
മേക്കു പറക്കരുതെന്നൊരു വിസ്മയം!
പക്ഷലഭവേത വന്നു ബാധിക്കുമോ?
പെട്ടെന്ന് കൂട്ടം പിശാചുക്കൾ വന്നിങ്ങു
തള്ളററിൽ മാനിക്കെക്കൊണ്ടു മിണ്ടിക്കുമോ?
ചിതീയത്തെക്കുറിച്ചു മിണ്ടുന്നെ ശങ്കിച്ചു
ചിതീജനം പിടിച്ചെടു വിറച്ചുകൊ—
ത്തേപ്പുരത്തിൽപ്പതുക്കെ പ്രവേശിച്ചു.

സന്തപ്തനായിത്തീർന്നു. ഏതൊരു പാപത്തിനും പരമമായ പാപം തിരുമനസ്സിൽ കയ്യെത്തിക്കൊണ്ടു കയ്യെത്തിക്കൊണ്ടു സേവകനാകും ജനനിയുമായിക്കൂടി ചേർന്നുപിടിച്ചുവെക്കുന്നതാണ്. കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടു വെച്ചു കേട്ടുവെച്ചും തുടർന്നുവന്നതും, കൈവെക്കുന്നതും വിപരീതം ചെയ്തു:— വൈവശ്യമെന്തിന്? രാജപുത്രം വിഭാഗം കർത്തവ്യമല്ലെങ്കിൽ മറ്റുള്ളവർ— മന്ത്രിസഭയ്ക്കു ശങ്കകുറവുവർ. ഗുഹസ്ഥലങ്ങളിൽത്തന്നെ മനോരാജ്യം— ദുര്യപ്രമോദം കഥിക്കും മറ്റുള്ളവർ. എന്നാൽ കേട്ടു കേൾക്കേണ്ടതും ഭവം— നിന്നുതന്നെ ജപം ശമിക്കും ദുര്യം. തപം ഗ്രഹിച്ചെടുത്തതും കമാരനും ചിത്തം തെളിഞ്ഞു; പനിയും ശമിച്ചിട്ടു. അന്നേരമേ വന്നു കെട്ടിപ്പിടിച്ചുവെക്കും— ലെഖനയും ഗോപിച്ചയച്ചു തുറന്നു. അങ്ങനെ ബാലകൾക്കു നമുക്കൊരു സംഗതിയുണ്ടായി ബദ്ധനായിട്ടുവാൻ. അന്നുതന്നെയുള്ള ബദ്ധനും— മിന്നു നമുക്കുവെച്ചു ഹിരണ്യം എന്നതുകൊണ്ടു പരമമായ ശരീരം— കിന്നതേ വന്നുവെക്കുന്നില്ലേടോ!

5. ബന്ധു എന്ന രണ്ടാക്ഷരം

അങ്ങനെ തമ്മിൽപ്പറഞ്ഞിരിക്കും വിധം, തങ്ങളെ ബന്ധുവം കൂർത്തുവെക്കും ബന്ധുവുമാകും ഗ്രഹിച്ചാൽ പുറപ്പെട്ടു ബന്ധനസ്ഥനായുള്ള ചെന്നിറന്നിടത്താൽ

അപ്പോൾ പരമമായ ഹിരണ്യം ഹന്താ തം— നിപ്പോളിവിടേക്കു വന്നു തന്നെ കണ്ടുകൊണ്ടു വന്നുവെക്കും അങ്ങനെയൊരു മണ്ണിത്തിരിപ്പാൻ സമത്വമല്ലോ സഖോ തോയത്തെ വിട്ടുകൊടുക്കു സഞ്ചാരമി— തോയത്തിലുള്ള ഭവാനാർക്കു സങ്കടം. മന്ദസഞ്ചാരിയും ഭവാനെപ്പോലെ വന്നു പിടിക്കുകയല്ലല്ലോ! മഹാമതേ! മന്ദരൻ ചൊല്ലിനാണെന്നു ചെയ്യാവൂ? മന്ദഗതം നമുക്കു വരുമെങ്കിൽ. വന്നു വന്നു; ഭവാനെ വേർപിരി— തെങ്ങു വന്നിപ്പറന്നെടുത്തല്ലെന്നിരിക്കട്ടെ! ബന്ധുക്കളോടു വേർപെട്ടാൽ മന്ദഗതം— ബന്ധുമാരായിട്ടു; വിഷാദമാമംബുധം— മജ്ജനം ചെയ്യും; മന്ദഗതം മന്ദഗതം സമജനത്തിന്റെ സ്വഭാവമേവം സഖ്യം എന്നു മറഞ്ഞുവെക്കുന്ന നേരത്തു വന്നു കൂടാത്തതെല്ലാമെങ്കിലും കിരാനും; അപ്പോൾ ഹിരണ്യം മൃഗത്തിന്റെ പാശവും കെട്ടിപ്പിടിച്ചു മണ്ണിത്തിരിച്ചിട്ടു; ചിത്രംഗസാരംഗവും മഹാകാകനും തന്നിന്നാശു ഗമിച്ചൊളിച്ചിടിനാർ, മന്ദം നമുക്കു മന്ദഗതമാണെന്നു വന്നു പിടിച്ചു വന്നുവെക്കും വേഗേന, വില്ലിന്റെ ഞാണുകൊണ്ടാശു ബന്ധിച്ചൊരു കല്ലിന്റെ ചേട്ടിപ്പറപ്പിച്ചുവെക്കും മന്ദഗതം ജന്തുവെച്ചെന്നു കൊന്നിടത്താൽ മന്ദഗതമിരിക്കുന്ന ചോരയാണെന്നതും, കാകൻ മൃഗം മൃഷികനിവർ മൃഗം ശോകംകൂടുന്ന കരഞ്ഞു വിരഞ്ഞുകൊണ്ടു വന്നുവെക്കുന്നതേ മന്ദരൻ

യന്ത്രിതനാസ്തിഭിന്നേവമുദ ചൈതഃ
 എന്തിനു കേഴുന്നു ബന്ധുക്കളേ നിങ്ങളെ—
 ഉള്ളതിങ്ങു സകടം നിങ്ങളു ജീവിക്കുവേ
 ബന്ധുവെന്നിങ്ങനെ രണ്ടുക്കൾ ജഗദ്—
 ബന്ധുവം ബ്രഹ്മാദു കല്പിച്ചതല്ലയോ?
 പുത്രൻ സഹോദരൻ മാതാ ജനകൻ ക—
 ഉത്രവും ഭൃത്യനുമാപസ്സമാഗമേ
 മിത്രങ്ങളെപ്പോലുപകരിക്കില്ലതു
 സത്യമെന്നൊക്കെപ്പറഞ്ഞുസാരങ്ങളിൽ.
 മിത്രമെന്ത് പുത്രനും സുഗ്രീവവാനന്തൻ
 മിത്രമേവന വർത്തിക്കുകൊണ്ടല്ലയോ?
 മിത്രവംശോദയവൻ ശ്രീരാമചന്ദ്രനും
 ദൂതരാജിവൈരിയും രാത്രിഞ്ചന്ദ്രനും
 വകുത്രങ്ങൾ പത്തും ശരംകൊണ്ടു ഖണ്ഡിച്ചു
 ധാത്രിതലം തന്നിലിട്ടുതട്ടിത്തടാ
 പത്രികൾക്കാഹാരമാക്കിച്ചമച്ചു ജ—
 ഗത്ത്രയത്രാണവും ചൈതൃതു രാഘവൻ.
 എന്നതുകൊണ്ടു സുഹൃല്ലാഭിങ്ങനെ
 വന്നതുകൊണ്ടു നമുക്കു വിപത്തിനു
 സംഗതിയില്ലിഹ സംശയമില്ലേടോ!
 രംഗപാതനെ ഭവിക്കും ക്രമേണ മേ.

തത്രാന്തര ഹിരണ്യശ്വനാം മുഷികൻ
 ചിത്രാംഗവായസന്മാരോടു ചൊല്ലിനാൻ:—
 ചിത്രാംഗസാരംഗവീര! ഭവാനു ചെന്നു
 മിത്രാംഗരക്ഷണം ചെയ്യാൻ സരസ്വതേ
 ചത്തപോലേകിടന്നിടേണമന്നേര—
 മെഴുതുന വേടനെച്ചെണ്ടുകൊട്ടിക്കണം;
 കാര്യം ഭവാനാ മുഗത്തിന്റെ മേലിട—
 ന്നാകലം കൂടാതെ കൊക്കിൻമുനകൊണ്ടു
 കൊത്തുന്നപോലെ നടിക്കേണമന്നേര—
 മത്യന്തമുഡനം വേടൻ മുഗമിതു

പത്തുവെന്നോത്തു കൃതംതന്നാസ്തിഭി—
 ത്താനബുദ്ധികൾക്കുണ്ടോ വിവേകവും?
 ഹിന്നേരംകൊണ്ടു കൂർമ്മത്തെ ബന്ധിച്ചു
 മാണ്ഡം കടിച്ചുഖണ്ഡിക്കുന്നതുണ്ടു ഞാൻ
 പാൽ വാപിയിൽ പ്ലാടി മുണ്ടും ദൂതം;
 മന്നം വേടൻ ഗ്രഹിക്കയുമില്ലേടോ!
 പ്ലാട്ടിൽ പ്രസംഗേനമാനിക്കനക്കടുപാൻ
 പ്ലാട്ടിയും കണ്ടിച്ചുകൊണ്ടു വനചരൻ
 പന്നടക്കുംമുമ്പേ നാമങ്ങു മൂവരും
 പന്തരം മണിക്കാറിത്തീർക്കയും.
 പാലം പറഞ്ഞവർക്കല്ലകാരം തന്നെ
 പരിധായ്ക്കുന്നിതു സിദ്ധാന്തമൊക്കുവേ.
 പാലത്തുനേരത്തു വന്നു ചേടൻ മുഗം
 പാലമെന്നു ചത്തുപോയെന്നറച്ചുടൻ
 പ്ലാട്ടിതൊടുക്കു വള്ളികൾകൊണ്ടു ഞാൻ
 പാലമേയും വരിഞ്ഞു മുഗത്തിനെ,
 പ്ലാട്ടിപെട്ടെന്നുണ്ടു കൊണ്ടുപാലവെന്നു
 പാലിക്കുറച്ചു പറപ്പട്ടു കാണേ
 പ്ലാട്ടിപ്പിണത്തു കിടക്കുന്ന വള്ളികൾ
 പ്ലാട്ടിച്ചിതം വരത്തിത്തുടങ്ങിടിക്കാൻ.
 പാലമുണ്ടൊരു കാര്യമൊക്കുവേ
 പാലംഗവീരനും മൂന്നുപേരും തദാ
 പാലരം മണിയോടിഗ്രമിച്ചിതു;
 പാലകൂർമ്മവും വാപീജലത്തിൽ
 പാലത്തിരിച്ചുണ്ടു ബന്ധുക്കൾ മൂവരും
 പാലിച്ചിരിക്കുന്ന സങ്കേതഭൂമിയിൽ
 പാലത്തുകൂടിസ്സഖിച്ചു ഗമിച്ചൊതു
 പാലമെട ദിക്കിനെ പ്രാപിച്ചുമേവിനാർ
 പാലം ലഭിക്കാത്തു കണ്ഠിതം പുണ്ടുണ്ടു
 പാലം ഗ്രഹിച്ചു മൂഡനം വേദനം
 പാലം കാകൻ മുഗവും ഹിരണ്യനും

മന്ദിരം പ്രാപിച്ച മന്ദേതരോത്സവം
നാലുപേരുംകൂടി ലാളിച്ചുചേർന്നു
ലീലാവിലാസേന വാണ യഥാസുഖം.
ഇതഥം സുഹൃദ്യുഭയമെന്നുള്ള തന്ത്രവും
സിദ്ധം സമസ്തം സമാപ്തം ശുഭം ശുഭം

പ്രതിയന്ത്രം സമാപ്തം.

തൃതീയതന്ത്രം.

സന്ധി വിഗ്രഹം.

1. 'തദ്വിധന്മാരെച്ചൊറ്റം വിശ്വസിക്കരുതു'.

അന്തികേ വരികെടോ ശാരികേ! മൂന്നാംതന്ത്രം
സന്ധിവിഗ്രഹമെന്നു ചൊന്നതു കഥിക്കു നീ.
സോമശർമ്മാഖ്യപ്രിയൻ ഭൂമിപാതജനാരതം—
സ്താമപൂർവ്വമാനയം ബോധിപ്പിച്ചുപോയതു—
സന്ധിവിഗ്രഹമാകും തന്ത്രത്തിലാദ്യശ്ലോകേ
ബന്ധിച്ചോരതഥം കേട്ടുകൊൾകെടോ ബാലന്മാരേ!
മുന്നമേതന്നെ മഹാശത്രുവും ജനം വന്നു
തന്നുടെ സുഹൃത്തുവും പുണ്ടുമേവുന്നാകിലും,
തദ്വിധന്മാരെച്ചൊറ്റം വിശ്വസിക്കരുതെന്നു
തന്ത്രവേദികൾ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു ശിശുക്കളേ!
കാകന്മാർ മുന്നമുക്തങ്ങളെ വാസസ്ഥാനം—
മാകവേ ഒഹിപ്പിച്ചു സ്മേദിക്കുന്നാരല്ലോ.
തൽപ്രകാരത്തെക്കേൾപ്പാനിച്ഛിച്ചു കമാരന്മാർ
വീഘസത്തമനാചെയ്തിതു വഴിപോലെ—

പണ്ടൊരു മഹാവനം തന്നിലങ്ങൊരുദിക്കി—
ലുണ്ടൊരു വടവൃക്കുമെത്രയും മഹത്തരം.
കൊണ്ടു തൻനിറംപോലെ നീലയും പത്രാവലി—
കൊണ്ടുപോർ മുഴുക്കൊരുക്കൊമ്പുകൾ കനംകൊണ്ടു
താഴെപോരുന്നുള്ളൊരു ശങ്കുകൊണ്ടെന്നുതോന്നും
തുണുപോൽച്ചുഴലവും വേരുകൾ നിലത്തുനി,
കാട്ടുകൾക്കൊക്കെ പുരകെട്ടിയപോലെ നാലു
കോട്ടകളൊക്കെ കൂടിക്കൊണ്ടുപോന്നു നിന്നിട്ടുണ്ടു.
കൂട്ടുകൾ കെട്ടിപ്പിടിച്ചുകൂട്ടങ്ങൾ മറ്റും മഹം—
കോടരങ്ങളിൽ നിറഞ്ഞെപ്പൊഴും പാർത്തിട്ടുണ്ടു.
പോട്ടുകൾ തന്നിൽ ബഹുസർപ്പങ്ങൾ തങ്ങൾക്കുള്ള
വീടുകളാക്കിക്കൊണ്ടു സന്തതം മേവീട്ടുണ്ടു.
മേലുമാർഗ്ഗത്തോളമങ്ങനേ പേരാലിന്മേൽ
മേലുമാർണ്ണമെന്നൊരു കാകലോകാധിനാഥൻ
ആകലംവിനാ ബാഹുകാകസന്യങ്ങളോടും
സാക്ഷാൽപാദങ്ങൾക്കുശ്രീകൻ സൈവരാജ്യത്തിട്ടുണ്ടു.
മാരുവും പേരാൽമരം തന്നിൽവിന്നരക്കാരും
ദൂരവായുത മഹാശ്വമഹാപുരപാതത്തിൽ
കശികാഖ്യങ്ങളാകും പക്ഷിമൃഗങ്ങൾക്കെല്ലാം—
മീനനാമർദ്ദനെന്നു പേരാവുള്ളവൻ
തത്ര മേവുണ്ടു ചാഴ്ന്നുതൂങ്ങുകൂട്ടങ്ങളോടെ.
രാത്രിയിൽക്കണ്ണുകൊണ്ടാൻ ദണ്ഡമീലവകൾക്കു;
വായസങ്ങൾക്കു രാത്രി കണ്ടുകൊണ്ടു ഫലമില്ല;
കശികങ്ങൾക്കു പകൽ കണ്ടുകൊണ്ടു ഫലമില്ല;
കണ്ടുകൂട്ടിക്കാരവർ തങ്ങളിൽ മഹാവൈരം
കണ്ടുവെന്നാകിൽത്തമ്മിലൊപ്പമേ കൊത്തിക്കൊല്ലും;
തങ്ങളിൽക്കണ്ടുതുറവാൻ സംഗതിവരാത്തതും—
ലത്തനെ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നിരുകൂട്ടക്കാരും
ഏകദാ രജനിയിൽ വീഴുവാനമർദ്ദനൻ
കാകവൃന്ദത്തെക്കൊലചെയ്തതിന്നൊരുമ്പട്ടു.

തൽക്ഷണം ലക്ഷംകൃഷ്ണകുട്ടങ്ങളോടു പേരാൽ-
 വൃക്കത്തെ പ്രവേശിപ്പിച്ചു വളഞ്ഞു മുഴുവവും.
 കണ്ണുകാണാത്തുള്ളൊരു കാകവൃന്ദത്തെക്കൊന്നി
 ഖണ്ഡിപ്പിച്ചു കൊലചെയ്തു ചണ്ഡമാം കോപത്തോടെ.
 മേഘവർണ്ണനും തന്റെ തന്ത്രവിരന്മാരും
 കാകന്മാരെയു പോരുത്തോന്നും പ്രജകളും
 തെറ്റൊന്നു ഭയപ്പെട്ടു മറ്റൊരുമരംചെന്നു
 പാറിനിന്നൊരുവണ്ണം ചാകാതെ ശേഷിച്ചിതു.
 പിറ്റേന്നാൾ പലർകാലേ വന്നിങ്ങു വടമേറി-
 ചുറ്റുമങ്ങിരുന്നവർ കാര്യത്തെ വിചാരിച്ചു.
 അഞ്ചുപേർ സ്വരൂപികൾ മന്ത്രികൾ മേക്കൊമ്പിൽ-
 മുഞ്ചലം കൂടാതെവർ സ്വാമിയെ പ്രണമിച്ചു.
 ഏകനടുട്ടിപകൻ, രണ്ടാമൻ സന്ദീപകൻ,
 മൂന്നാമൻ പ്രദീപകൻ, നാലാമനാദീപകൻ,
 അഞ്ചാമൻ ചിരംജീവിയിങ്ങനെ സചിവന്മാ-
 രഞ്ചുപേർ സമർത്ഥന്മാരെല്ലാരുമിരിക്കുമ്പോൾ
 ആരെയും ഭേദംകൂടാത്താസ്ഥയാ മേഘവർണ്ണൻ
 ധീരതകൊണ്ടു പറഞ്ഞീടിനാൻനഗരം:-
 മന്ത്രിവിരന്മാരും നിങ്ങളെ നിഗ്ദ്ധന്മാരും
 ശ്രേയശക്തികൊണ്ടല്ലാ നമ്മുടെ രാജ്യങ്ങളിൽ
 സ്ഥാനവും മാനങ്ങളുമെകവും ചുക്കങ്ങളും-
 മൂന്നമെന്നിയേ വർത്തിച്ചിരുന്നെ ചേന്നീടുന്നു.
 ഇക്കാരം ശത്രുക്കൾ വന്നിങ്ങനെ ബഹുതരം
 ധിക്കാരം പ്രവർത്തിച്ചു നിഗ്രഹമേറും ചെയ്തു.
 വന്നതു വന്നു വിധി, മേല്ലാട്ടു പരിഭവം
 വന്നുപോകാതെ ചെന്നിനിഗ്രഹം ചെയ്തുകൊൾവാൻ
 എന്തിനി നല്ലൂ? നമുക്കെന്നതു മനക്കൊമ്പിൽ-
 ചിന്തിച്ചു പറഞ്ഞാലും മന്ത്രിപുംഗവന്മാരേ!
 എന്നതുകേട്ടു പറഞ്ഞീടിനാനുദീപകൻ
 എന്നുടെ മതമുള്ളിൽത്തോന്നിയ തുണർത്തിക്കും'-
 ഉഗ്രവിക്രമന്മാരും ശത്രുക്കൾ വന്നു നേർത്താൽ

നിഗ്രഹം ചെയ്തു ജയിച്ചിട്ടുവാൻ പരധീനം.
 മറ്റൊരു ദിക്കിൽ മറിച്ചാർക്കയെന്നതും കൊള്ളാം;
 മറ്റൊരു ബലവാനെ സ്സേവചെയ്തിലും കൊള്ളാം;
 വന്നുപ്രവേശിക്കുന്ന വൈരിയെത്തന്നെ ശീഘ്രം
 ചെന്നങ്ങു സമാശ്രയം ചെയ്തയെന്നാലും കൊള്ളാം.
 ഇങ്ങനെ മൂന്നു നയം മുൻബലന്മാർക്കു യോഗ്യം
 തിങ്ങിനബലമുള്ള വൈരികൾ വരുന്നേരം
 ചൊല്ലിനാൻ സന്ദീപകനീമേഘം പറഞ്ഞതു
 നല്ലൊരു നീതിമാർഗ്ഗമെങ്കിലും ചിതം വരും.
 തന്നുടെരാജ്യം വെടിഞ്ഞുനില്ക്കിനു പോകും-
 മന്നവന്മാരും പിന്നെ ശപാക്കുളമൊരുപോലെ.
 നാട്ടിലങ്ങിരിക്കുമ്പോൾ നല്ലവന്മാരും മര-
 നാട്ടിലായ്തന്നേരമെല്ലാർക്കും പരിഹാസം
 കൈക്കലുള്ളതും വിരോധിനന്നൊക്കെ വകയാക്കി-
 മുൻപടസ്ഥലങ്ങളിൽ ദുഃഖിച്ചതനിങ്ങൊരു
 ചൊക്കനും കൂടെച്ചെല്ലാൻക്കീഴില്ലാത്താസ്ഥയും ക്രമം-
 ലക്കണക്കൊക്കും നാടുവിട്ടുപോകുന്ന നൃപൻ.
 കട്ടിലും വിട്ടു കലഹിക്കുന്ന പുരുഷനെ-
 കൈട്ടിയു ചെണ്ണുകൂടിച്ചെട്ടെന്നു വെടിഞ്ഞിട്ടും.
 തന്നുടെ പ്രജകളും രാജ്യവും നശംവു-
 മെന്നുള്ളു പരമാർത്ഥമെന്നോ ചിന്തിക്കാതെ,
 മറ്റൊരു ദിക്കിൽപ്പോകും മന്നവന്മാർക്കും പിന്നെ
 തങ്ങളെ നാട്ടിൽ വന്നു വാഴിപ്പാർത്തുള്ളനും
 സംഗതി വരികയില്ലെന്നതു ബേ ധിക്കേണം.
 എന്നതുകൊണ്ടു രാജ്യം വിട്ടുപോകരുതെന്ന-
 ഞ്ഞൊടു പക്ഷമെന്നു പറഞ്ഞു സന്ദീപകൻ.
 ഉക്തവാൻ പ്രദീപകൻ നമ്മുടെ പക്ഷം പിന്നെ-
 ശ്ലാഘ്യമാനായുള്ളൊരുശത്രു വന്നെതിർക്കുമ്പോൾ
 വാഗ്ഗതും ചൊല്ലുംപോലെ കേട്ടുകൊണ്ടുവേദമെന്തും
 സ്സംഗ്രഹിച്ചിട്ടും തന്റെ രാജ്യത്തെ രക്ഷിക്കണം

ബാലനും വൃദ്ധനും സ്ത്രീകളും ഭീനനാശം
കാലിന്ദ മുക്കുക്കളോർ കണ്ണുകാണാത്തതുവർ,
ഇങ്ങനെ ബഹുവിധം രാജ്യവാസികളെല്ലാം
മെങ്ങനെ പൊറുക്കുന്നു മന്നപന്തളിപ്പോയത്?
ആയതു വിചാരിക്കാതോടുന്ന ഗുപൻ ഭൂതം-
പ്പോയെന്നാലെങ്ങും പിന്നെപ്പാറുകയില്ല ദുഃഖം,
നാട്ടിലെ പ്രഭുകൾക്കു തങ്ങളെടുത്തിട്ടുള്ള
കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടു വരാനുത്സാഹമുണ്ടാകില്ല.
വിശ്രുതനായുള്ള ഭൂപാലനാകുമെന്ന്-
ങ്ങാശ്രയിച്ചുകൊണ്ടു ഹാനിയും വരാനില്ല,
ഗംഗയും താനേചെന്നു സാദരം സമുദ്രത്തെ-
സ്സംഗിച്ചു സേവിച്ചിട്ടുണ്ടിപ്പോൾ കാകേശപര!
സ്വാമിയെ കൂപ്പിത്തൊഴുതീടിനാനാ ദീപകൻ:
സാമദാനാദി നമുക്കെടുത്തേ മതമല്ല
ചണ്ഡരാമുലകനാരിജനങ്ങൾക്കു രാത്രം
കണ്ണുകാണുകയില്ലെന്നു കല്പിച്ചു നിന്മയ്ക്കും
നമ്മെ വന്നുപദ്രവം ചെയ്തതു ചിന്തിച്ചാലും:
ഒത്തൊമ്മമെമെന്നു സേവിപ്പാൻ ചിതമുണ്ടോ?
അണ്ഡജായമന്മാരാമളുട്ടുകൊണ്ടു പകൽ
കണ്ണുകാണുകയില്ലെന്നു തമ്പുരാനോർക്കുന്നില്ലേ?
കാകസംഘത്തെ യോഗം തികച്ചു പകൽ ചെന്നാ-
ലാകവേ കൊത്തിക്കൊന്നു പോന്നുകൊള്ളുതതായാ?
ഇങ്ങനെ നാലുചന്ദ്രി പ്രഭുവന്മാരുടെ മതം
സംഗ്രഹിച്ചുനന്തരം വായസധീശൻ മുഖം
അത്ഥശാസ്ത്രങ്ങളെല്ലാമുസിച്ചുവഹിച്ചു,
ഇതുമെന്തെ വെളിവാക്കിമുഖാലുവാൻ സമത്വം,
മന്ത്രിപുഗവൻ ചിരഞ്ജീവിതൻ മന്നാഗത-
മന്ത്രമെന്തെന്നു ചോദ്യം ചെയ്തപ്പോളു പൻ ചൊന്നാൻ:-
നാലുപേരമാത്യന്മാരെത്തിച്ചു പാഞ്ഞിതു
നാലുമാർഗ്ഗമെന്നാലും നന്നിതുവഴി നാലും.
എന്നതിൽ വിശേഷിച്ചൊന്നുണ്ടോട്ടു ഗ്രഹിച്ചിപ്പാൻ

മന്ദനാമകീശൻ മാനസേ തോന്നുന്നില്ല.
ഏകിലുമാരുചിയും ശാസ്ത്രമങ്ങറിയിക്കാ-
മെന്തെന്നു ഗുരുജ്ഞാനഭ്യസിപ്പിച്ചു വഴി,
കേരളോപനയോജ്ഞാവാഗ്ധ്യം മററില്ലെന്നു
മന്ത്രിപുഗവന്മാരും സ്വാമിയും ബോധിപ്പേണം,
കാകേശൻ പിളർക്കുമ്പോളായതിനകത്തുള്ളോ-
രംഭുസ്സു പോൻ പോൻ നാസ്തിയായ് വരുമല്ലോ,
കേരളം ചാർച്ചക്കൊരു ഗുഹ്യമായുള്ള മന്ത്രം
കേൾപ്പിച്ചു തുടങ്ങിയൊൽ മന്ത്രകേരവും വരും
ചേരമുക്കാർ പലരുണ്ടൊരുവൻ കേൾക്കും ചില-
വാർച്ചക്കാരെവരുടെ വാഴ്ചക്കാരെവരുടെ.
ചേർച്ചക്കാരെ പഴിച്ചു ചാർച്ചക്കാരെവരുടെ
ചെഴ്ചക്കാരെനോവുണ്ടു, കേട്ടുകേട്ടൊരുപോലെ
ഗുഹ്യസംസ്ഥരം നാട്ടിലൊക്കവേ വെളിവാങ്ങൽ
കൂടലർക്കലും ബലപ്പെട്ടു പോമതുളുലം
സന്ധിവിഗ്രഹം യാതൊരുവനും ചൈവധീഭാവം
സംഗ്രഹം നമ്മളെപ്പൊന്നു നാലും രണ്ടും,
സാരമാം മന്ത്രത്തിന്നു മംഗളമുണ്ടാകുന്നു;
കായ്ക്കാരംഭിപ്പാനുള്ളപായം പ്രഥമംഗം,
വിത്തവും പുതപ്പുകാരങ്ങളും സ്വരൂപിപ്പാ-
നത്തമം വിചാരമെന്നുള്ളതു രണ്ടാമംഗം;
ഭദ്രകാലങ്ങൾ വിചാരിപ്പതു മൂന്നാമംഗം;
നാശത്തിൻ പ്രതികൃതിയംചിന്തനം നാലാമംഗം;
കാര്യസാധ്യതെക്കുറിച്ചുദ്യോഗമഞ്ചരംഗം;
കാര്യസാരജ്ഞന്മാർ പണ്ടിങ്ങനെ പറയുന്നു,
സാമവും ദാനം ഭേദം ദണ്ഡുവുമുപായങ്ങൾ;
സാമോപായികന്മാർക്കു സാധ്യങ്ങളിവയെല്ലാം,
മത്സാഹശക്തി പ്രഭുശക്തിയും മന്ത്രശക്തി
മത്സാഹി ഗ്രഹിക്കേണമിദൃശം നിതിശാസ്ത്രം,
സംഗരം ചെയ്യാതിപ്പോരും സാമത്വം നമുക്കില്ല;
സംഗരത്തിന്നുള്ളൊരു കാലവും വന്നീലിപ്പോരും.

ആഹവം ചെയ്തല്ലെന്നാൽ നിശ്ചയം മൃതിയെന്നും...
 മാഹവം ചെയ്താൽ മൃത്യു സംശയമെന്നും വരും.
 അങ്ങനെയുള്ളതു സംഗതനെന്ന വേണം;
 മിങ്ങിപ്പോള പ്രകാരമാവശ്യം വന്നില്ലല്ലോ.
 നമ്മുടെ രിപുക്കളും കൗശികന്മാർക്കുമിപ്പോൾ
 നമ്മേക്കാൾ ബലവീര്യം വിത്തസമ്പത്തുമേരും.
 എന്നതുകൊണ്ടു ബലോട്തിന്റെ ദർശനം കൈയൊട്ടും
 ഒന്നാണമേ ഭവിക്കാതെ നിന്നുകൊണ്ടനുകൂലാൽ
 സംഗതി പരന്നേരം സിംഹധർമ്മത്തെപ്പൂണ്ടു
 സംഗതര രിപുക്കളെസ്സംഹരിക്കയും ചെയ്യാം.
 വർദ്ധനം രിപുക്കൾക്കു തങ്ങൾക്കു ശക്തിക്കുയം
 ബുദ്ധിക്കൊണ്ടിതു രണ്ടു മോർക്കുതെ പുറപ്പെട്ടു
 യുദ്ധത്തിന്നൊരുമ്പട്ടു ചെല്ലുന്നൊരവിവേകി-
 ക്കുതലതും മാറുമെന്നല്ലാത്തതായ് മണ്ടിപ്പോരും.
 വൈരികൾ ദൂരസ്ഥനാക്കിലുപേയരുടെ
 ഗൗരവം നിലപ്പിക്കു മുൻകൂട്ടാൻ മഹീപാലൻ
 എത്രയും വികൃഷ്ടനായുള്ളവൻ സമീപത്തെ-
 ശ്ലുരുവെപ്പോലും ജയിച്ചീടുവാനാളല്ലല്ലോ.
 ദൂരവേ വന്നെടുപ്പിച്ചിട്ടുനിന്ന ദിവകരൻ
 പാരിലെത്തിമിരങ്ങളൊക്കെയേ നീക്കിട്ടന്ന.
 അല്ലമാം വ്രദീപത്തെക്കത്തിച്ചാലടുക്കെയും-
 ഉദയകരവും നിശ്ചിത പിടിച്ചു നില്ക്കേയുള്ളൂ.
 ശത്രുക്കളുടെ ശക്തി വർദ്ധിക്കുംകാലം ധീരൻ
 കയ്യിൽ ക്ഷമിച്ചിരുന്നീടുകതന്നെ നല്ല.
 തത്ര വൈരികൾക്കല്ല താഴ്ന്നു കാണുമ്പോൾത്തന്റെ
 മിത്രസമ്പത്തും കൂടിപ്പോന്നു നേർത്തിടണം.
 ധീരന്മാരായുള്ളൊരു മേദിനീപാലന്മാർക്കു
 ചാരന്മാർ കണ്ണാകുന്നു; ദൂതന്മാർ വദനവും;
 മന്ത്രമെന്നതു ചട്ട; ബുദ്ധിതാസസുതളും;
 മന്ത്രികളെകമ്പടി കൂട്ടവാൻമാത്രം കൊള്ളാം.
 ജീവിച്ചുമേവും രിപുശ്രീയാകും ദൂഷംഗിയെ

ജീവിച്ചിട്ടുനിന്നൊരു മന്ത്രമായും മന്ത്രം.
 തന്നെയുള്ള മന്ത്രം മരിച്ചിപ്പോയെന്നാകി-
 ലെങ്ങുമേ നിലനില്പാൻ കെല്ലുമില്ലതായ്ക്കും.
 സ്വന്തത്തസിദ്ധി സമീപത്തസിദ്ധിയെന്നും
 താഴെകർ മുൻകൂട്ടിയൊരുത സിദ്ധിയെന്നും
 താൻതന്നെ കാര്യഭൂതം ചെയ്യുന്നൊന്നാകൂൻ ഗുപൻ;
 മന്ത്രിയെത്തന്നെ കല്പിച്ചാക്കുന്നതൻ രണ്ടാം ഗുപൻ;
 താനുമസ്സവിവരം കൂടവേ വിചാരിച്ചു
 സ്ഥാനങ്ങൾ നടത്തുന്ന മനവൻ മൂന്നാം ഗുപൻ;
 മനവൻതന്റെ പാട്ടിലേതൊരു കായ്ക്കത്തിനും
 തന്റെ സമീപന്മാർ നില്ക്കുമെന്നാകിൽ ഗുണം.
 മന്ത്രഗുപ്തീയും നമുക്കതെയും പാരം കൃച്ഛ്രമരും;
 മന്ത്രിപംഗവന്മാർക്കു മന്ത്രകൗശലം നാസ്തി,
 ദ്രവ്യവുമില്ല പുരുഷാരവും പാതി ചത്തു;
 ദുർവ്വയം കൂടാതിനിക്കുറപ്പുകൾ കൂട്ടാൻ മേലും;
 സന്ധിയെന്നതും പിന്നെസ്സംധിപ്പാൻ പരാധീനം.
 സന്തതം വർദ്ധിക്കുന്ന മണ്ഡലംകൊണ്ടു പാരം
 അസ്ഥനാരുലുകന്മാർ വൈരികളുവർക്കിപ്പോ-
 ഉത്തരംഗത്തിലൊരു ശാന്തത തെല്ലുചില്ലാ
 സന്ധിക്കും സംസാരിപ്പാനില്ലൊരു നേരം പാർത്താ-
 ലത്തിക്കുമുമ്പേ കണ്ണുകൊണ്ടാതാം നമുക്കല്ലാം
 അക്കാര്യം പകൽ ചെയ്ത സാധിപ്പാനതു കൂടും;
 അക്കൂട്ടക്കാർക്കും പകൽ കണ്ണു കാക്കെയില്ലല്ലോ;

മേലുവർണ്ണനും ചൊന്നൊന്നെത്തൊരു ഹേതുക്കൊണ്ടു
 കൗകലോകവുമുലകളെല്ലാം തമ്മിൽ വൈരം;
 തുടങ്ങുന്ന ദേവാസുരമെന്നതുപോലെ മൂന്നും
 സംഗതിപരാനെന്തു കേട്ടറിവുനോ ഡോൻ?
 മന്ദമാസവും പുണ്ടു പറഞ്ഞു ചിരഞ്ജീവി:—
 മന്ദഭാഗ്യന്മാർ പക്ഷികൂട്ടങ്ങളെന്നേ വേണ്ടൂ.
 വ്യംഭ്ര പർമ്മത്തൊക്കൊണ്ടു കൂപ്പായമിട്ടുകൊണ്ടു
 ശീശ്രുപാരിയായൊരുഗർഭഭം വേനൽക്കാലം

സൗഖ്യമായ് സസൃജ്ഞം ഭക്ഷിച്ചു നടക്കുമ്പോൾ
വാക്കുദോഷത്തെക്കൊണ്ടു തനിക്കു നാശം വന്നു.
മോലപർണ്ണനാമതു കേൾക്കേണമെന്നു ചൊന്നാൻ;
കാകമന്ത്രിശൻ ചിരഞ്ജിവിയുതരെയായ്.

2. നാവടക്കവാൻ കഴിയാത്തതു കൊണ്ടുള്ള ദോഷം

പണ്ടൊരു രജകൻറെ വസ്ത്രഭാസ്യവും പേരി-
ക്കൊണ്ടൊരു കഴുതയുണ്ടാക്കിയതത്രവതിൽ;
കണ്ടങ്ങു നോക്കും ചെന്നു ധാന്യങ്ങൾ തിന്നുന്നേരം
കണ്ടവരെറിഞ്ഞാട്ടി ദൂരവേദങ്ങളിടുന്നു.
തന്നുടെ കഴുതയ്ക്കു ഭക്ഷണമില്ലായ്യാൽ
തന്നുടെ ഭാസ്യം പേരവൻ ശക്തിയില്ലായ്യാൽല്ലോ,
ജന്മരം വിചാരിച്ചുണ്ടെങ്കിലും നിർണ്ണയകൻ
പുത്തനാം പുലിത്താലും കൊണ്ടുവന്നതുകൊണ്ടു
ശർട്ടത്തിന്റെ ഹേമമൊക്കെയോ മുടിക്കേട്ടി-
ത്തട്ടിശി സസ്യംതിന്നാൻ വിട്ടിതു രജനികിൽ.
കണ്ടത്തിൽ ചൂടിസ്സസ്യംഭക്ഷിച്ചു തുടങ്ങിനാൻ;
കണ്ടത്തി പ്രഹരിപ്പാൻ വരുന്ന കാവൽക്കാരും
വ്യാഘ്രമെന്നോളതു പേടിച്ചോടിനാൻ കഴുതയ്ക്കു-
ങ്ങൊക്രിമിപ്പാനും പരാധീനമില്ലായ്യാതായെന്നു
ങ്ങങ്ങനെ നാലുപതുരാത്രികൾ കഴിഞ്ഞപ്പോ-
ളുണ്ടൊരു കാവൽക്കാരൻ കൗശലക്കാരൻ തദാ
ചിത്രകംബജംകൊണ്ടു തന്നുടെ ശരം മുടി-
ത്തത്ര ചെന്നുടൻ വില്ലും ശരവും മറച്ചുടൻ
ശർട്ടമേതുകണ്ടു ശർട്ടസ്പ്രിയയെന്നോളതു
ശർജ്ജനം ചെയ്തു മനോന്തനായണത്തിതു.
ശർജ്ജനം വികൃതമായ് കേട്ടപ്പോൾ കാവൽക്കാരൻ
ശർട്ടമേതെന്നറിഞ്ഞസ്പ്രിയയെ ധൂയോഗിച്ചാൻ,
ശബ്ദദോഷത്താലങ്ങുശർട്ടം ശരമേറെ
ചത്തുവീണിതു ദോഷനിമിത്തമെന്നുവസാനം.
എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേൻ കാകമന്ത്രികന്മാർക്കും

യുടെ വാശോഷംകൊണ്ടുണ്ടായി മഹാവൈരം.
ജിജാതീകളൊക്കെക്കൂട്ടവേ വിചാരിച്ചു,
ജിതാവൊരു യജമാനനെക്കല്പിക്കേണം.
ജി പർഗ്ഗത്തിൽപ്പട്ടവാനിയ പുരുഷനെ-
ജിരാജാജീഷങ്കം ചെയ്യിച്ച വർത്തിക്കേണം.
ജമമങ്ങളൊന്നും കൂടവേ വിചാരിച്ചു
ജഗന്മുഖകന്തെക്കൊളളിക്കാമെന്നൊച്ചു,
ജിപട്ടാഭിഷേകത്തിനുള്ള പദാരത്നങ്ങൾ
ജിപാതികൾ ചെന്നു കൊണ്ടുവന്നു വട്ടംകൂട്ടി.
ജമൻ ചാകാരവും വന്നിതു മന്ത്രിപീഠൻ;
ജഗന്മുഖം കലശങ്ങൾ പൂജിച്ചു തുടങ്ങിനാൻ.
ജനനം വന്നെന്നൊരു വൃദ്ധനും മഹാകർകൻ;
ജനാഹമിളകണ്ടു ചോദിച്ചു സഭാരതരേ
ജനതാരുദോവം നീങ്ങരുക്കവനെ വൃട്ടപാക്ക-
ജനംവിനാ വട്ടംകൂട്ടുന്നു? കഥിച്ചാലും
ജി കളിക്കുമെല്ലാം തെങ്ങളിനുമുകരതെ-
ജിരാജനായ്വെച്ചു വാഴിപ്പാൻ തുടങ്ങുന്നു.
ജാലിനാൻ വൃദ്ധധവാദിഷ്ടൻ നല്ലൊരു നീതിമാർഗ്ഗ-
ജിതുവോന്നാർക്കു തിങ്ങുന്ന മേന്നിട്ടവൻ?
ജഗന്മുഖിയില്ലാത്ത കാലിത്താമരക്കു വാളും
ജഗന്മുഖം കൂടാത്തവൻ കൊടുത്താൻ സുഖം വരാം.
ജഗന്മുഖ പരമ്പരാംബധമിട്ടിവാസ്യനാം
ജഗന്മുഖ സദാചാരമോചരിക്കുന്നോരവർ?
ജഗന്മുഖം കോപംകൊണ്ടു കടുത്തുവേത്തോരേ
ജഗന്മുഖകളിലൊളിച്ചു പകുലല്ലാം,
ജഗന്മുഖിപ്പറപ്പെട്ട ഭക്ഷണം തേടിക്കൊണ്ടു
ജഗന്മുഖിയിലിരുട്ടത്തു സഞ്ചരിക്കുന്നകൂട്ടം
ജഗന്മുഖക്കുക്കുമാനനായ് വരുന്നതും പകൽ
ജഗന്മുഖ നിന്നിവൻ രാജ്യം രക്ഷിച്ചു പുലർത്തുന്നു?
ജഗന്മുഖത്തിലൊരു വിശുതനങ്ങേങ്കിലേ
ജഗന്മുഖ ജനിക്കുന്നോർക്കുൽക്കർഷമുണ്ടായ് വത്ര.

ചന്ദ്രസേവിയം ശശപ്രേഡനങ്ങളാകയാ-
ലന്യനാമൊരുശശം ഭന്തിയെജ്ജയിച്ചല്ലോ,
എങ്ങനെ ജയിച്ചെന്നു പക്ഷികൾ ചോദിച്ചപ്പോ-
ളെകീഴ്വാ കേൾക്കെന്നുവെണ്ണിതു കാകാധീശൻ.

3. ദന്തിരാജനെക്കൊണ്ടുകൂട്ടത്തെ പിരിപ്പിച്ചത്.

ഭൂതലേ പന്തിരാണ്ടു വർഷമില്ലായ്മയലം -
ഭൂതജാലങ്ങളെക്കെട്ടേറ്റാക്കിപ്പുറം ശംകെട്ടു
കുന്നനേ മഹാഗജകൂട്ടങ്ങൾ ഓടാകൊണ്ടു
ദീനതപുണ്ടു ഗജശ്രേഷ്ഠനോടറിയിച്ചു.
കുംഭിരാജനായുള്ള തമ്പുരാൻ തിരുവടി
കമ്പിടം ജനങ്ങളെക്കുറഞ്ഞുളേണം നാഥാ
കാട്ടിലെക്കളം തോട്ടം പലപലങ്ങളും വറവി-
ക്കാട്ടാനക്കൂട്ടങ്ങൾക്കും മറ്റുള്ള ജന്തുക്കൾക്കും
തോയപാനത്തിനെയും സംഗതി വരാത്തുവാൻ
കായങ്ങൾ മെലിഞ്ഞേതരം നടപ്പാൻ മേലാതായി
എന്തൊരു ദിക്കിൽ ജലമുള്ളതെന്നുപോയിപ്പാൻ
കുതരക്കല്ലിച്ചയച്ചിടുകവേണം സ്വാമിൻ!
എന്നതുകേട്ടു ഗജശ്രേഷ്ഠനും വനേ വനേ
ചെന്നങ്ങു വിചാരിപ്പാൻ ഭൂതരെ നിയോഗിച്ചു.
ജന്മസ്ഥിയിലൊരുത്തൻ വന്നു നിന്നറിയിച്ചു:—
തോയപൂർണ്ണമായൊരു വാപിയുണ്ടൊരു ദിക്കിൽ.
ചന്ദ്രികാ സരസ്സെന്നു നാമവും കേട്ടേനതിൽ
സ്വാശ്രയിതളും ജലം നിർമ്മലം നിറഞ്ഞതും,
അതു നന്നൊരുകാരം മാത്രമേ വഴിയുള്ളൂ.
തത്ര ചെന്നുബുക്രിയാസ്സെന്ന പാനങ്ങൾ സുഖം
എന്നതുകേട്ടു ഗജരാജനും വൃന്ദങ്ങളും
നന്ദപൂർണ്ണവിടേയ്ക്കു സതപരം പുറപ്പെട്ടു.
ചന്ദ്രികാ സരസ്സിന്റെ തീരത്തു വസിക്കുന്ന

സുന്ദരശശങ്ങളെ വൃന്ദമുണർത്തഡി.
ദന്തിയുമങ്ങൾ ചെന്നു ചവിട്ടിശ്ശശങ്ങളെ
പംക്തിയെപ്പോലേ കൊന്നുതുടങ്ങി മാർഗ്ഗങ്ങളിൽ.
അനേകം ശശങ്ങൾക്കു നന്മനാം ശിലീമുഖൻ
തന്നുടെ കയ്യിക്കാരെ വരുത്തി വിചാരിച്ചു-
നമ്മുടെ സരസ്സേ വാരണക്കൂട്ടം വന്നു
നമ്മുടെ പ്രജകളെല്ലാവരിട്ടിക്കൊന്നിടുന്നു.
എന്തൊരു മാർഗ്ഗം വേണ്ടു ദന്തിപ്പുറത്തെ നിിക്കാ-
നെന്നതു ചിന്തിക്കേണമെന്നുള്ള മൊഴികേട്ടു.
ചിന്തിച്ചു വിജയനഗരങ്ങളൊരു ശശമാതൃൻ
ദന്തിരാജനെക്കൊണ്ടു കൂട്ടത്തെപ്പിരിപ്പിക്കാം.
ചന്ദ്രികാ സരസ്സിൽ വന്നിറങ്ങിടം മുന്പു
ചെന്നു ഞാൻ ഗജശ്രേഷ്ഠനൊപ്പം നിർത്തിടുന്നേൻ.
മുച്ചുനാം ശിലീമുഖൻ ചൊല്ലിനാൻ വിജയനെ-
ന്നെട്ടുദിക്കിലും പുക്കുചൊല്ലിന മുയൽ ഭവൻ.
മട്ടു കാലകേവലം കൂടാതെ ചെന്നു ഗജ-
കൂട്ടത്തെപ്പിരിച്ചയച്ചിടുക മഹാബലമേറാ
ത്തങ്ങനെത്തന്നെത്തവണ്ണിതു വിജയനും
തുംഗനാം ഗജശ്രേഷ്ഠൻ പ്രാപിച്ചു വിചാരിച്ചു;
പ്രാണിക്കുവേണ്ടവെ വന്നു വധിക്കും സർപ്പങ്ങളും;
പുഞ്ചിരിയടിക്കൊണ്ടു കൊല്ലിക്കും ഭൂപാലന്മാർ;
മുഞ്ചിക്കും വലന്തരം ചെന്നു നിൽക്കവേതന്നെ
വമ്പനാം കൊലയാണക്കൊമ്പന്റെ പുറകിലും
ഭവിലുമിടംവലം രണ്ടു ഭാഗത്തിങ്കലും
ചെന്നു നിൽക്കരുതൊരുനേരവും തന്റെ ചാട്ടിൽ
വന്നു ചെന്നുള്ളുബുദ്ധി തോന്നിയാൽ നാശം വരും.
എന്നതുകൊണ്ടു ഞാനും ചവിതുകകേളറി
നിന്നുകൊണ്ടിറങ്ങേട്ടു കല്യാണം പൂർത്തിയാക്കേൻ
തേരം വിചാരിച്ചു ബുദ്ധിമാൻ വിജയാബുൻ
തപരം ഗിരിമുകുളനിനിഞ്ഞു വെണ്മേൻ:—

നാഗരാജാവിനും തന്മന്ത്രിമാരുംഗണഭടന്മാരും
സ്വാഗതം വേദിക്കുന്നോ ഭോഗസൗഖ്യവുമെല്ലാം?
ഭോഗങ്ങൾ കായ്ക്കുകയെതിയാടി ദുഃഖത്തോടു
യോഗമെന്നിയേ വന്നേ വാണെങ്കുന്നിലയോ?
എന്നതു കേട്ടു ഗജശ്രോത്തൃനും കൂട്ടാക്കാരനും
മെന്തൊരു മഹാമുട്ടത്തായവാൻ പറയുന്നു?
ഇങ്ങനെ വിചാരിച്ചു കേൾപ്പോട്ടു നോക്കുന്നേരം
മങ്ങിരുന്നരചെയ്തു സാരം വിജയനും.
താരകാധിപനാകും ചന്ദ്രനും ഭഗവാന്റെ
ചാരനാമൊരുഗൾം ഞാനെന്നു ധരിച്ചാലും
നമ്മുടെ കലംതന്നിൽ ശ്രോത്രനാമൊരുമയൽ
ചന്ദ്രനെ സ്നേപിച്ചല്ലോമേവന്നു സദാകാലം
ചന്ദ്രനിജനന്ദനാകു നിത്യസൗഖ്യത്തിനായി.
മുദ്രാകാശരം ഭൂമി നിർമ്മിച്ച മനോഹരം;
ആയതു കുറുപ്പാനെന്നെക്കല്പിച്ചു നിശാകരൻ.
നൃപായമല്ലാതെ വിഭോ ദുഃഖവാൻ പറയുമോ?
ചന്ദ്രികാ സാരത്തന്നിലാനകളു നവയി
വന്നിറങ്ങിയൽ ചെല്ലമാകവേ കലങ്ങിപ്പോം.
എന്നതു കേട്ടു ഗജശ്രോത്തൃനെധരിപ്പിച്ചാ-
നെന്നുടെ സ്വാമി ചന്ദ്രൻ നമ്മളെ നിയോഗിച്ചു.
തന്നുടെ ഹിതന്മാർക്കു ശീട്ടിൽ നിശാകരൻ;
തന്നുടെ ശത്രുക്കളെക്കുപിപ്പിക്കും ചെയ്യും.
കൈരവങ്ങൾക്കു കാന്തി നൽകുന്ന അക്ഷത്രേശൻ
ചൈരമുള്ളും ഭോജത്തെക്കണ്ണിതമാക്കുന്നില്ലേ?
എന്നതു കേട്ടു ഭയപ്പെട്ടൊരു ഗജശ്രോത്തൃൻ
തന്നുടെ കൂട്ടക്കാരെപ്പിരിച്ചുജയച്ചു-ൻ
താനാശ്ശശാത്തോടു യായും ചൊല്ലിപ്പോയാ-
നെന്നതുകൊണ്ടു ചെന്നേൻ സല്ലുലന്മാരേ നല്ല
ക്ഷുദ്രനും പുരുഷനെ വിശ്വസിപ്പു പർക്കൊട്ടും
ദ്രോഹ്യ വരികയില്ലെന്നതു ബോധിക്കേണം.
പണ്ടൊരു കപിഞ്ജലപ്പക്ഷിയും ശശകനും,

രണ്ടുപേർ മരിച്ചുപോൽ ക്ഷുദ്രവിശ്വാസം മൂലം.
ആയതെങ്ങനെയെന്നു പക്ഷികൾ ചോദ്യം ചെയ്തു.

4. "പക്ഷിയും ശശകനും അന്തികേ ചെന്നനേരം"

വായസം പറഞ്ഞിതു; ഞാനൊരുകാലം മൂന്നും
കാനനം തന്നിങ്ങൊരു വൃക്ഷത്തിൽ കൂടുംകെട്ടി;
ദീനമെന്നിയേ പലവംസരം വസിച്ചിതു;
കോടരേ കപിഞ്ജലമെന്നൊരു പക്ഷിവന്നു,
കൂട്ടമുണ്ടാക്കിത്തത്ര വാണിതു യഥാസുഖം.
സോഹരക്കേപിഞ്ജലപക്ഷിയും തമ്മിൽ പ്രാണ-
സ്നേഹമോയ് മുരേതിതു കൂടവേ വസിക്കയാൽ
ഏകദേശ സന്ധ്യാഗമേ വന്നില്ല കപിഞ്ജലൻ;
ശോകകണ്ണിതം പുണ്ടു വാണു ഞാൻ പുലരോളം.
അക്കാലം കപിഞ്ജലൻ പാർക്കുന്ന കോടരത്തിൽ
ദീർഘകർണ്ണനെന്നൊരു മയൽ വന്നകംപുകു,
യോഗമല്ലോ ശരീര നമ്മുടെ സുഹൃത്താകും
ഭാഗ്യവാൻ കപിഞ്ജലൻ തന്നുടെ ഗൃഹംതന്നിൽ
വന്നു നീ വസിച്ചതു നീനുടെ നിർമ്മയ്യാദ-
മെന്നു ഞാൻ വശോധിച്ചൊരുവൻ കണ്ണൊണ്ടില്ല
മൂന്നാളിപ്പോരാ രാത്രിമിടക്കു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ
വന്നിതു കപിഞ്ജലൻ ദീർഘകർണ്ണനെക്കണ്ടു,
ആരോരേ മെ സ്ഥാനേ വന്നിരുന്നിതു കൃശൻ
ദൂര മറിപ്പോകെന്നു പറഞ്ഞു കപിഞ്ജലൻ.
ദീർഘകർണ്ണനും ചൊന്നാനീ ദൂരസ്ഥാനങ്ങളി-
ലാർക്കുമേ ഭേദമില്ലെന്നുത്തമവാർ ചൊല്ലുന്നു
വാപികൾ തരകങ്ങൾ കൂപങ്ങൾ വൃക്ഷങ്ങളും
പ്രാപിക്കുന്നവർക്കല്ലാമാവാസസ്ഥലം കൂലും.
അന്തികയിടയവനൊന്നുംചെയ്താനൊരു
സ്ഥാനിയില്ലെന്നു മനമനവൻ ചെയ്തു.
മനവന്മാർക്കും മറ്റു മറ്റുശന്മാർക്കുമിന്നു

മനവസ്തുതിയല്ലാതെത്തൊരു പ്രമാണവും?
നാലുപേര തപ്പുന്നതിനെയും കേട്ടാലും—
കൂലാശ്വത്തീ-ലായതു ഞാനും കേൾക്കും.
ഇങ്ങവകാശമില്ലെന്നുവെന്ന് വിധിച്ചുകിട്ടി—
ലിത്തൈര ശാന്തമില്ലാത്ത ഞാൻ വാങ്ങിക്കൊള്ളാം.
എങ്കിൽ നാം പോകരുതേ! നല്ലൊരു വിശേഷത്തെ
തകിലാക്കണം. കാര്യമെന്തിന് മടിക്കുന്നു?
ഇങ്ങനെ കപിഞ്ജലപക്ഷിയും ശശകനും
തങ്ങളിലൊരുമിച്ചു നൽകണം പുറപ്പെട്ടു.
ഞാനുമങ്ങവക കപിന്നാലേ പുറപ്പെട്ടു
ജ്ഞാനമുള്ളവർ വിധിക്കുന്നതു കേൾപ്പാനാമേ.
ഏതൊരു തപ്പുന്നതെല്ലാം ഞാൻ സേവിക്കേണ്ടതു്
കൈതവമില്ലാത്തവരുകിലേ ഗുണം വരു.
ഗീർവകർണ്ണനോടോ ചോദിച്ചു കപിഞ്ജലൻ;
ഗീർവകർണ്ണനും ചൊന്നാനുണ്ടൊരു മാജ്ജാരകൻ
യമുനതീര തപം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.
അമുനീശ്വരന്മാരിലൊന്നുപോൽ വസിക്കുന്നു.
ചോദിച്ചു കപിഞ്ജലൻ പുല്ലുമാമുനി കാര്യം
ബോധിച്ചു കൈക്കൊണ്ടു നീർക്കുമോ വിവാദങ്ങൾ?
ധൂത്തനാം വിവാദത്തെ വിശ്വസിക്കുമോ വ്യാജം
മൃത്തികൾ മാജ്ജാരനൊരെന്നു ഞാൻ കേട്ടിടുന്നു.
ചൊല്ലിനാൻ ഗീർവകർണ്ണൻ നല്ലൊരു പുല്ലുശുദ്ധൻ
തെല്ലമേ കപടമില്ലെന്നു ഞാനറിയുന്നു.
വാഗ്ദത്തം കണ്ടാൽ കപാലീശ്വരനല്ലോ സാക്ഷി?
വിശ്വസിക്കതെന്തെന്നു നമ്മുടെ സത്യം സത്യം!
ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു കൊണ്ടായവരിരുവരും
തങ്ങളിലൊരുമിച്ചു യമുനതീരേ ചെന്നു
ധൂതനാം ദ്രവികർണ്ണനൊന്നുള്ള മാജ്ജാരനെ—
ദ്വാരമു കണ്ടപ്പോൾ വന്ദിച്ചു നിന്നിടീനാർ.
കണ്ണുകൾ തുറന്നു നോക്കിയിനാൻ ദ്രവികർണ്ണൻ;
കർണ്ണങ്ങൾ വഴിപോലെ കേൾക്കയില്ലെന്നു കേൾക്കേ

അന്തികേ വന്നു കാര്യം ചൊല്ലുവിൻ ധർമ്മധർമ്മം
ചിന്തിയാതൊരു കാര്യം കല്പിക്കില്ലെടോ ഞാനും
ധർമ്മത്തെപോഷിച്ചെങ്കിൽ ധർമ്മവും പോഷിച്ചിടും.
ധർമ്മത്തെ രക്ഷിച്ചെങ്കിൽ ധർമ്മവും രക്ഷിച്ചിടും;
ധർമ്മത്തെ വഴിപോലെ സേവിക്കുന്നവർക്കെ—
ധർമ്മമെന്നുള്ള ദൈവം പാലനം ചെയ്യും ദ്രവ്യം,
മററുള്ള ബന്ധുക്കളിടേഹമുള്ളനേയുള്ളു.
മററമീധർമ്മബന്ധു ചത്താലും കൂടെപ്പോരും.
പ്രാണിഹിംസനത്തോളമധർമ്മം മരൊന്നില്ലാ;
പ്രാണരക്ഷണത്തോളം ധർമ്മവും മരൊന്നില്ലാ;
മാതാവെപ്പോലെ പരസ്യീകളെക്കണ്ടീടണം;
മാറോട്ടുപോലെ പരദ്രവ്യത്തെക്കല്പിക്കണം;
തന്നെപ്പോൽ മററുള്ളൊരെക്കൂടവേ കാണുന്നവൻ
ധന്യപുരുഷനെന്ന് ചൊല്ലുന്നു മഹത്തുക്കൾ
ധർമ്മചീവണ്ണം പറയുന്നൊരു മാർജ്ജാരനെ—
ധർമ്മധാനീവനെന്ന് വിശ്വാസമുണ്ടാകയാൽ
പക്ഷിയും ശശകനുമന്തികേ ചെന്നനേരം
തരക്കണം പിടിച്ചെടു മാജ്ജാരൻ മഹാപാപി.
രക്ഷണം ചോദിച്ചു ചെന്നവരുകൾക്കൊന്നു
കേൾക്കും കഴിച്ചവൻ പിന്നെയും തപം ചെയ്താൻ
അത്തൊടിലല്ലാത്ത ഒരു ദൈവമേ അയ്യായെന്നു
ചിത്തത്തിലാപ്പിച്ചു ഞാനമിങ്ങോട്ടു പോന്നു

എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേൻ ക്ഷുദ്രനുമല്ലുകത്തെ
ചെന്നവനാക്കിവച്ചാൽ ഭദ്രമു ജ്ഞാതിപ്പു.
വൃദ്ധവായസത്തിന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ടനേരം
ബലസന്തോഷം പക്ഷിമുട്ടത്തുൾ പറഞ്ഞിതു:—
ധർമ്മം ക്ഷുദ്രന്റെ വാക്യമൊക്കെയേ പരമാർത്ഥം;
കാഷ്ഠയില്ലാത്തതും കശികത്തിന്നു ചെമ്പ്രൻ;
പ്രാണമിസ്സംഭരണമൊക്കൊണ്ടു ചൊല്ലേണ്ടാലും;
അഗവും പിരിഞ്ഞാലും കശിക! നീയും പോക.
ബുദ്ധിയും കെട്ടു വൈരം മുഴുത്തൊരുമുകയും

വൃദ്ധകാകനോടുമെല്ലിതു കോപത്തോടെ: —
 എന്തൊരുദോഷം ചെയ്തെന്നു ഞാൻ നിനക്കു ചിന്തി-
 തം കർമ്മം മുടക്കിപ്പോയെന്നു മൂലം?
 അമ്പുകൊണ്ടുള്ള പ്രണം കാലത്താൽ നികന്നിടും;
 കൊമ്പുകൾ കണ്ടിച്ചാലും പാപം കിളിർത്തിടും;
 കാട്ടുതീവെന്താൽ വനം പിന്നെയും തളിർത്തിടും;
 കേട്ടുകൂടാത്തവാക്കാമയ്യം പ്രയോഗിച്ചാൽ
 കർണ്ണങ്ങൾക്കകം പുക പുണ്ണായാലതു പിന്നെ—
 പൂർണ്ണമായ് ശമിക്കയില്ലൊട്ടുനാൾ ചെന്നാൽപ്പോലും—
 എന്തെല്ലാമുരമെയ്ത കഴശികൻ നടക്കൊണ്ടും—
 നന്നൊട്ടുണ്ടായൊരു വൈരമെത്രയും ഘോരം.
 തങ്ങളിൽ കാകോലുകന്മാർക്കു ശമിക്കയി—
 ല്ലിങ്ങനെ ചിരഞ്ജീവി പറഞ്ഞു കൂപ്പിടിനാൻ.

മേഘവർണ്ണനുമുരമെയ്ത മഹാത്മാവേ!
 കടകമന്ത്രീശ! ഭവാനുകമ്പനാരായുള്ള
 കാകന്മാർക്കൊരു ജയം കിട്ടുവാൻപായത്തെ
 വൈകാതെ രാത്രി വരുമെന്നമേ ചിന്തിക്കണം.
 ഉക്തവാൻ ചിരഞ്ജീവി സന്ധി വിഗ്രഹം രണ്ടും
 യുക്തമല്ലെന്നുവെച്ചാൽപ്പിന്നെ നാലുണ്ടു നായ്;
 എന്നതിൽ യാനം ബലവാന്മാരിൽ മൂലാഫലം:
 തന്നുടെ നാശം ഫലമാസനം പ്രയോഗിച്ചാൽ,
 ആശ്രയിച്ചിട്ടുവേണം വൈരിനു ദൈവധീഭാവ—
 മാത്രയെന്നെ മൂന്നും ചെയ്തുകയന്നെന്റെ പക്ഷം,
 ജീവനെത്യജിച്ചിട്ടുമാത്രയംകൊണ്ടു കാര്യം
 കേവലം സാധിക്കുന്നെന്നിന്നു രാത്രിയിൽത്തന്നെ
 വഞ്ചകപ്രവരന്മാർ വൈരികളുപകന്മാർ,
 കിഞ്ചന പ്രയാസമുണ്ടാശ്രയിപ്പാനും വിരോ-
 ഇച്ഛിക്കുവേണ്ടി ദ്വീജൻ കൊണ്ടുന മേഷത്തിനെ—
 പ്പട്ടിയെന്നാക്കിത്തീർത്തു ഭൂഷണാർ ചിലർകൂടി.
 എങ്ങനെയെന്നു ചോദിച്ചിതു മേഘവർണ്ണൻ;
 സംഗതി പറഞ്ഞീടാമെന്നു ചിരഞ്ജീവി

5. 'ചെണ്ടകൊട്ടിച്ചു നമ്മെക്കഷ്ടം അങ്ങാടിക്കാരൻ'

നാട്ടിലെപ്പച്ചുച്ചിക്കിച്ചുചെയ്തതിന്നൊരുവിപ്ര-
 നാട്ടിനെക്കൊണ്ടുംകൊണ്ടു പോരുന്നമാറ്റത്തിൽ.
 ഭൂഷണാശ്വാതകൂട്ടം നായന്മാരുടെ
 ശിഷ്ടനാം ദ്വീജേന്ദ്രനെച്ചതിപ്പാൻ വട്ടംകൂട്ടി
 തങ്ങളിൽപ്പുറത്തെത്തു മാർഗ്ഗത്തിനിടയ്ക്കിടെ—
 തങ്ങളെ കൂട്ടം പലദിക്കിലും പാത്തിട്ടുവാൻ.
 അന്തണൻ വരുമുന്മേ തത്ര ചെന്നുവരവ—
 രത്തികേ മരംമറഞ്ഞൊളിച്ചു മോടിടിനാൻ.
 ആയതിലൊരുമുഖൻ വിപ്രനെച്ചെന്നുകൂപ്പി
 നായിനൊക്കൊണ്ടുണ്ടെഴുന്നള്ളുന്നതന്ത്ര പോരറി
 ഉത്തരം പറയാതെ വിപ്രനും നടക്കൊണ്ടു
 സന്ധ്യരം പോകുന്നേരം മറ്റൊരുമുഖൻ വന്നു;
 പട്ടിയെക്കെട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുന്നതെന്നവൻ;
 പട്ടിയല്ലെന്നു വിപ്രൻ പിന്നെയും നടക്കൊണ്ടു,
 ആ വഴി പോകുന്നേരം മറ്റൊരുനായർ വന്നു
 ശ്വാവിനെക്കെട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുന്നോ എന്നുചൊന്നാൻ
 ഇങ്ങനെ മാർഗ്ഗ മാർഗ്ഗപനവരെല്ലാം ശ്വാവെ—
 ന്നിങ്ങനെ പലർ പറയുന്നതുകൂട്ടു വിപ്രൻ,
 കണ്ടവരെല്ലാം ശ്വാവെന്നല്ലാതെചൊല്ലുന്നില്ല;
 ചെണ്ടകൊട്ടിച്ചു നമ്മെക്കഷ്ടമങ്ങാടിക്കാരൻ
 ഒന്നു രണ്ടല്ലിങ്ങിപ്പോൾ വന്നു കാണുന്നോരെല്ലാം—
 മാനുഷപോലുമെല്ലാൻ വിശ്വസിക്കയേയുള്ളൂ.
 ഇത്തരം വിചാരിച്ചുവിപ്രനങ്ങനത്തിനെ—
 സ്തുതപരമപേക്ഷിച്ചു ചെന്നു തന്നിലും പുക,
 പെട്ടെന്നു നായന്മാരുമൊക്കെയോ യോഗകൂടി—
 അട്ടിനെ ചെട്ടിക്കൊണ്ടു കൊണ്ടുപോയ്ക്കുച്ചതിനാൻ.
 എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നാൻ വൈരികൾ പലർകൂടി—
 യോനിച്ചുന്നില്ലെന്നു മേടിച്ചാൻ പരധീനം.

ഋശ്യഗുഹാദൃശ വസിച്ചീടുവിൻ ഭവാനാഥം.
 വിശ്വസിച്ചിപ്പിച്ചു ചതിച്ചീടുവാൻ പോകുന്നു ഞാൻ.
 ഇത്ഥമങ്ങരെയൊക്കെ ശിരസ്സുമുണ്ഡമാക്കി-
 ചുത്തുകാകുന്മാരുടെ ചോരയുമെടുത്തുനി-
 ഞ്ഞെത്രയുംവികൃതമാം വിഗ്രഹത്തോടും പോയി-
 ത്തത്ര കൗശികവാസം പ്രാപിച്ചു ചിരഞ്ജീവി.
 സൂര്യനസ്തമിച്ചപ്പോൾ മുക്കുകൾ പുറപ്പെട്ടു
 വൈരിശേഷത്തെക്കൊൽവാൻ വന്നിതു വടദ്വാരം.
 നൃഗ്രോധമുദമന്തനിൽക്കണ്ടില്ല കാകന്മാരെ;
 വ്യഗ്രതപുണ്ടു പോന്നിങ്ങശ്വപഥം മുകുളേരി,
 അട്ടിക്കിൽച്ചിരഞ്ജീവിവല്ലാതെ വികൃതമായ്
 ശബ്ദിച്ചാനതുകേട്ടു കൗശികളുട്ടംചെന്നു,
 കാക്കയെപ്പിടിച്ച് ബന്ധിച്ചുകൊണ്ടുമാർദ്ദന്റെ
 കല്ലിൽ വെച്ചുവെക്കുവാൻ വന്നുവെക്കുകന്മാർ.
 ആരെടോ നീയെന്നല്ലുകേശവൻ ചോദ്യംചെയ്ക;
 ധീരനാഥവൻ ചൊന്നാനേഷത്താൻ ചിരഞ്ജീവി.
 കാകലോകാധിപന്റെ മന്ത്രിപുംഗവൻ ഭവാനാ-
 താകലപ്പെട്ടീവണ്ണം വന്നതിനെത്തുമ്പോൾ
 ചൊല്ലിനാൻ ചിരഞ്ജീവി നിന്തിരുവടിയുടെ
 ചൊല്ലേറ്റും പ്രഭുതപവും ശരഭാഭിമുഖങ്ങളും
 മന്ത്രശാലയിൽനിന്നു വണ്ണിച്ചെന്നതുമ്പോൾ
 മന്ത്രിപുംഗവനാഥം മേഘവർണ്ണനും പാരം
 കയറ്റി ശത്രുപക്ഷക്കാരനാമിവരുടെ
 കഴുത്തുവണ്ഡിക്കേണമെന്നതിൽച്ചിലങ്കനും;
 നരച്ചു വൃദ്ധക്കൊക്കെക്കളുന്റെ രോമം പാദേ
 ചിരച്ചു വിട്ടീട്ടുകേണുന്നതുകു തമ്പുരനും;
 അങ്ങനെ കല്പിക്കയാൽ മന്ത്രിവായസനാഥ-
 മിങ്ങനെ വികൃതമാക്കിട്ടവർ വിട്ടീടിനാൻ
 എന്നതു കേട്ടു മന്ത്രിശ്രേഷ്ഠരെ വേദവിളി-
 ചെങ്ങനെ വേണ്ടുവെന്നു ചിന്തിച്ചാനമാർദ്ദനൻ.
 കിഷ്കരക്ഷണം വകത്രകപോതൻ ദീപ്താക്ഷനും

മുഷ്കരന്മാരും മൂന്നാമന്ത്രികളുമെല്ലാം:—
 ദൂതരെക്കൊല്ലെയൊക്കെ മന്ത്രികളെ നേരമുട്ടി;
 ഭീതനാമിവരുടെ ഭീതിയുമൊഴിച്ചുവെക്കു
 നൃത്തങ്ങളായുള്ള മംസഭാണിതംനൽകി
 പ്രീതിനാക്കിക്കേണമെന്നങ്ങരക്കത്തോന്നിട്ടു.
 മാനുരായിരിപ്പുവെക്കല്ലാക്കുമൊരുപോലെ
 ദീനരിൽ കൃപവേണമെന്നതു ശഠിച്ചാലും.
 ദീരന്മാരവർദ്ദനൻ പിന്നെയും ബലക്കന്തനും
 പരായുള്ളമാത്യനെ വിളിച്ചു ചോദിച്ചിതു:—
 കാകമന്ത്രിയെക്കൊല്ലെയെങ്കിലും തേവകയോ
 ലോകവീര്യനാം ഭവാനെങ്ങനെഭീഷ്മനും?
 മൂകതയാൻ ബലമാത്യൻ ദീനനെക്കൊല്ലെയൊക്കെ
 യുക്തമല്ലിതു സ്വപാമിൻ അങ്ങനും രക്ഷിക്കേണം.
 ബ്രാഹ്മണസന്താനം ചോരനും രക്ഷിച്ചുപോൽ
 ബ്രാഹ്മണനെയെങ്കിലുംമറ്റേതെങ്കിലും ഗോക്കളേയും,
 എങ്ങനെയെന്നു സ്വപാമിൻ കേട്ടാലുമെന്നു ബലൻ.

6. 'ഉത്തരം നമുക്കിപ്പോളാശ്രിത ത്രാണം തന്നെ.'

തിങ്ങിന തിരിഞ്ഞാൽ പൂർണ്ണമായൊരു നിശി-
 ങ്കാശനാമൊരു ചോരൻ വിപ്രനു പ്രതിഗ്രഹം
 കിട്ടിയ പന്ത്രണ്ടുണ്ടായതു മോഷ്ടിപ്പാനായ്
 ബ്രാഹ്മണഗൃഹം നോക്കിപ്പോകുമ്പോൾ മേറ്റുയൊരു
 ബ്രാഹ്മണസന്താനം കണ്ടങ്ങതി യടുത്തു;
 ആരെടോ! താനെന്നഥ ചോദിച്ചു ചോരൻ ധീരൻ;
 അല്ലേടോ! താനെന്നവൻ; ബ്രാഹ്മണസ്തം ചൊന്നാൻ.
 അല്ലേടോ! താനെന്നവൻ, രാക്ഷസൻ താനെന്നസന്താനം;
 അല്ലേടോ! ഭവാനെങ്ങു പോകുന്നു പറകേടോ!
 വിപ്രന്റെ ഗൃഹംതന്നിൽ രണ്ടുഗോക്കളുണ്ടതു
 കീഴും മോഷ്ടിപ്പാനായിപ്പോകുന്നു; താനെങ്ങെടോ?
 അനാദിദേവനെ കൊന്നതിനാൻ പോകുന്നു;

നൃണമെന്നവർ തമ്മിൽപ്പറഞ്ഞു തത്ര ചെന്നാർ
നില്ലെടാമുവിൽ ഞാൻ പോയ് വിപ്രനെഹനിക്കുന്നു;
നില്ലെടാ ഞാവോയ് മുന്വേ ശോക്കമെ ഹനിക്കണം;
ഇങ്ങനെ തമ്മിൽ വാദിക്കുന്നതു കേട്ടു വിപ്രൻ
തിങ്ങിനടയത്തോടേ പുറത്തുവന്നതോ,
ബ്രഹ്മരാക്ഷസൻ ചൊന്നാൻ തസ്തന്നിവൻ തവ
ബ്രഹ്മസ്വം പശുക്കളെ മോഷ്ടിപ്പാൻ വന്നു വിപ്രാ!
തസ്തൻ ചൊന്നാനെങ്കോ ബ്രാഹ്മണ! ഭവാനെയും
മക്കളെയുമിന്നിവൻ കൊന്നുതീർന്നായ്ക്കുന്നു.
അമ്മാഴികേട്ടു മുദാഭൃസുൻ രണ്ടപേക്കും
സമ്മാനം നല്കിയയച്ചിടീനാൻ വിരവോടേ.
ഞാനതുകൊണ്ടു ചൊന്നേൻ ഇതാനമില്ലാത്തുള്ളോക്കും
ദീനരിൽ കൃപയുണ്ടാം പിന്നെയെന്തിശ്ശവർക്കും?
ഉക്തവാൻ ദീപ്താക്ഷനെനുള്ളൊരു മഹാമർദ്ദനം;—
യുക്തമേവ തൽ ബകമാന്യനാലുദീരീതം.
പ്രത്യക്ഷമപരാധം ചെയ്തവനാലും പിന്നെ
പ്രത്യക്ഷസ്തുതികൊണ്ടു ഭുജ്ജനം പ്രസാദിക്കും.
ഇത്തരമാന്യനാരെക്കവേ പറഞ്ഞപ്പോൾ—
ഉക്തനും നമുക്കിപ്പോളാശ്രിതനും തന്നേ.
എന്നു നിശ്ചയിച്ചുടൻ സാരം ചിരഞ്ജീവി—
കന്നുതൊട്ടധികാരം കൊടുത്താന മർദ്ദനൻ.
ഉക്തവാൻ ചിരഞ്ജീവി—കരശികാധീശ! വിഭോ!
ശക്തനാം ഭവാനെ ഞാൻ വർണ്ണിച്ചു പറകയാൽ
ക്രൂരനാം കാകധീശൻ നമ്മെയെങ്ങുപേക്ഷിച്ചാ—
നാലതന്മാരാരെക്കവേ ഭുജ്ജിക്കട്ടെ;
കന്നു ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചേതന്നെ ഞാനെന്റെ ദേഹം
വഹനിയിൽ ദഹിപ്പിച്ചു വൈകാതെ പുനർജ്ജനം
ആശു ഞാനുദ്യമമായ് പിറന്നു കാകന്മാരെ—
യാകവേ കൊലചെയ്യുന്നുണ്ടു ഞാൻ കണ്ടുകൊടുവിൻ.
ആയതു കേട്ടു പറഞ്ഞിടീനാനമർദ്ദനൻ
ഹീനതരോപിച്ചു നിഷ്ഫലമെന്നേ വത്ര

ഞാന്റെ ജാതി വെടിഞ്ഞു ജാതിയിൽച്ചെന്നു
പിന്നെയുത്ഭവിക്കയിലേവെന്നൊലും സഖേ!
സൂര്യനെ പ്രാപിച്ചിട്ടും മേഘത്തെ പ്രാപിച്ചിട്ടും
ജാതം പ്രാപിച്ചിട്ടും ശൈലത്തെ പ്രാപിച്ചിട്ടും
നിഷ്ഫലം പിന്നെത്തൻ ജാതിയിൽത്തന്നെ വന്നി—
ങ്ങുണ്ടവിചിത്രയുള്ളു മൂഷികസ്രീതാൻ മൂന്നും.
എങ്ങനെയെന്നെടൻ ചോദിച്ചു ചിരഞ്ജീവി;
മൃഗകൾക്കധീശ്വരൻ ചൊല്ലിനാന മർദ്ദനൻ.

7. “മൂഷികസ്രീയും മഹർഷിയും”

പഞ്ചതന്ത്ര പരമത്തൊരു മൂഷികപ്പെൺ കുഞ്ഞിനെ—
മക്കളെ പഠിപ്പാൻ കൊക്കിൽനിന്നുധാരാഭാഗേ
വിഷാപായത്തോടേ മുന്നിശ്ചയിച്ചതൻ
പാണിയിലുതിച്ചിട്ടു സന്ധ്യാകർമ്മം ചെയ്തപ്പോൾ.
തന്റെ താപാബലം കൊണ്ടു തപാധനൻ
തന്റെ ഗൃഹിണിക്കു പുത്രിയായ് ഭാനംചെയ്തു.
മൂഷിക കുമാരിയെ താപസകുമാരിയായ്
പരിചിപ്പിച്ചിട്ടു മറ്റു താപസന്മാരുടെ ഭാര്യ.
മൃഗകളെനപോലെ താപസി വളർത്തൊരു
പ്രാണികന്യാവിനും കല്യാണകാലം വന്നു;
പിറ്റേയും സന്ധ്യയും വിദ്യയും പ്രഭാതവും
മേയ്ക്കുമുള്ളവന്നു പുത്രിയെ കൊടുക്കണം;
ആളനാം മുന്നിശ്ചയിക്കുന്ന വിധാരിച്ചു
മൃഗഭവനെച്ചെന്നു വന്ദിച്ചു ചൊല്ലിടീനാൻ:

ഉന്നതപ്രഭാവനാം നിന്തിരുവടി മമ
കന്യയെപ്പാണിഗ്രഹം ചെയ്യേണം ദിനേശപ്രഭാ!
എന്നതു കേട്ടിട്ടുതരം ചെയ്തിതു ദിനേശനും;
മെന്നെക്കാൾ മഹത്തരം മോലമെന്നറിഞ്ഞാലും;
എന്നുടെ പ്രകാശത്തെ മറുപാൻ പോരുമവ:-
നെന്നതുകൊണ്ടുചവൻ നമ്മെക്കാൾ മഹാപ്രഭു.
എന്നതു കേട്ടു മുനി മോലപത്താടപേക്ഷിച്ചു:
എന്നുടെ മകളെ നീ വേട്ടുകൊള്ളേണം സഖ്യേ
വാരിവാഹവും ചെയ്യാനെന്നെക്കാൾ വലിയവൻ
മാരുതദേവൻ നമ്മെക്കൊണ്ടുവൻ നടക്കുന്നു.
മാമുനീശ്വരൻ ചെന്നു മാരുതനോടു ചൊന്നാൻ:
മാമകാരുണ്യം നീ വല്ലഭനായിടണം.
മാരുതനതരമെല്ല പർവതമെന്റെ ഗതി
വാണെന്നെയ്യുചവൻ നമ്മെക്കാൾ മഹാമഹൻ.
സർവകാപസശ്രേഷ്ഠൻ കന്യയെക്കൊണ്ടുചെന്നു,
പർവതത്തോടു ചൊന്നാൻ വേരുകൾ നീ കുമാരിയെ.
പർവതമുറചെയ്തു മൂഷികൻ മഹാബലൻ
സർവതരം നമ്മെക്കൊണ്ടുവൻ തുളയ്ക്കുന്നു;
ശേഷിയായ് പരുമവൻ കന്യയെ വേട്ടിടവൻ.
മൂഷികത്തന്നെ പ്രാപിച്ചിടീനാൻ മുനിശ്വരൻ
മൂഷികൻ ഭവാനെന്റെ പുത്രിയെ വേട്ടിടണം.
ചൊല്ലിനാനെലിശ്രേഷ്ഠൻ കല്യാണം കഴിക്കാമെ-
ന്നില്ലത്തു കൊണ്ടുപോവാൻ തെല്ലുണ്ടു പരംധീനം.
നമ്മുടെ ഗ്രഹമൊരു രസ്യംമാത്രമുള്ളൂ,
പെണ്ണെന്നിയുള്ളതതിൽക്കടത്തിക്കുടിയെപ്പാൻ,
സംജഗമല്ലഭോ മുമ്പേ സംഹാരം ചെയ്തൊരു
സാധ്യതായ് വരായെന്നു ശങ്കിച്ചു മടിക്കുന്നു.
ഞങ്ങൾക്കുതന്നെ പാരം ഞ്ഞെങ്കും ഗ്രഹതന്നിൽ
മംഗലസ്മിയാമായിവളങ്ങനെ പോയിടുന്നു?
തപസൻ തപോബലംകൊണ്ടുതൻ തൻപുത്രിയെ-
ത്താമസം കൂടതൊരു മൂഷികസ്മിയാക്കിനാൻ,

മൂഷികൻ വിവാഹവും ചെയ്തിതു മുന്നേപ്പോലെ
മൂഷികസ്മി പിന്നെയും മൂഷികസ്മിയായ് വന്നു.

എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നാൻ സാതിക്കു വിപര്യയം
വന്നു സംഭവിക്കയില്ലനുമെന്നതിൽപ്പോലും.
ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞുവുകേന്ദ്രനാമമുതന-
നിംഗിതമവനുള്ളിലുള്ളതു ബോധിക്കാതെ,
ശത്രുമന്ത്രിയും ചിരംജീവിയെസ്സമ്മാനിച്ച
മിത്രമാക്കിനാനഹോ ബോധമില്ലായ്കമൂലം.
ബുദ്ധികുടിലും ഗ്രഹിയാത്തവൻ സ്വയെരിയെ-
പ്പത്തനപ്രവേശങ്ങളൊക്കെയോ ഒർശിപ്പിച്ചു
നിന്നുടെ രാജ്യമിങ്ങെന്നു ബോധിക്കു ഭവാ;-
നെന്നുടെ മിത്രങ്ങളും പുത്രരാദികളും
നിന്നുടെ ഗ്രഹംപോലെ കണ്ടുകൊണ്ടുകൊണ്ടോ ഭവാ-
നെന്നുടെ ജനധനസ്ഥാനവും മാനങ്ങളും
ക്കുടവേ നന്നക്കുടീനങ്ങളൊന്നൊന്നുകൊ-
ണ്ടിക്കലം ബലപ്പെടുത്താശ്ശ നീ രക്ഷിക്കണം.
മല്ലലേ സുഖിച്ചുവാഴ്കെന്നമൊരുമെല്ല,
ക്ഷേണത്തിന്നു വകകല്പിച്ചു നിജസ്ഥാനേ,
രക്ഷണത്തിന്നുമാക്കി സ്വസ്ഥാനമെടുത്തൻ,
സൂര്യനങ്ങുദിക്കുമ്പോളസ്ഥരാം കൂട്ടത്തോടെ
വൈപരായുരക്കവും തുടർന്നാരുലുകേശൻ.
സൂര്യനങ്ങുദിച്ചിൽ പിന്നസ്തമിപ്പോളമൊരു
കാഴ്ചയും വിചാരവും ഭക്തിയും സംസാരവും
മനുജില്ലവിടത്തിൽ മിണ്ടാതെ ശയിക്കുന്ന
ചൊണ്ണനാം കശശികൻ തൻവൃജകളോടുകൂടെ
ധീരനും ചിരജീവി ശത്രുസംസ്ഥാനങ്ങളിൽ
പ്രാരങ്ങും കിഴക്കുകൾ കോട്ടകൾ മതിലുകൾ
കൊത്തളം പുറത്തളം കൊട്ടിലും കോലാപ്പുറം
കൽത്തളം കളം കുളം കാനനസ്ഥാനങ്ങളും
ക്കുടവേ പകൽ കണ്ടു ഗ്രഹിച്ചു വഴിപോലെ

തക്കത്തിൽ ഒഹിപ്പിപ്പാൻ കശലയങ്ങളും നോക്കി,
 വൈക്കോലും തുണങ്ങളും പഞ്ഞിയുമിടയ്ക്കി
 പൊക്കത്തിൽ സ്വരൂപിച്ചു പച്ചിലകൊണ്ടുളടി,
 ചിത്രമോരോന്നാണോക്കിയപ്പോൾ ചിരഞ്ജീവി,
 എത്രയുമുചിതമെന്നോർത്തുകൊണ്ടുകൊണ്ടു
 രാത്രിയിൽ കണ്ടുകണ്ടുവിസ്തരിച്ചതേയുള്ളൂ.
 കാരാജനുംപകൽ മുപ്പതുലടികയ്യ-
 മേകരാജ്യമായ് നടന്നിവിധം പ്രയോഗിക്കും.
 അന്തിവന്നടക്കുമ്പോൾ മന്ത്രശാലയിൽച്ചെന്നു
 മന്ത്രീഭാവവും പ്രാപിച്ചിശ്വരനേപ്പറ്റിക്കയ്യും;
 ഞ്ഞെനെ രണ്ടുമാസം കഴിഞ്ഞോരനന്തരം-
 മിങ്ങനെപാർത്താലത്രനാളിനിപ്പാർത്തിങ്ങേട്ടു;
 വാഴ്ത്തും ക്രിയ കഴിച്ചിട്ടുകൊണ്ടുവൻ
 വിശ്വസിപ്പിച്ചു ചതിച്ചിട്ടുവാക്കൊത്തവട്ടു.
 ഏകദാപുലർക്കാലേ കൂടെക്കൂട്ടിക്കൊ-
 ഞ്ഞാകവേ തുടർന്നപ്പോൾക്കച്ചിലിൽക്കൊള്ളിപച്ച
 ശുഷ്കശോമയങ്ങളിൽ തീക്കനലിട്ടു നാലു-
 ദിക്കിലുമാറ്റിപ്പിച്ചുങ്ങനിയും പിടിപെട്ടു.
 അർക്കന്റെ പ്രതാപവും കാരാമദ്ധ്യങ്ങളു-
 മൊക്കവേയൊരുമിച്ചു പൊക്കത്തിൽപ്പകുപൊങ്ങി.
 തൽക്കണ്ണം മൃത്താക്കുട്ടമൊക്കയും ചോരപത്മ-
 പൂക്കുവും ഒഹിച്ചാശുഭസ്മായ് ധൂളിച്ചിതു;
 ഇതുമെങ്ങുകുസംഹാരത്തെച്ചെയ്തപ്പോൾ,
 സത്വരം ചിരഞ്ജീവി പോന്നിങ്ങു നിജസ്ഥാനേ,
 ചോലവർണ്ണനെച്ചെന്നു വണങ്ങി പേരാൽപൂക്കു
 മോലമെന്നിയേ കൊണ്ടുനിരത്തിസ്സുഖിച്ചിതു.
 പ്രാശ്വസത്തോടും ചിരഞ്ജീവിയെക്കൊക്കായിശൻ
 ഗാഢമാശ്ലേഷം ചെയ്തു ഗുഹമെന്നിയേ ചൊന്നാൻ:-
 ഹേ സഖേ ചിരഞ്ജീവി ഹേലയാകൃതം കാൽ-
 മാശു ഹേ സഖേ നിന്നാലെങ്ങനെ ഭവാനഹോ
 ശത്രുരാജ്യത്തെ പ്രാപിച്ചുസ്ഥമായ് പ്പനസ്സഖേ!

തത്ര വാണമും ഭവാനിങ്ങനെ യുപകൃതി
 ചെയ്തതിന്നഹോ ഞാനെന്തെ പ്രത്യുപകൃതി
 ചെയ്തിട്ടുണ്ടുവെന്നോ ചോദിച്ചു കാകാധീശൻ.
 ഞ്ഞെനെ ചോദിച്ചൊരുവായസപ്രവീരനോ-
 ടിംഗിതം ഹിതം പറഞ്ഞീടിനാൻ ചിരഞ്ജീവി
 ദർഘം സ്ഥാനം ലഭിച്ചിട്ടുവാൻ മഹത്തുക്കൾ
 ദർഘസംഗമങ്ങളിൽചെന്നിരുന്നനേകരാ
 ട്ടുവങ്ങളനുഭവിക്കുന്നവർ പതുക്കവേ
 തൽക്കാര്യം ലഭിക്കുമ്പോൾ സ്വസ്ഥരായ് വരുന്നില്ലേ
 പഞ്ചപാണ്ഡവന്മാരും പാണ്ഡാലിതാനും പിന്നെ
 മഞ്ജുലംവിന്ദു വോഷംമറഞ്ഞു വിരടന്റെ
 പത്തനം തന്നിലൊരുവന്മാരും പാർത്തിലയോ?
 പത്തനംഗന്മാർ ശരിച്ചുകൊന്താർപ്പിന്നപോൽ
 എത്രയും മനോജ്ഞനാജ്ഞനന്താനും പുരേ
 തത്ര ചെന്നാണുപെണ്ണുപല്ലാതെ പാർത്തിലയോ?
 സന്ദർഭമന്ത്രിപല്ലാർനളനാഥൻ
 ചെന്നാൻ നാട്ടുന്റെ പാലകസംഗാനം ചാങ്ങി-
 റ്റുപുഷ്പകുടാർവിലാക്കിപ്പുറകാലം
 പാകവുമെല്ലാകൊണ്ടു ദുഷിഞ്ഞ് പാർത്തിലയോ?
 കന്യകാവിവരണത്തക്കൊക്കിച്ചു ധനുഞ്ജയൻ
 സന്യസിച്ചുപോ. വസിച്ചിലയോ ബഹുകാലം
 ശത്രുമാർഗ്ഗേണ ശല്യം വാസമെന്നതു തുണ-
 മെയ്യും പരാധീനമായതു നിരൂപിച്ചാൽ
 ഖഡ്ഗധാരാബുവ്രതം സ്ഥാപിച്ചു പണിപ്പെട്ടു
 സൽഗതിവരുത്തുന്ന യോഗിക്കു സമംതന്നെ.
 ആസനം സ്ഥാനം ഞാനും ഭോജനം പാനം സ്നാനം-
 മായതു സർവം മാനസകടം ശത്രുസ്ഥലേ
 സർവദിക്കിലും വിഷം സംഗമിപ്പിക്കുമതു
 സർവദം സമാധാനം ചെയ്തു സൂക്ഷിച്ചിടണം
 ഏതൊരു ദർശനമിഷ്ടം ദർശനം ഭവിക്കാതതു?
 ഏതൊരു പുരുഷനെ സ്ത്രീ മദിച്ചിട്ടിടാതതു?

തക്കത്തിൽ ഹെറിപ്പിപ്പൻ കുശലങ്ങളും നോക്കി,
 വൈക്കോലും തുണങ്ങളും പഞ്ഞിയുമിടയ്ക്കി
 പൊക്കത്തിൽ സ്വരൂപിച്ച പച്ചിലകൊണ്ടുളുടി,
 ചിത്രമോരോന്നുണ്ടാക്കിയപ്പോൾ ചിരഞ്ജീവി,
 എത്രയുമുചിതമെന്നോർത്തുകൊണ്ടുളുകന്മാർ
 രാത്രിയിൽ കണ്ടുകണ്ടവിസ്മയിച്ചതേയുള്ളു.
 കാരാജനുംപകൽ മുപ്പതുവടികയ്യ-
 മേകരാജ്യമായ് നടന്നീവിധം പ്രയോഗിക്കും.
 അന്തിവന്നടക്കുമ്പോൾ കുശലത്തിൽച്ചെന്നു
 മന്ത്രിഭാവവും പ്രാപിച്ചിശ്വരനേസ്സൊക്കയും;
 ഞ്ഞെനെ രണ്ടുമാലും കഴിഞ്ഞുമാറുന്നതും-
 മിങ്ങനെപാർത്താലത്ര നാളിനിപ്പാർത്തതേണ്ടു;
 വാഴ്ത്തും ക്രിയ കഴിച്ചിട്ടുകൊന്നൊമ്പൻ
 വിശ്വസിപ്പിച്ച ചതിച്ചിട്ടാണൊമ്പനവട്ടു.
 എങ്കിലും പലർക്കിലേ കൂടാമല്ലൊക്കും-
 ഞ്ഞാകവേ തുടർന്നപ്പോൾക്കപ്പലിൽക്കൊള്ളിച്ചപ്പു
 തുടർന്നു കശാലങ്ങളിൽ തീക്കനലിട്ടു നാലു.
 ദിക്കിലുമാറപ്പിച്ചങ്ങനിയും പടിപെട്ടു.
 അർക്കന്റെ പ്രതാപവും കാരമല്ലുതങ്ങളു-
 മൊക്കവേയൊരുമിച്ചു പൊക്കത്തിൽപ്പുകപൊങ്ങി.
 തൽക്കണ്ണം മൂങ്ങക്കുട്ടിമൊക്കയും ചൊഴുത്തു-
 പ്പുകയും ഹെറിപ്പാത്രങ്ങളായ് ധൂളിച്ചിട്ടു,
 ഇതുമെങ്ങുലുകസംഹാരത്തെച്ചെയ്തപ്പോൾ,
 സതപരം ചിരഞ്ജീവി പോന്നിങ്ങ നിജസ്ഥാനേ,
 മോലവർണ്ണനെച്ചെന്നു പണങ്ങി പൊതുവുപുക്ക
 മോലമെന്നിയേ കൊണ്ടുനിൽത്തിസ്സവിപ്പിച്ചു.
 പ്രശസ്തനോടും ചിരഞ്ജീവിയെക്കാകാശീശൻ
 ഗാഢമാശ്വേഷം ചെയ്തു ഗുഹമെന്നിയേ ചൊന്നാൻ:-
 ഹേ സഖേ ചിരഞ്ജീവി! ഹേലയാകൃതം കുന്ദ-
 മാത്ര ഹേ സഖേ! നിന്നാലെയെങ്ങനെ ഭവാനഹോ
 ശത്രുരാജ്യത്തെ പ്രാപിച്ചാസ്ഥയായ്പ്പുന്നസഖേ!

തത്ര വാണമും ഭവാനിങ്ങനെ യുദ്ധകൃതി
 ചെയ്തതിന്നഹോ ഞാനങ്ങനെ പ്രത്യുപകൃതി
 ചെയ്തീടട്ടെവെന്നോം മോദിച്ചു ക്രാകാശീശൻ.
 ഇങ്ങനെ മോദിച്ചൊരു ഗായസപുഷ്പിരനോ-
 ടിംഗിതം ഹിതം പറഞ്ഞിന്നാൻ ചിരഞ്ജീവി
 ദുർദ്ധരം സ്ഥാനം മുചിച്ച്വരാൻ ഹേതുക്കൾ
 ദുർദ്ധരസ്ഥലങ്ങളിൽചെന്നിരുന്നതുകയാ
 ദുഃഖങ്ങളാലവിടുന്നവർ പതുക്കെയേ
 തൽക്കര്യം ലഭിക്കുമ്പോൾ സ്വസ്ഥതയിലിരുന്ന്
 പഞ്ചപാശസമ്പന്നനും ചാരുവരികാരും പിന്നെ
 ചഞ്ചലംവിന്നു വെക്കുംതെളി, ചിരഞ്ജീവി
 പത്തനം തന്നിടലാലവസ്ത്രം പാർത്തിലയ്ക്കേ
 പത്തനംഗന്മാർ കരിച്ചുകൊണ്ടിപ്പിന്നാലാൽ
 എത്രയും മേന്മയെത്താമല്ലോതന്മാരും പരം
 തത്ര ചെന്നാണുപെണ്ണുതല്ലെനെ പാർത്തിലയോ?
 സുന്ദരീ മമയന്ത്രിയല്ലെൻ നളിനപൻ
 ചെന്നൊരു നന്മയെങ്ങനെ പാശകസ്ഥാനം വർത്തി-
 ശ്ലോകവുമെങ്ങനെയിലെക്കിസ്സുമാകാലം
 പാകവുംചെയ്തുകൊണ്ടു മുക്കിത്തു പാർത്തില്ലയോ?
 കന്യകാവിവാഹംതന്നെക്കൊണ്ടിട്ടു ധനമെന്തൻ
 സന്യസിച്ചപ്പോൾ പരിചിതയോ ബഹുക്കലാ?
 ശത്രുമാർഗ്ഗേണ മേൽച്ച വാസമെന്നതു തുണ-
 മെയ്യും പരാധീനമായ്നിന്നുപിപ്പാൽ
 ഖഡ്ഗശാലാഖ്യവ്രതം സംതിച്ചു പണിപ്പെട്ടു
 സൽഗതിയിൽത്തന്നെ യോഗിക്കു സമംതന്നെ
 ആസനം സ്ഥാനം യാനം ഭോജനം പാനം സ്നാനം-
 മായതു സർവ്വം മറ്റൊന്നുകൾ ശത്രുസ്ഥലേ
 സർവ്വലക്ഷിമും വിഷം സമമിട്ടുകൊള്ളു
 സർവ്വം സമാധാനം ചെയ്തു സൂക്ഷിച്ചിടണം
 ഏതൊരു ദുർമ്മതിക്കു ദുർന്നയം ദിവിക്കാത്തു?
 ഏതൊരു പുരുഷനെ സ്ത്രീ മെപ്പിച്ചിടാത്തു?

ഭാരവും ചുമന്നുകൊണ്ടുണ്ടെന്നു ശരീരികൾ;
 വാരിധി കടക്കുന്നു കപ്പലിലൂടെ ചിലർ;
 നീലമുഖനെന്നു വന്ദിച്ചിട്ടുണ്ടു മഹാജനം;
 യാചനം ചെയ്തു പൊറുത്തിട്ടുണ്ടു ചിലജനം;
 ഭോഷ്ടകൾ പറഞ്ഞു ജീവിക്കുന്നു ചിലജനം;
 മൃത്യുവും കൊണ്ടു ചിലർ വാസരം കഴിക്കുന്നു.
 ഇങ്ങോട്ടു ചതിക്കുന്ന ഔജ്വല്യങ്ങളെ നന്നാ-
 യത്തോട്ടു നശിപ്പിച്ചാൽ ഭോഷമില്ലെന്നു കേൾപ്പൂ-
 കാട്ടുതീപിടിപെട്ടു കാനനം ഹരിച്ചാലും
 മൃട്ടിലേ വേരു വെറുപോകയില്ലതുമ്പം
 പിന്നെയും മുളിച്ചു പൊങ്ങിട്ടുണ്ടു മരങ്ങളും-
 മെന്നതുകൊണ്ടു മതിയായില്ല ദൈവമന്തിനും.
 ശത്രുശേഷവുമഗ്നിശേഷവും മൃണശേഷം
 ഗാത്രജം രോഗശേഷമെന്നിവ നാലും സർവ്വം
 അല്ലമൊന്നുപേക്കുറിച്ചു പോയിത്തന്നാകിൽപ്പോലും
 സ്വപ്നകാലംകൊണ്ടുതു വലിച്ചു ബലപ്പെടും-
 എന്നതുമൂല മുലകളെപ്പോലുമേ-
 യൊന്നുമേശേഷിക്കാതെ സംഹരിച്ചിട്ടും തെന്തും
 ആപത്തു വരുംനേരമാകിലതവും വേണ്ടതും
 സമ്പത്തു വരുംനേരം സംപ്രഹർഷാലും വേണ്ടതും
 ക്രോധവും ദുർബ്ബോധവും ലോഭവും ദുർബ്ബദ്ധ്യവും
 രോഷവും വിഷാദവുമീവിധങ്ങളും വേണ്ടതും
 സർവ്വവും ക്ഷമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു പതുക്കെ പ
 ദ്വിധം നീക്കിക്കാലം സാധുപായം തന്നെതും
 സർവ്വകർമ്മങ്ങളെല്ലാം ഫലിക്കും ധീരവർക്കും
 സർവ്വസമ്പത്തും തന്റെ ഹസ്തത്തിൽ വരുത്തേണം
 പ്രാജ്ഞപരനെന്നാകും ശ്രീരാമചന്ദ്രനോ
 രാജ്യവിഭാഗം വനവാസവും ഭവിച്ചിട്ടില്ല
 പഞ്ചപാണ്ഡവന്മാരും നാടുവിട്ടുണ്ടുതന്നെ
 സഞ്ചരിച്ചുപോം ബഹുസങ്കടം പ്രാപിച്ചിട്ടേ
 നൈഷധൻ നളൻതാനും ദേവിയെപ്പിരിഞ്ഞുപോ

വേഷവും പലതന്ത്രവാനായിലയോ?
 ഹൃദയസ്ഥാനമവർക്കല്ലാക്കുമൊഴിഞ്ഞപ്പോ-
 ല്ലുപ്രകാശവും പ്രാവേങ്ങളും നന്നും
 മുന്നതുകൊണ്ടു മേ സംഭവിക്കുമെന്നർത്ഥം
 നന്നതു വഴിപാടൊക്കെയൊഴിഞ്ഞു സമസ്തവും
 സമീപിഗ്രഹംകൊണ്ടു ശത്രുസംഹാരം ചെയ്തു
 സമീപിച്ചു സദാനന്ദം സാന്ദ്രതം സുഖംഗലം
 അങ്ങനെ ചിരഞ്ജീവിതന്നുടെ ഗിരം കേട്ടു
 അങ്ങനെ സന്തോഷത്താൽ പൂർണ്ണനാം രാജാവർണ്ണൻ
 കലോകാധിപത്യം പ്രാപിച്ചു ബഹുകാല-
 കലം വിന്നു വാണു മംഗലം തുടങ്ങി

തൃതീയതന്ത്രം സമാപ്തം

പതുതന്ത്രം

“ലബ്ധ”ധനാശനം”

1. “വനവിടപിന്തുടമകളിൽ മരുപുരുഷം”

കുറുതമണിവാരികന്മാസ്സു കവിതകൾ കൊണ്ടുമാർ
 ഉപമെന്നാനന്ദം മനനീക്കുകയും
 മിതതരമിലഹിതവരമെടുചിത്തം
 ലബ്ധ”ധനാശംഖ്യതം തന്ത്രം കഥിക്കു നീ
 നീതികലമകടമണി ധരണീസുപാധവർ

ഇന്നതെന്നുള്ളതു ചൊല്ലാം മഹേഷയം.
കപിയുടെയ ഏതേതെന്നു ചിന്തതരമേഷയം.
കല്പിച്ചു വൈദ്യൻ കഷായത്തിനിന്നുതന്നെ.
അതിവിഷമമതു കിമപി വിരവൊടു ലഭിക്കുകിൽ
അപ്പൊഴേ ശോഗം ശമിക്കുമെന്നു കരുവാൻ.
സഖിയുടെയ കപടമൊഴി വഴിവിനൊടു കേട്ടുടൻ
സഞ്ചിതനംചെയ്തു ശിംശൂമാരൻ തദാ
അപരമൊരു കപിഏതേതെന്നു നഹി ബലിവരന-
നല്ലാതെ മറ്റൊരുമക്കുടൻ നാസ്തി മേ.
അവനടയനിധനമതു ശിവ ശിവ മഹാകവ്യം!
അത്യുന്നബന്ധു മേ ശുദ്ധൻ ബലീമുഖൻ
തന്മനിയുടെ തന്മനികളൊഴിവതിനു വേണ്ടിട്ടു
തന്നുടെ ബന്ധുവെക്കല്ലെന്നതെയും
അധമമൊരു വിധമധിക ഭൂതിഹമലമെങ്കിലും
ആയതു ചെയ്കന്നു വന്നുകൂടി ടുഡം.
മികവിനൊടു മനസി സുഖമുരുകിന കളത്രവും.
മിത്രവും തമ്മിൽ വിശേഷമുണ്ടായ്വരും.
നിജതന്മനിയുടെ യപഹരണമതു നിമിത്തമേയ്
നിഗ്രഹിപ്പിച്ചു സുഗ്രീവനും ബാലിയെ
പ്രണയിനിയിലനിശ്ചയമൊരു കനിവുടയ പൂരുഷൻ
പ്രാണിഹിംസയ്ക്കു മടിക്കയില്ലേതുമേ.
ഇതി നേസി കരുതി ജളകുമതി ജലജത്തുത-
ന്നിഷ്ടനാം കീഴനെ പ്രാപിച്ചു മെല്ലവേ,
കപിവരനവനടയ വരവുമവലോകയൻ
കല്യാണവാർത്തയും ചോദിച്ചു സാരം.
ജലമരണമവനൊടേ കപടമിഴമുപിവാൻ:—
ജന്തുക്കൾ ബന്ധുക്കളന്യോന്യമിങ്ങനെ
വിധിവിഹിതമവനധിക സുഖസഖിസമാഗമം
വേർപെടുത്തേണം മഹാഭൂതമൊയ്വരും.
മേ തന്മനിയുടെ മതിയിലധികതരമാഗ്രഹം
മഹാധീശപരം നിൻമുഖം കാണുവാൻ.

വരിക മമ വാപുഷി ബലു സുഖമൊടു വന്നിടുക നീ;
വാന്ത! നിന്നെ വഹിക്കുന്നതുണ്ടു ഞാൻ
മമ ഭവനമപി ല മമ കുമനിയുടെ തപസ്വ
മറന്നിട്ടു കണ്ടുപോരേണം സഖേ! ചോരൻ
പരിചിന്തൊടു കപിവരനമുപരി ജലജത്തുതൻ-
പുഷ്പേ കരേറി വസിയ്ക്കുമാനന്തരം
നിജവപുഷി കപിവരനെ വിരവൊടു വഹിച്ചുടൻ
നീന്തിത്തരിച്ചിട്ടു ശിംശൂമാരൻ തദാ,
കപിവരനവനൊടേ കിമപി ഗീര്യമുപിവാൻ:—
കാന്തയ്ക്കു സഞ്ജയോ! ശിംശൂമാരൻ സഖേ!
കപടമതി ജലമരണമവനൊടു കഥിച്ചു മേ
കാന്തയ്ക്കു മേഘസഞ്ജയം നാസ്തി പാനരാ!
ഉദരമതിലതി കാന്തമവ ശരമൊരു ചേരന;
ഉണ്ണമില്ലിപ്പോളിക്കുവെച്ചല്ലയോ!
അതിനു ചിലപെടികളുമു മുള്ളികൾ കഷായമോ
ആതു വൈദ്യനാൻ വിധിച്ചില്ലയോ സഖേ!
അതിവിഷമമെന്നുടയശമനതര മേഷയം
അങ്ങാടിനെയിലും കിട്ടാത്ത സധനം.
കപിയുടെയ ഏതെങ്കിലും പല പൊരു പലമശിക്കാതെ
കാരുശോഗം ശമിക്കില്ലേപോൾ വാനര!
സഖിയുടെ-യവലനമിതി സപദി ഞാൻ കേൾക്കയാൻ
സാരം ഗ്രഹിച്ചു വിചാരിച്ചു വാനരൻ.
ശമ്പനടയ മരണമിഹ മരണമധുനാ ശാൻ
ശിംശൂമാരൻ ചതിപ്പാൻ കൂടങ്ങുനാ മേ.
അപരനൊരു കപിയുമിഹ നഹി മമ വലം നൂത-
മാഗതം വൈദ്യമേ അഗ്നിമുക്കുളളണമേ.
ഇവനടയ ഏതേതെങ്കിലും മതിയിൽ ഹന്ത ഞാ-
നിത്രനാളും ഗ്രഹിക്കാതെ ചോരനെന്നൊരാ
വിചിന്തവി ചെരിയപുതുങ്ങിക്കളയുമെക്കേ
വിശ്വസിപ്പാൻ മേല; ചിന്നെയെന്തെന്നു
കരളിടയിലധികശമ ഗുണമുടയമന്തുന

കാനനം വേണമെന്നുണ്ടോ തപസ്സിനു ?
 നിജഭവനമതിലുമിഹ നീയമഗ്നമുള്ളവൻ
 നിത്യം ഭജിച്ച മോക്ഷം വരുത്തീട്ടുവാൻ.
 ഏകമതിലമിതഗുണമതു കിമപി നാസ്തിയാ-
 മിദ്രഹമത്രയും മൃഗൻ മഹാജളൻ.
 മമ മനസി കപടമതു നഹി നഹികിനാവിലും;
 മത്സയാമിനമെച്ചതീക്ഷയില്ലീശ്വരൻ.
 ഒരു കപടമിവനൊടിഹ കിമപി കഥയാമി ഞാ-
 നോളുകൊണ്ടേവം പറഞ്ഞു ബലീഭൂതൻ:—
 കമനിയുടെ ഗമമതിനു കപിഹൃദയമന്യരം
 കല്ലിതം മുന്നമേ ചൊല്ലാഞ്ഞതെന്തെന്തോ?
 വനവിടപിഴയുടെ മുകളിൽ മമ ഏകമെങ്ങു ഞാൻ
 വല്ലേച്ചുപോന്നു; ഞാനൊതു ചെയാമിനീ?
 പ്രഥമമിതു കിമപി മമ നഹി കഥിതമെങ്കിലും
 പ്രസ്ഥാനകലത്തുമെന്തു ചൊല്ലാഞ്ഞു നീ?
 കപിയുടെയകപട മൊഴികനിവിടനാടു കേട്ടവൻ
 കംഗ്യമെന്നോളതു മഹാജളൻ ചൊല്ലിനാൻ
 അതിസുഗത കപിവൃന്ദൻ തവ ഏകമെന്തീമേ-
 ലന്റെ വല്ലേച്ചു പോന്നെങ്കിലങ്ങോട്ടുതാൻ.
 വരയിന്നൊടു ഗമനമിഹ സമുചിതമേയ സഞ്ചി
 വിക്രമാഭോധേ! തിരിച്ചനാം ചൊക്ഷോ!
 അഥ സപദി പുനരപി ച ക്ഷേത്രം തടേ നില്ല-
 മതിമേൽച്ചെന്നു കരേരി കപീന്ദ്രനും.
 ബലീവദന! തലകിതി തവ ഏകമെന്തുകൊണ്ടു നീ
 വന്നാലുമെന്നുചെയ്തു ജലമരൻ
 നിപുണമരി കപിവരനാവാണൊടിമു ചിവൻ:—
 നിന്നെക്കണ്ടാക്കേ മഹാഭോജനമു ഞാൻ;
 ഗഹനഭൂമി പുനരപി ച ഗമനമുക്കാരണം
 ഗർഭത്തെപ്പോലെ ചരുകയില്ലേണ ഞാൻ.
 അതു കഥയ കനിവൊടിതി ജലമരൻ മൃഗീവാൻ
 അശ്വമേ കേട്ടാലുമെന്നു കപീശ്വരൻ

2. ശിവശിവ! കിമിതിവദതി ചപലഹൃദയൻഭവാൻ?

ഗഹനഭൂമി മരുവുമൊരു ഗജശിഖ മൃഗാധിപൻ
 ഗോമായുവാംതന്റെ ഭൃത്യനോടുകൂടി
 ഒരു കിമപി മമ രചിതമതി ചതുരന്റെകൊ-
 ക്കുന്ദിരോഗംകൊണ്ടു ചാമ വലയമുണ്ടാൻ.
 ഗജശിഖജനിതമിതി കഥയതി ചികിത്സകൻ;
 ഗർഭത്തെക്കൊണ്ടു തന്നെ ശമിച്ചതു.
 കഴുതയുടെ രചിതമിഹ വരഭൂമി നൂതനമോ-
 കാണാൻമില്ല കേരപ്പാൻമില്ലതൊ-
 വരികരിക്കിലായി സുഗത കഴുതയുടെ മഹാജളൻ
 വല്ലേപ്പും ചെന്നു കൊണ്ടുവന്നു നീ സഞ്ചി!
 ഹരിവരനെ നീമിഷമൊടു തൊഴുതമു സുഗതവു-
 മങ്ങാടിയിൽച്ചെന്നു രാത്രികാലേ മുദാ
 രജകനുടെ കഴുതയൊടു ഹോസി ഗീർദ്ദധീവൻ:-
 രാജസേവയ്ക്കു മോഹം നിനക്കില്ലയോ?
 രജകനുടെ വാസസമേതനായി വഹിച്ചു നീ
 രാപകൻ ദുഃഖിക്കവേക്കണ്ടാമോ രംഗമി!
 യേശമിതമിഹ ചരിക ഹരിവചിതസന്നിധൗ
 ഭക്ഷണത്തിന്നെതു സൗഖ്യം ദിനേ ദിനേ!
 അശനമപി വാസനമപി സകലമിഹ സാധിക്ക-
 മത്രമായും കൈക്കലുണ്ടാമു വരും ക്രമാൻ
 അവനടയ ചരിവചനമിഹ ഉത്തരവാദി-
 നെന്തെന്നെന്തെന്നു ചരകപ്പട്ടു ഗർഭം
 കടിലമരി കറുത്തുവെച്ചുവെച്ചു വെച്ചൊരു
 കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടു ചെന്നുവെച്ചുവെച്ചു
 അതിമുദിതഹൃദയനായ മൃഗാധിപനെയും-
 ലതായുണിന്നു കൈക്കലാക്കിയിട്ടുവൻ;
 സരസതരളിത കരളി മനസി മൃഗാധിപൻ
 സന്ധ്യാനിയമം കഴിപ്പാൻ ഗമിച്ചിതു.

അതുസമയമതുലയതരഗതി ഗർഭഭം-
 മാതം ഗ്രാറിയാതെളിയിച്ചുവെട്ടിനിന്നാൻ.
 കഴുതയുടെ ഗമനമതു വിരവൊട്ടു ഗ്രഹിക്കയാൽ
 കണ്ണീരവേരുന്നും കണ്ണിതം ചൂണ്ടിതു.
 അതിലപലനവ, നവനെയിനിയുടന്നാക്കിക്കൽ നീ-
 യാഗമിപ്പിക്കുന്നയച്ചു ക്രോധം കാവിനെ,
 പുനരപി ച കഴുതയുടെ നികട്ടുവില ചെന്നവൻ
 പുത്രാ! വരികെന്നുവെച്ചിടീനാൻ
 ഗതസൂത്രനതിവികൃതഭരിതനിധിയാകയാൽ
 ഗർഭഭഗർഭേ ചിന്നു നീയർഭക!
 രജകന്ദള വിടപണിയുമുടയ വിടപോഷണ
 രാജസേവാസേജ്ഞാനമില്ലാ ദൃഢം.
 വിചിന്തലമതിലധികമേവധിസുഖം സഖേ
 വിശ്വാസവഞ്ചനം സിംഹത്തിനില്ലെടോ!
 കിമപി സുഖമറിവതിനു മതി ബത നിനക്കില്ല.
 കിംകാരണം നീയൊളിച്ചു പോന്നുവുമാ?
 കഴുത പുനരവനൊക്കെപരമമ ചെല്ലിനാൻ:-
 കശംമലൻ നമ്മെക്കൊള്ളുതിനും ശാൻ.
 കരിവിക്കരമ്പുവിനുടെ കണ്ണമറ്റംഘ്രുവും
 കണ്ടു പേടിച്ചു ഞാൻ മണീ സുഗന്ധക!
 ശിവശിവ! കിമിതി പലലരളാട്ടയൻ ഭവാൻ
 ശീലംഗ്രഹിക്കാതെ ശകുലമെന്തേഹാ!
 ഗുരുവിനയനയജലധിഗുണഗണമഹത്തരൻ
 ഗോബ്രാഹ്മണമലിയൻ ഗോമായുസേവിരൻ
 സകലജനഹിതകർമ്മനിപുണമതിനിതിമാൻ
 സർവദാ സരമ്യൻ തുഗാശിരാജൻ സഖേ!
 അമലഗുണനവനപി ച വിരവൊട്ടു ചോരവ-
 ന്നഖിംഗനം ചെയ്തുവതിനു ഭാവിച്ചതു
 കരോലമതു പറവതിനു തുനിയുമളവോട നീ
 കൊല്ലുവാനെന്നു ശങ്കിച്ചുപോയി ദൃഢം.
 മഹിതഗുണമുടയ തവ കലമഹിമ കേട്ടു ഞാൻ

കർക്കശപ്പണ്ണിന്റെ വേളിക്കു പാട്ടുവാൻ
 ചുറ്റുകുളിലഴകുടയ പരിഷ പലതുണ്ടുപോൽ;
 കളുക്കല്ലിങ്ങനെ നിങ്ങളുടെ വൈഭവം.
 നിലമുടയകുലമീനലുചതിസുഭഗ നിന്നുതെ-
 നാദങ്ങൾ കേൾപ്പാൻ കൊതിക്കുന്നു തമ്പുരാൻ.
 നിഖിലവാനതൃഗ്ഗതികരമതികളുകരോടഹോ!
 നിത്യം കാണ്മാൻ കൊതിച്ചുവന്നു തദാ
 ചലാട്ടമെന്നതുപൊഴുതിലതിഭയമെന്നു നീ
 ചാടിയിരുന്നിപ്പോന്നതെന്തെന്നു സാഹസം!
 ഇഹ ജഗതി പൂജലിക്കുട തുണികളുവില ചു-
 നിങ്ങളെ കാലം കഴിഞ്ഞുവെന്നതെന്തേടോ?
 മൃതി കലപെട്ടുവീണ്ടു പട്ടമൊഴികൾ കേൾക്കയാ-
 ചിനിയും ചോരകൊന്നുമില്ലാ ഗർഭഭം.
 പുനരപി ച വിചിന്തിച്ചു ഹരിണരിപുസന്നിയ
 ചുണ്ടുമീനൻ ചെവുകേട്ടു നിന്നിടീനാൻ
 തുഗപതിയുമതിരേ സമവനെ നിഹനിച്ചുങ്ങ
 ദൃത്യലോകത്തേക്കു ചുറ്റുന്നസംശയം
 നിദ്രതമം ഹരിണരിപു കർമ്മങ്ങളെടുചിന്തൻ-
 നിത്യകർമ്മം കഴിയാശു വെന്നു ഞാൻ.
 അതിനിടയിലപരദുഗ്ദ്ധമൃഗവത ഭുജിക്കാതെ-
 യാമിഷം സൂക്ഷിച്ചു നല്ല നീ ജംബിക!
 നിജസചിവരൊട്ടു നര നരിതകില പറഞ്ഞുടൻ
 നിത്യകർമ്മത്തിനു ചോരയി സലഹേന്ദ്രനും
 ഭദ്രന ഹതകഴുതയുടെ ഏകമെന്തെന്താ?
 മാനുഷ ഭക്ഷിച്ചു ഗോമായ തമ്പുരാൻ.
 നിരമവിധി വിശിഷ്ടമ വിരവൊട്ടു കഴിച്ചുവാൻ
 ന ക്ഷേപക്കണ്ണത്തിന്നു ചെന്നു ഹരി.
 മതിനടയെഴുതയെപ്പി ഗർഭമപി കത്തുവേല!
 ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചു കേസരിയൻ തദാ
 ചുറ്റുമുള്ളവളുമാലി നന്ദി നന്ദി മഹാശാജൻ
 ക്ഷേത്രമെല്ലാം ഗോമായ കൊല്ലിനാൻ.

ശരീരപുരുഷതിനിത്യമവസരമുപകാരണം;
 ശർട്ടമേല്ലു ഞാനെന്നു ചെന്നെന്നഹം
 ശൂൺ കുടിലപട്ടല തവ ഹിതമിതു വൃഥാവലം
 ശിംശുമാരാധമാ പൊയ്ക്കൊരുകടോ ഭവാനും.
 ലഘുതവതലമു കപി വചമതു കേട്ടുടൻ
 ലബ്ധനാശാതുരൻ ശിംശുമാരൻ യയു
 ലളിതനരപരിതമിതനവരകുമാരരേ!
 ലബ്ധനാശാഖ്യമാനന്ദം ശുഭം ശുഭം. *

ചതുർഥതന്ത്രം സമാപ്തം.

പഞ്ചമതന്ത്രം

ആലോചന കൂടാത്തുള്ള പ്രവൃത്തി

1. "അന്തണശ്രേഷ്ഠൻ കീരിമുഖം യഥാ"

ശാരികപ്പെട്ടതലേ പഞ്ചമതന്ത്രവും
 പാരാതെചൊൽക നീ പാരമുണ്ടാഗ്രഹം
 ചതുരതരഥ്യരമൊഴികിളിമകളുമാദരാൽ
 ചൊന്നാളസന്ദ്രേക്ഷ്യകാരിതപതന്ത്രവും
 സോമശർമ്മാദിജൻ ഭൂപാലപുത്രരോ-
 ടാമോദമോടെ പറഞ്ഞുതുടങ്ങിനാൻ

അതൊരു പുരുഷൻ തലം ഗ്രഹിക്കാതെ
 ജാതരോഷം പ്രവർത്തിക്കുന്നു ഭൂതലേ,
 അവൻ പുനരപരീ വന്ദമധിക പരിതപവ്യ-
 മന്തണശ്രേഷ്ഠൻ കീരിമുഖം യഥാ-
 അർക്കമേ കേൾക്കണമെന്നു ഭൂപാലന്റെ
 മക്കൾ ചോദിച്ചു; പറഞ്ഞു ഹേമീസുരൻ.

"അപരീക്ഷ്യ ന കർത്തവ്യം
 കർത്തവ്യം സുപരീക്ഷിതം;
 പശ്യാദ് ഭവതി സന്താപോ
 ബ്രാഹ്മണ്യം നക്ഷലാഭ്യഥാ"
 ഗൗരവേദേവേ ദേവശർമ്മാജ്ഞാനമയം.

പ്രാവണാം ബ്രാഹ്മണ ശ്രേഷ്ഠന്മാരായിപ്പോൻ,
 യമനിയമ ഗുണമുടയ ധർമ്മിസ്മാനധനം
 യജ്ഞസേനാഖ്യയം പത്നിയും ജാതരോഷം.
 ഭായ്യയ്യ ഗർഭം പട്ടിക്കെത്തിക്കുമ്പോൾ.
 ഭർത്താവു മോദാൽപ്പറഞ്ഞു മനോരഥം.
 ഉയേകലതുക്കേണനിപുണനൊരുനന്ദന-
 ന്നും വരാതെ ജനിക്കും നമുക്കുടേം.
 അന്തണശ്രീയും പറഞ്ഞു മനോരഥം:-
 സന്തതിക്കാക സന്താനഭൂസരി
 ഉപരിവന്ദശി.കര വിചിത്രനമഗ്രഹി-
 മ്പുക്തി ലോഷിക്കുന്നു ദുർഭാഗാഹി പുരുഷൻ
 സാമശർമ്മന്റെ പിതാവിനെപ്പോലവൻ
 ഭൂമിയിൽ വേദിച്ചു മേവ്വത്തറയ്ക്കതം
 കഥയ്ക്കു മകളുമുഖി കഥയിൽ ഹേമീസുരൻ -
 കർമ്മകീർവേണി കഥിച്ചു തുടങ്ങിനാൻ:-

2 'മനോരാജ്യം ഏറെ തുടങ്ങതതു'

പണ്ടൊരു ദ്രുപദബ്രാഹ്മണൻ സഖം-
 മധുജ്ഞാതവിലന്റെ മന്ദിരം ചുക്കൻ
 ശ്രാദ്ധം ഭൂമിച്ചു മലർപ്പെട്ടാടി ക്ഷണ

മാത്രം ലഭിച്ച മൺപാത്രത്തിലാക്കിനാൻ
 തവിട്ടുപൊടി വടിവിനൊട്ടു ഘടമതിൽ നിറച്ചുടൻ
 താനേ തലയിൽച്ചമന്നു നടന്നിതു
 മാത്രേ മനോരാജ്യമോരോന്നു ചിന്തിച്ചു
 മാനവൻ മെല്ലെ നടന്നു തുടങ്ങിനാൻ
 ആപണേ ചെന്നു മലർപ്പൊടി വിററു പെ-
 ണ്ണാടിനെ മേടിച്ചുകൊണ്ടുപോയങ്ങു ഞാൻ,
 സരസതൃണസലിലമിവ സതതമപി നല്ലി ഞാൻ
 സാരം നന്നായ് വളർത്തുകൊണ്ടിടവൻ.
 സംവത്സരത്തിലിരണ്ടു ശിശുക്കളെ-
 സ്സംഭവീപ്പിക്കുമിപ്പൊണ്ണാടമിങ്ങനെ
 ആട്ടിൻകിടാക്കളെ വിററു പശുവിനെ-
 പ്പാട്ടിൽ നമുക്കെന്നു മേടിക്കണം ദുര്യം
 പശുവിനൊരുശിശു ഭവതി ശിശുവിനു ശിശുക്കളും
 പാരാതെ നാലഞ്ചു കാളക്കിടാക്കളും,
 അങ്ങീനെ റാണാൽ കൃഷി തുടങ്ങാനുള്ള
 സംഗതിവന്നുഭവിക്കും നമുക്കിനി.
 നല്ലകണ്ടത്തിൽ കൃഷിചെയ്തുകൊണ്ടു ഞാൻ
 നെല്ലും വളരെ സ്വരൂപിച്ചുനന്തരം;
 ഇരവുപക്ഷധികതരസുഖമൊട്ടു വാഴിക്കയും
 ഇല്ലവും പുത്തനായിപ്പണിയിക്കയും
 നല്ലൊരുപെണ്ണിനെ വേളികഴിക്കയും-
 മില്ലത്തു മെല്ലെക്കുടിവെച്ചു കൊൾകയും;
 ഇപ്രകാരം രമിക്കുംവിധം ഭാര്യയ്ക്കു
 ഗർഭമുണ്ടാകും പ്രസവിക്കുമെണ്ണിയെ;
 സുതനടയജനനമതിശുഭകരമെന്നു ഞാൻ
 സോമശർമ്മാവെന്നു പേരിട്ടുകൊള്ളുവാൻ.
 അക്കാലമുണ്ണിയെ നോക്കാതെ മന്ത്രാവു
 പയ്യറപ്പാനങ്ങു പൊയ്ക്കുളഞ്ഞാകിൽ ഞാൻ
 കോപിച്ചു കോൽകൊണ്ടു താഡനം കൂടുവാൻ
 ഗോശാലയിൽച്ചെന്നകത്തു പുക്കിടീലും

ചൊണ്ണനീവണ്ണം ചെന്നാഥം ചിന്തിച്ചു
 ദണ്ഡു കൊണ്ടെന്നങ്ങിപ്പിച്ചു കുംഭങ്ങളേ;
 മൺകടംചൊട്ടിക്കടൻ മലർപ്പൊടി
 മണ്ണിലും അന്നും കണ്ണിലും തുക്കിലും
 അടിച്ചുകൊടുത്തനമവെല്ലുവെള്ളത്തിന്റെകൊ-
 ലങ്ങളെ ചെന്നു ഗുഹാപുക്കു വാണവൻ
 എന്നതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു മനോരാജ്യം-
 മേറെത്തുടങ്ങുകൊണ്ടു ഞാൻ ബ്രാഹ്മണനും!

അഞ്ചുദേവാസരമങ്ങു കഴിഞ്ഞനും-
 ഉഞ്ചൊരു പെറ്റു കാരണമുണ്ടായതു;
 നളിനമുഖി കനിവിനൊട്ടു ദേശമിദിവസോദയേ
 സ്സാനത്തിനായിപ്പറപ്പെട്ടു മെല്ലെവേ,
 പുത്രനെസ്സൂക്ഷിച്ചു തത്ര പാർത്തിടവൻ
 ഭർത്താവിനേപ്പറഞ്ഞാക്കിറ്റമിച്ചിതു.
 അന്നരമാതു രാജാവിന്റെ ദൂതനും
 വന്നു ഗുഹാസ്ഥം ചേരുന്നോട്ടു ചൊല്ലിനാൻ
 ഇന്നങ്ങമാവാസ്യ കാൽകഴുകി ബുദ്ധി
 കന്നവർക്കീരണ്ടുരൂപം പ്രതിഗ്രഹം
 വെക്കും വരേണമെന്നിങ്ങനെ തമ്പുരാൻ
 തൃക്കണ്മുനകൊണ്ടു കല്പിച്ചയച്ചു മം
 ഇതി നൃപതിഭടനായ വചനമതു കേട്ടുട-
 നിച്ചുനാം പുത്രനെക്കത്തു വാണിടവാ-
 നെത്രയും വിശ്വാസമുള്ളൊരു കീരിയെ-
 തത്ര പാർപ്പിച്ചു ഗമിച്ചു മഹീസുരൻ.
 ഉണ്ണിയെന്നോക്കിസ്സമീപേ നക്ഷത്രം
 കണ്ണടയൊക്കെ പാക്കുംദശാന്തരം
 ശിശുവിനുടെ നികട്ടുവി വലിയൊരുമുളംഗമം
 ശീലും വരുന്നതും കണ്ടൊരുകീരിയും
 സതപരം ചെന്നുടൻ നാലഞ്ചുവണ്ണിച്ചു
 രക്തവും മെയ്യിലണിഞ്ഞു പാർത്തിടിനാൻ

വന്ദനം ചെയ്തു വന്നു.
 കണ്ണമടച്ചുങ്ങിരിക്കും യാ
 ണ്യമെടുത്തുതന്നിട്ടു മടി
 നിമിത്തമേ യതികളുവരനാലു
 നിക്ഷേപകംഭങ്ങളായ് തീർന്നു മൂ
 ചൊന്നും പണങ്ങളും സംപൂർണ്ണമായും
 ചൊന്നും കുടങ്ങളെക്കണ്ടു വണിഗപര
 ചെന്തവലംചെയ്തു വന്ദിച്ചുതന്നു
 തന്നുടെ മണ്ഡാരഗേഹത്തിലാക്കിനാൻ.
 ക്ഷൗരകത്തിന്നൊരു ചൊന്നുരൂപം കൊടു-
 ത്താരും ഗ്രഹിക്കാതെയങ്ങയച്ചിടീനാൻ.
 നവകനകാലഭജനന ചരിതമുള്ള കണ്ടുകിൻ
 നാപിതന്മാനസേ വിസ്തയിച്ചിടീനാൻ.
 സന്യാസിമാർക്കുള്ളതല്ല കൊന്നാലുകിൻ
 സന്യാസകുടുംഭങ്ങൾ സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെ-
 നിതനാളും ഗ്രഹിച്ചില്ലാമോ ഞാനിനി-
 ത്തരുകുണ്ടിട്ടന്ന ഭിക്ഷുക്കളെത്തല്ലി
 നിഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടു നിക്ഷേപകംഭംപ-
 രിഗ്രഹിച്ചിട്ടന്നുണ്ടെന്നുവെന്ന്
 നിജഭവനനികളുവി വിരവിനൊടു ചെന്നുതൻ
 നിന്ന ഭിക്ഷുക്കളെപ്പാർത്തു വാണിടീനാൻ.
 ഞ്ഞും കാഷായവസ്ത്രങ്ങളും നെററിമേൽ
 മണ്ണുകൊണ്ടുള്ള കുറികളും കിണ്ഡിയും.
 മുണ്ഡിതമാകും ശിരസ്സും ധരിച്ചുള്ള
 പണ്ഡിതന്മാർ മൂന്നഭിക്ഷുക്കൾ വന്നിതു.
 ക്ഷൗരകനതുപെട്ടതു നിജപുര മുറിയിൽ നിന്നുടൻ
 ക്ഷൗരകന്മാർമുഖനോടി വന്നിടീനാൻ.
 സന്യാസിമാരെ പ്രഹരിപ്പതിന്നുള്ള
 സന്നാഹവും കൂട്ടിപ്പാഞ്ഞുകടക്കും വിധം,
 പേടിച്ചു മണ്ണു ഭിക്ഷുക്കളെച്ചെന്നു
 താഡിച്ചു കോൽകൊണ്ടു നാപിതൻ കഴുവൻ

ഹാഹാ മഹാഹാ! രക്ഷിക്ക രക്ഷിക്ക.
 ഹാഹാ മഹാഭവേ! പാഹിമം പാഹിമം.
 രാമ്യതനയി യദൃതനയി മധുമനസ് മായവി
 രക്ഷിക്ക രക്ഷിക്ക ഭിക്ഷുക്കളെ വിഭോ
 ഇതം മുറവിളി കേട്ടു ഭൂപാലന്റെ
 ഭൃത്യപ്രധാനികൾ മണിവന്നിടീനാൻ.
 മുർവ്വക്കുരകനെച്ചെന്നു പിടിപെട്ടു
 മൃക്കും ചെവികളും ചെത്തിയ്ക്കുകൊണ്ടു
 താഡിച്ചു പല്ലും തകർത്തുടൻ തീവച്ചു
 താലിയും മീശയും ചുട്ടുകരിച്ചുകൊ-
 ണ്ണാരോഹണാഗ്രേ കിത്തേത്തിരിച്ചുവ-
 ന്നാരോമൽ വന്ദനം ചെയ്തു യതികളെ.
 ഇതി വിപദി പതനമതു വിധിവിഹിതമിദ്രോഹ-
 മെല്ലാമസം പ്രേക്ഷുകാരിതപകാരണം.
 മുറമൊരുത്തൻ പ്രവർത്തിച്ചതിനെത്തു-
 മൂലമെന്നുള്ള വിചാരവും കൂടാതെ;
 മറവൻകൂടെ പ്രവർത്തിക്കിലിങ്ങൊ
 കുറംഭവിക്കുമെന്നോർത്തു കണ്ടിടീവിൻ.
 മിത്രഭേദം സുഹൃല്ലാഭം പുനസ്സന്ധി-
 വിഗ്രഹം ലബ്ധനാശം തമാസം പ്രേക്ഷു-
 കാരിതപമിങ്ങനെ പഞ്ചതന്ത്രങ്ങൾ വി-
 ചാരിച്ചു ബുദ്ധിക്കു ശുദ്ധിവരുത്തുവിൻ.
 പരമഗുണഗണമുടയ നരപതി സുദർശനൻ
 പാലലീപുത്ര ഗേഹത്തിന്നധീശ്വരൻ
 റിങ്ങടെ താതൻ നിലിംപരാജോപമൻ
 ഗലാകാരൻ മഹീപാലശേഖരൻ
 ിങ്ങൾക്കു നീതിശാസ്ത്രത്തെ ഗ്രഹിപ്പിച്ചു.
 ിർമ്മലജ്ഞാനമുണ്ടാക്കുവാൻ നമ്മോടു
 ല്ലിച്ചതൊക്കെയോ സാധിച്ച ചെററംവി-
 പ്രമില്ലേതും വിവേകമേകും സുഖം.
 റകനുടെ നികളുവികനിവിനൊടു ചെന്നുടൻ

വന്ദനം ചെയ്തു വന്നു.
 കണ്ണമടച്ചുണിരിക്കും യാ
 ഭണ്ഡമെടുത്തുണ്ടിപ്പി മടി
 നിമിഷമഥ യതികളുവരനാഥ
 നിക്ഷേപകംഭങ്ങളായ് തീൻ മൂ
 ചൊന്നും പണങ്ങളും സംപൂർണ്ണമാം
 ചൊന്നും കുടങ്ങളെക്കണ്ടു വണിഗപര
 ചെന്നുവലംവെച്ചു വന്ദിച്ചെടുത്തു
 തന്നുടെ ഭണ്ഡാരഗേഹത്തിലാക്കിനാൻ.
 ക്ഷൗരകത്തിന്നൊരു ചൊന്നുരൂപം കൊടു-
 ത്താതും ഗ്രഹിക്കാതെയങ്ങയച്ചിടീനാൻ.
 നവകനകാലുഭജനന ചരിതമുള്ള കണ്ടുടൻ
 നാപിതന്മാനസേ വിസ്തയിച്ചിടീനാൻ.
 സന്യാസിമാർക്കുള്ളതല്ല കൊന്നാലുടൻ
 സന്യാസകംഭങ്ങൾ സംവേച്ചിട്ടുകൊ-
 നിതനാളും ഗ്രഹിച്ചില്ലാഹോ ഞാനിനി-
 ത്തത്രക്കുണ്ടിട്ടന്ന ഭിക്ഷുക്കളെത്തല്ലി
 നിഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടു നിക്ഷേപകംഭംപ-
 റിഗ്രഹിച്ചിട്ടന്നതുണ്ടെന്നാലുവൻ
 നിജഭവനനികടഭൂമി വിരവിനൊടു ചെന്നുതൻ
 നിന്ന ഭിക്ഷുക്കളെപ്പാർത്തു വാണിടീനാൻ.
 ഭണ്ഡം കാണായവന്യങ്ങളും നെററിമേൽ
 മണ്ണുകൊണ്ടുള്ള കുറികളും കിണ്ഡിയും.
 മുണ്ഡിതമാകും ശീരസ്സും ധരിച്ചുള്ള
 പണ്ഡിതന്മാർ മൂന്നഭിക്ഷുക്കൾ വന്നിതു.
 ക്ഷൗരകനതുപെട്ടതു നിജപുര മുറിയിൽ നിന്നുടൻ
 ക്ഷൗരനഹാമുഡനോടി വന്നിടീനാൻ.
 സന്യാസിമാരെ പ്രഹരിപ്പതിന്നുള്ള
 സന്നാഹവും കൂട്ടിപ്പാഞ്ഞുകൊണ്ടും വിശദ,
 പേടിച്ചു മണ്ണു ഭിക്ഷുക്കളെച്ചെന്നു
 താഡിച്ചു കോൽകൊണ്ടു നാപിതൻ കഴുവൻ

ഹാഹാ മഹാരാജാ! രക്ഷിക്ക രക്ഷിക്ക.
 ഹാഹാ മഹാഭവേ! പാഹിഷം പാഹിഷം.
 രാജ്യതനയി യദുതനയി മധുമന! മായവി
 രക്ഷിക്ക രക്ഷിക്ക ഭിക്ഷുക്കളെ വിഭോ
 ഇതം മുറവിളി കേട്ടു ഭൂപാലന്റെ
 ഭൃത്യപ്രധാനികൾ മണിവന്നിടീനാൻ.
 മുർവ്വക്ഷുരകനെച്ചെന്നു പിടിച്ചെടുത്തു
 മൃക്കും ചെവികളും ചെത്തിയ്ക്കുകൊണ്ടു
 താഡിച്ചു പല്ലും തകർത്തുടൻ തീവച്ചു
 താലിയും മീശയും ചുട്ടുകരിച്ചുകൊ-
 ണ്ണാരോഹണാഗ്രേ കിത്തേത്തിരിച്ചുവ-
 ന്നാരോമൽ വന്ദനം ചെയ്തു യതികളെ.
 ഇതി വിപദി പതനമല്ല വിധിവിഹിതമിദ്രോഹ-
 മെല്ലാമസം പ്രേക്ഷുക്കരിതപകരണം.
 മുറമൊരുത്തൻ പ്രവർത്തിച്ചതിനെത്തു-
 മൂലമെന്നുള്ള വിചാരവും കൂടാതെ;
 മറവൻകൂടെ പ്രവർത്തിക്കിലിങ്ങൊ
 കുറംഭവിക്കുമെന്നോർത്തു കണ്ടിടീവിൻ.
 മിത്രഭേദം സുഹൃല്ലാഭം പുനസ്സന്ധി-
 വിഗ്രഹം ലബ്ധനാശം തഥാസം പ്രേക്ഷു-
 കരിതപമിങ്ങനെ പഞ്ചതന്ത്രങ്ങൾ വി-
 ചാരിച്ചു ബുദ്ധിക്കു ശുദ്ധിവരുത്തുവിൻ.
 ചരമഗുണഗണമുടയ നരപതി സുദർശനൻ
 പാലലീപുത്ര ഗേഹത്തിന്നധീശ്വരൻ
 റിങ്ങടെ താതൻ നിലിംപരാജോപമൻ
 ഗലാകാരൻ മഹീപാലശേഖരൻ
 ിങ്ങൾക്കു നീതിശാസ്ത്രത്തെ ഗ്രഹിച്ചിപ്പി,
 ിർമ്മലജ്ഞാനമുണ്ടാക്കുവൻ നമ്മോടു
 ല്ലിച്ചതൊക്കെവേ സാധിച്ച ചെററംവി-
 പ്രമില്ലേതും വിവേകമേകും സുഖം.
 റകനുടെ നികടഭൂമി കനിവിനൊടു ചെന്നുടൻ

അരുൺ
 രാജാവിന്റെ കാണ്ഡം

ആമുഖം

പാടലിപുത്രം എന്ന മഹാനഗരത്തിൽ, വിദ്യാസമ്പന്നൻ
 വിദ്യാവാൻ ഇന്ദ്രസദൃശ്യനായ 'സുദർശനൻ' എന്ന പ്രസിദ്ധനാ
 യ ഒരു രാജാവുണ്ടായിരുന്നു. സൽക്കർമ്മനിരതനായ അദ്ദേഹത്തി
 ന്റെ സകൃതഫലങ്ങളെന്നാണു് എട്ടോ പത്തോ പുത്രന്മാർ
 യിരുന്നു. എന്നാൽ ആ മഹാരാജാവിന്റെ പുത്രന്മാരെ
 ലോലുപനായ വിദ്യാവിദ്വേഷം ദർമ്മാഗ്നസഞ്ചാരികളു
 കഴിച്ചുവന്നു. ഭാഗ്യശാലിയാണെങ്കിലും ആ മഹാരാജാവ്
 തന്മാരുടെ വിദ്യാവിദ്വേഷം, മന്ദഭാഗ്യനും, ദാരിദ്ര്യമാക്കിത്തീർത്തു.
 വിദ്യയും, വിവേകവും, നീതിയും, വിനീതതയും സന്ധിവിഗ്രഹാദി
 കളും മനസ്സിലാക്കാത്ത രാജകുമാരന്മാരെക്കൊണ്ടു് എന്തുഫലമാണു്
 കളതു്, ഗർഭമുണ്ടാകാത്ത പശുവിനെ വളർത്തുന്നോലെ നിഷ്ഫലമാ
 നല്ലോ ദുർഗുണമുള്ള പുത്രന്മാരെ വളർത്തിയെടുക്കുന്നതു്, തന്റെ
 പുത്രന്മാർക്കു്, നീതിശാസ്ത്രമുപദേശിച്ചു് പുനർജന്മം കൊടുക്കുവാ
 ന്നതെന്നായ ഒരുപാർവ്വനെ എവിടെക്കിട്ടും, എന്തെല്ലാം വിധി
 ക്കു് കഴിഞ്ഞുകൂടുമ്പോൾ, ഒരുനാൾ സോമശർമ്മാപുത്രൻ കളുവ
 നും, നീതിശാസ്ത്രത്തിന്റെ മറകൾ കണ്ടുവന്നു. വിശിഷ്ട
 ബ്രാഹ്മണൻ, രാജാവിനെ സമീപിച്ചു് വിനയമായി പറഞ്ഞു.

“മഹാരാജാവേ, അങ്ങു് വിഷാദിക്കേണ്ട, ഞാൻ ആദമാസത്തി
 ന്നകം അങ്ങയുടെ പുത്രന്മാരെ, നീതിശാസ്ത്രം മുഴുവനും പഠിപ്പിച്ചു
 ഞാം. അങ്ങയുടെ പുത്രന്മാർ ഉന്നതന്മാരും ഉത്തമന്മാരുമായിത്തീർ
 പുത്രന്മാർക്കു് അപ്രകാരമുള്ള പരിവർത്തനം ആദമാസത്തിനകം വരാ
 ത്തപ്പക്ഷം അങ്ങു് എന്നെ നാടുകടത്തിയാലും”.

സോമശർമ്മാവിന്റെ വാക്കുകേട്ട രാജാവു് അത്യധികം സ
 ന്തോഷിച്ചു. അദ്ദേഹം അന്നുതന്നെ പുത്രന്മാരെ അയാളുടെ പക്കൽ
 വിദ്യാഭ്യാസത്തിനായി എല്ലിച്ചുകൊടുത്തു. രാജ്യതന്ത്രത്തിൽ അ
 ിപ്രധാന ഘടകങ്ങളായ മിത്രഭേദം, സുഹൃല്ലാഭം, സന്ധിവിഗ്രഹം,
 ചണ്ഡനാശനം, അസംപ്രേക്ഷ്യകാരിത്വം, എന്നീ അഞ്ചു തന്ത്രങ്ങളും
 മാരന്മാരെ അദ്ദേഹം അതിവേഗം മനസ്സിലാക്കി. സരസമായ കഥ
 യാഴി രാജകുമാരന്മാരുടെ മനസ്സിൽ ആഞ്ഞുപതിക്കത്തക്കവണ്ണം
 ദൂരപാടിക്കുന്ന ബോധനരീതിയാണു് സോമശർമ്മാവു് സ്വീകരി
 ന്തതും. രാജകുമാരന്മാർക്കു് നീതിശാസ്ത്രത്തിൽ അഭിരുചിയും
 ഫലവും സിദ്ധിച്ചു. സോമശർമ്മാവു് വാഗ്ദത്തം ചെയ്തു

ജാതസന്തോഷം വണങ്ങുവിൻ ബാലന്മാരേ!
 പഞ്ചതന്ത്രം പഠിച്ചീടും ജനങ്ങൾക്കു
 ധൈര്യകത്തേറും വിവേകമുണ്ടായ്ക്കും.
 സഞ്ചിതാനന്ദം സമസ്തകൃത്യാകൃത്യം-
 സഞ്ചിതനന്തരിനു പാത്രമാകും ദുര്യം.
 സർസതരമിതി വചനമരചനയെല്ലാം
 സോമശർമ്മാവുൻ മഹീസുധാഗ്രേസരൻ
 പാടലിപുത്രാധിനാഥന്റെ തക്കതാക്ക
 പാടവപ്രശസ്ത മുണ്ടായി ഒല്ലെന്ത
 ക്ഷണിനന്മാരും കമാരന്മാരോട്
 ക്ഷണിനെ വാങ്ങിത്തീർച്ചു് സുതംഗലം.

പഞ്ചതന്ത്രം സമാപ്തം

കുറ്റവും കുപരിജ്ഞാതം കശുതം കുപരിജ്ഞിതം
 തന്നതേൻ നകർത്തവ്യം; നന്ദിതേനേഹ അർത്ഥതം

ചക്ര കഥാസമ്മിതവൃത്തവിക്രമം
 ശ്രീവിദ്യേശ്വരശർമ്മാഗൃഹനീതി ശാസ്ത്രം.